
RAPPORT

REGION BLEKINGE

Framtidsinriktad nulägesanalys för hållbar tillväxt i Blekinge

UPPDRAGSNUMMER 12602091

SLUTRAPPORT

2019-09-09

MED FINANSIERING FRÅN

Denna rapport är framtagen inom ramen för projektet "Fördjupad kunskap om Blekinges läns prioriteringar" med finansiering från Tillväxtverket. Projektet pågick mellan 2019-01-01 till 2019-09-30.

DOKUMENTINFORMATION

Titel: Framtidsinriktad nulägesanalys för hållbar tillväxt i Blekinge
Bild på framsida: Världsarvsstaden Karlskrona. Foto: Visit Karlskrona,
Birger Lallo

Beställare: Region Blekinge
Kontaktperson: Simon Ljungqvist
Projektgrupp: Marie Wik
Lottie Dahl Ryde
Malin Faraasen

Uppdragsnummer: 12602091

Uppdragsledare, expert: Henrik Andersson
Bitr. uppdagsledare: Erik Bergfors
Utredare: Johan Sandevärn
Expert: Ulf Johansson
Ombud: Stefan Bojander

Sammanfattning

Denna rapport är en framtidsinriktad nulägesanalys för hållbar regional tillväxt i Blekinge. Arbetet utgör ett kunskapsunderlag som skapar en aktuell bild av Blekinges styrkor, möjligheter, svagheter och hot samt ger förslag på möjliga prioriteringar framåt. Analysen är ett av flera underlag till en ny regional utvecklingsstrategi som ska gälla från 2021 samt för prioriteringar gällande EU-program inom sammanhållningspolitiken för 2021-2027.

Arbetet har drivits som en kombination av litteraturstudier och analys. En central del i arbetet är två dialogmöten, vilka har syftat att dels verifiera och komplettera analysen, dels skapa ett ägarskap av analysen hos de aktörer som berörs av den regionala utvecklingsstrategin och sammanhållningspolitiken.

Det finns ett nära samband mellan det som är bra för ekonomisk utveckling och människors välbefinnande. På senare tid har olika initiativ tagits för att presentera mått på utveckling som kompletterar det traditionella bruttonationalprodukten (bruttoregionprodukten). Ett sådant är FN:s 17 globala hållbarhetsmål. Ett initiativ av Tillväxtverket presenterar tolv områden som tillsammans tecknar en bred bild av livskvalitet och kombinerar detta med fyra olika kapital; naturkapital, ekonomiskt kapital, humankapital och socialt kapital. Att lyfta olika sorters kapital tydliggör vikten av långsiktighet i det regionala (och nationella) utvecklingsarbetet.

Teoribildningen inom regional utveckling har successivt utvecklats till att lägga stort fokus på humankapital och kompetens, kreativitet och innovation, regional attraktivitet och regionförstoring samt samtliga dimensioner av hållbarhet.

Det är påfallande hur det som är gynnsamt för regional utveckling överensstämmer med egenskaper som är attraktiva för både människor och verksamheter. Att det finns ett starkt samband mellan människor och verksamheter beror på att kunskapsintensiteten har ökat. Tillgången till kompetens är den viktigaste framgångsfaktorn för alla företag.

Det finns ett antal megatrender som påverkar Blekinge på olika sätt och som samspelar i komplexa strukturer. I detta arbete beskrivs översiktligt trenderna globalisering, digitalisering och teknikutveckling, informations- och kunskapssamhället, demografiska förändringar, värderingsutveckling och klimattförändringar. Av beskrivningen framgår att många av de utmaningar som Blekinge står inför är gemensamma för stora delar av Europa och världen.

EU:s sammanhållningspolitik syftar till att minska regionala skillnader och ojämlikheter. Medel från de Europeiska Struktur- och Investeringsfonderna (ESI) utgör över 60 % av det regionala utvecklingskapitalet i Blekinge. Egna medel utgör cirka 3 % och andra finansieringskällor resterande del. Europeiska Kommissionen föreslår fem mål för sammanhållningspolitiken för perioden 2021-2027:

- Ett smartare Europa
- Ett grönare, koldioxidsnålare Europa
- Ett mer sammanlänkat Europa
- Ett mer socialt Europa
- Ett Europa närmare medborgarna

Blekinge har analyserats i relation till de fem målområdena. I kapitel 5 inleds varje målområde med en sammanfattning av Blekinges styrkor, svagheter, möjligheter och hot.

Det finns en hög grad av samstämmighet kring Blekinges kvaliteter och utvecklingsbehov bland de aktörer i länet som är engagerade i det regionala utvecklingsarbetet. Denna samstämmighet är också tydlig i strategier och handlingsplaner, som ofta framstår som genomarbetade och mycket relevanta.

Utmaningarna har samtidigt varit kända under lång tid och kvarstår. Det finns anledning att fundera på varför det är så och att fokusera resurserna där de kan göra mest nytta. Genom att definiera om en allvarlig utmaning är specifik för Blekinge eller allmänt förekommande respektive vilken rådighet som länet har över utmaningen kan olika övergripande strategier formuleras. Länets egna resurser bör fokusera på de områden som är specifika för Blekinge och som länet har stor rådighet över.

Det finns tre svagheter som framstår som särskilt allvarliga:

- Utbildningsnivån behöver öka. Detta är centralt både för regionens utvecklingskraft och för den enskilda individens möjligheter att nå en hög livskvalitet.
- Det finns en risk för ökat utanförskap som inte är unik för Blekinge, men där Blekinge som ett litet och nära län har goda förutsättningar att undvika den.
- Blekinge fungerar inte som en gemensam marknad för arbete, studier och vissa tjänster. Det grundar sig i brister i infrastrukturen och måste motarbetas genom att till exempel nyttja digitaliseringens möjligheter.

Det finns fyra styrkor som är återkommande i analysen, men som har potential att bidra än mer till den regionala utvecklingen:

- Den geografiska närheten inom Blekinge och befolkningstätheten är gynnsamma för att åstadkomma samarbeten, dra nytta av gemensamma tillgångar, utveckla tilliten och det sociala kapitalet samt utforma infrastruktursystem som kollektivtrafik och energiförsörjning. Det var en vanlig uppfattning vid dialogmötena att Blekinge kan göra mer tillsammans.
- Blekinge Tekniska Högskola är en viktig resurs och dess betydelse säkerställs och ökar genom att stärka samarbetet med näringslivet och den regionala arbetsmarknaden, men också genom att på olika sätt stödja BTH:s profilering, exempelvis genom att bistå högskolan i marknadsföringen utanför länet.
- Ännu bättre kopplingar mellan utbildningar och arbetsmarknaden ger en mängd positiva fördelar och beskrivs i Blekinges strategi för kompetensförsörjning.
- Blekinges skärgård och närheten till havet bidrar till länets attraktivitet för både besökare och boende. Här handlar utvecklingsbehoven om att på olika sätt stärka tillgängligheten till dessa attraktiva miljöer. Samtidigt innebär närheten till havet gynnsamma förutsättningar för hållbar energiproduktion.

Det är en god princip att satsa på utvecklingsområden som starta positiva, självförstärkande utvecklingsspiraler. Exempel på sådana insatser är regionförstoring, utbildning med hög kvalitet, attraktiva miljöer för boende och besökare samt jämställdhet. Samtliga dessa faktorer verkar brett och har en gynnsam effekt på andra förutsättningar.

Ett litet län måste med nödvändighet prioritera sina resurser. Det är en svår uppgift, eftersom det regionala utvecklingsansvaret per definition är brett och handlar om områden som är viktiga för människor och verksamheter. Genom att våga prioritera insatsområden, till exempel enligt ovan, samt att samverka med andra aktörer kan man

skapa maximal nytta för resurserna. Blekinge har stor erfarenhet av att arbeta gränsöverskridande, inte minst i olika EU-projekt.

Det är också en god princip att arbeta med de strukturer som redan finns. Det gäller exempelvis att växla upp effekten av den regionala högskola eller att underlätta för de flera hundra företag som står inför ett generationsskifte.

Hållbarhetsperspektivet är uppenbart relevant för samtliga målområden, vilket inte förvånar. De tre dimensionerna av hållbarhet (ekonomisk, social och ekologisk) har successivt formulerats allt tydligare, parallellt med att sambanden mellan vad som är bra och attraktivt för människor, miljö och ekonomi har vävts samman allt mer.

Demografin utgör en utmaning för Blekinge, på samma sätt som för en mängd andra regioner i västvärlden. Detta framträder också tydligt i samtliga mål för EU:s sammanhållningspolitik, antingen direkt eller indirekt. Lösningarna är mångfacetterade och omfattar många olika insatser som bättre kommunikationer, digitalisering och automatisering, strategiska samarbeten och nya arbetsformer. Att lyckas med integrationen av utrikes födda är en tydlig möjlighet som lyfts fram vid dialogmöten. Attraktiviteten för människor är en strategisk tillgång för Blekinge som måste säkerställas genom en god miljö och tillgång på bostäder och även tillgängliggöras för privata och offentliga verksamheter genom en kombination av fysiska och digitala kommunikationer.

Avslutningsvis kan betydelsen av regionförstoring knappast understrykas nog för att samla Blekinges alla kvaliteter och styrkor och tillgängliggöra dem för medborgare och verksamheter. Det ger ett tydligt bidrag till människors livskvalitet, stärker företagets konkurrenskraft och underlättar dessutom utvecklingen av en hållbar region.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund och syfte	1
1.2	Avgränsning	2
1.3	Arbetsmetod	2
1.4	Läsanvisning	3
2	Regional utveckling	4
2.1	Vad är regional utveckling?	4
2.2	Vad driver regional utveckling?	6
2.3	Fördjupning: Blekinge och regionens storlek	9
2.4	Fördjupning: Betydelsen av en regional högskola	11
3	Blekinge i en föränderlig värld	15
3.1	Megatrender	15
3.2	Globalisering	15
3.3	Digitalisering och teknikutveckling	16
3.4	Informations- och kunskapssamhälle	17
3.5	Demografiska förändringar	18
3.6	Värderingsutvecklingen	20
3.7	Klimatförändringar	21
4	Agenda 2030 och EU:s regionalpolitik	22
4.1	Utgångspunkt för arbete på flera nivåer	22
4.2	Agenda 2030	23
4.3	Europa 2020	24
4.4	EU:s strategi för Östersjöregionen	24
4.5	EU:s regionalpolitik	25
4.5.1	Ett smartare Europa	26
4.5.2	Ett grönare, koldioxidsnålare Europa	26
4.5.3	Ett mer sammanlänkat Europa	27
4.5.4	Ett mer socialt Europa	27
4.5.5	Ett Europa närmare medborgarna	28
5	Blekinges styrkor, svagheter, hot och möjligheter	29
5.1	Ett smartare Europa	29
5.2	Ett grönare, koldioxidsnålare Europa	45
5.3	Ett mer sammanlänkat Europa	52

5.4	Ett mer socialt Europa	60
5.5	Ett Europa närmare medborgarna	67
6	Analys och rekommendationer	73
6.1	Övergripande: anpassa strategier och aktiviteter efter rådighet och unicitet	73
6.2	Analys – vad behöver göras	74
6.2.1	Fokusera på de allvarligaste svagheterna och hoten	74
6.2.2	Prioritera styrkor med bäring mot flera mål och utveckla dem vidare	77
6.2.3	Satsa på insatser som kan ge positiva utvecklingsspiraler	81
6.3	Rekommendationer för hur arbetet kan göras	81
6.3.1	Våga prioritera och samarbeta med andra för att komplettera med bredd	81
6.3.2	Bygg på och utveckla de befintliga strukturerna	83
6.4	Sammanfattning	83
	Referenser	86

1 Inledning

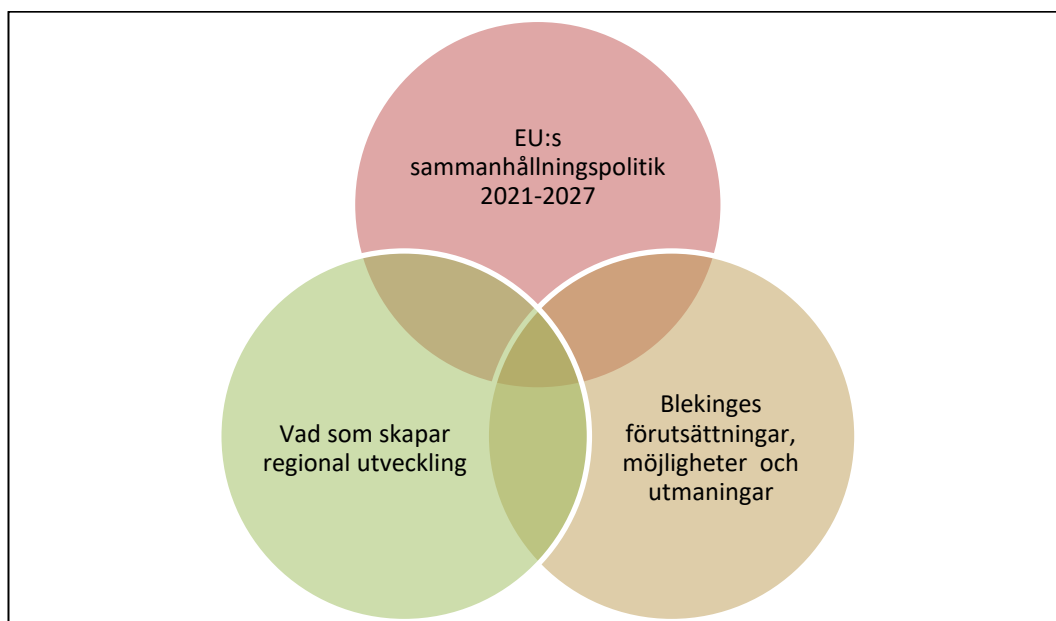
I detta kapitel presenteras studiens sammanhang, syfte samt metod. I slutet finns en läsanvisning för att underlätta för läsaren.

1.1 Bakgrund och syfte

Region Blekinge har beviljats medel från Tillväxtverket för att utveckla den regionala analyskapaciteten inom det regionala utvecklingsansvaret.

Syftet med uppdraget är att ta fram en framtidsinriktad nulägesanalys för hållbar regional tillväxt i Blekinge. Uppdraget ska utgå från teoribaserad och aktuell kunskap om regional utveckling och tillväxt och ska mynna ut i ett kunskapsunderlag som skapar en uppdaterad och samlad bild av Blekinges styrkor, möjligheter, svagheter och hot samt förslag på möjliga prioriteringar framåt.

Analysen ska fungera som ett av flera underlag för en ny regional utvecklingsstrategi som ska gälla från 2021 och framåt, samt som underlag för prioriteringar gällande EU-program inom sammanhållningspolitiken för 2021-2027. Ramverket för nulägesanalysen är Europeiska kommissionens förslag till de fem övergripande målen för EU:s sammanhållningspolitik 2021-2027.

Figur 1 Studiens fokus: gränsytan mellan EU:s sammanhållningspolitik, vad som skapar regional utveckling samt Blekinges förutsättningar.

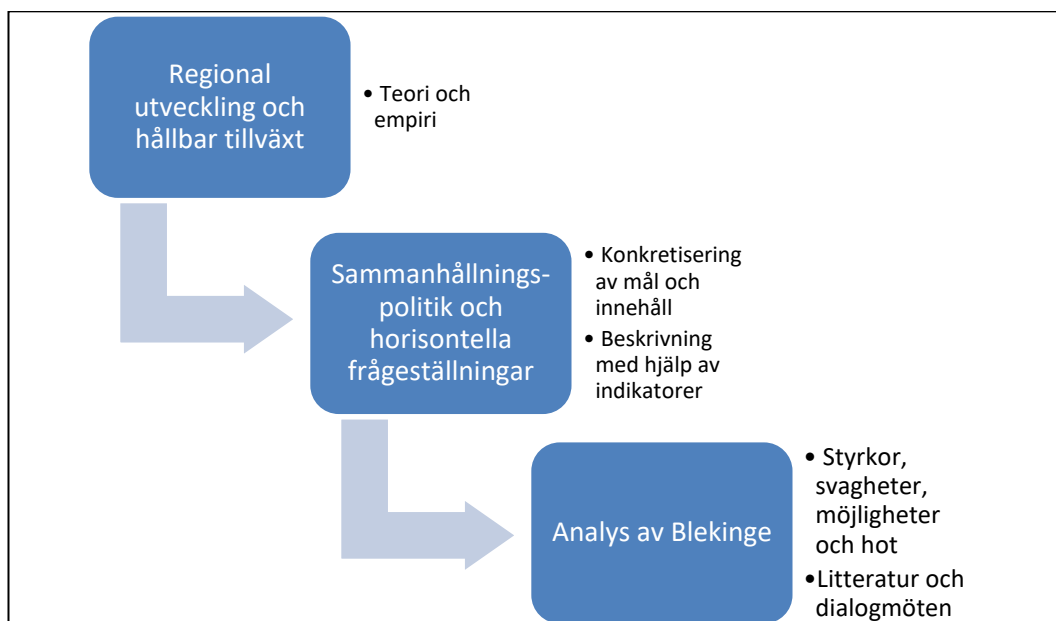
1.2 Avgränsning

Den valda metoden ger utrymme för ett brett perspektiv i analysen, men fokus är på målområdena för EU:s sammanhållningspolitik och arbetet avgränsas i djup av de praktiska förutsättningarna för studien.

1.3 Arbetsmetod

Den övergripande strukturen för arbetet beskrivs av Figur 2.

En första del beskriver vad som krävs för att åstadkomma regional utveckling. Resultatet kopplas till Blekinges förutsättningar under genomgången av sammanhållningspolitikens mål. Målen beskrivs översiktligt och Blekinges styrkor och svagheter sätts i relation till respektive mål med hjälp av kvantitativa och kvalitativa bedömningar.

Figur 2 Övergripande struktur för arbetet.

En central del i arbetet är de dialogmöten som har genomförts.¹ Dialogmötena syftade till att dels verifiera och komplettera analysen, dels skapa ett ägarskap av analysen hos de aktörer som berörs av den regionala utvecklingsstrategin och sammanhållningspolitiken.

Under dialogmötena genomfördes bland annat en kartläggning av betydande händelser och utvecklingar för Blekinges utveckling under de två-tre senaste decennierna, identifiering av svagheter och hot samt styrkor och möjligheter. De viktigaste svagheter analyserades djupare för att i görligaste mån identifiera grundorsakerna till svagheten.

SWOT är ett analysverktyg som används brett för strategisk planering (Karppi m fl 2001). SWOT står för styrkor, svagheter, möjligheter och hot (engelska strengths, weaknesses,

¹ I Karlskrona 21 maj 2019 och i Karlshamn 5 juni 2019.

opportunities, threats). SWOT-analysen bygger på ett internt och ett externt perspektiv på en organisations, eller i det här fallet en geografisk enhets förmåga att möta externa hot och möjligheter baserat på dess interna styrkor och svagheter (tabell 1).

Tabell 1 SWOT-analys.

Styrkor ; är regionens resurser eller den kapacitet som kan användas effektivt för att uppnå fastställda mål.	Svagheter ; är begränsningar i regionens resurser eller kapacitet som kan hindra måloppfyllande.
Möjligheter ; är fördelaktiga förhållanden eller utvecklingar i regionens omvärld.	Hot ; är ofördelaktiga förhållanden eller utvecklingar i regionens omvärld.

En utvecklingsstrategi syftar därefter att nyttja styrkorna och reducera svagheterna för att därmed realisera möjligheterna och minska effekterna av hoten.

1.4 Läsanvisning

I kapitel 2 beskrivs teorier kring regional utveckling kortfattat med fördjupningar kring regionförstoring och betydelsen av en regional högskola.

Kapitel 3 beskriver ett antal trender som uppmärksammas på global/internationell, nationell och regional nivå. Trenderna utgör en grund för att sätta analysen av Blekinges förutsättningar i ett sammanhang. Det gäller bland annat om de utvecklingar som Blekinge möter är unika för länet eller delar av ett större mönster.

I kapitel 4 beskrivs kortfattat några av de strategier och mål på global och interregional nivå som påverkar Blekinge. I synnerhet beskrivs förslagen till mål för EU:s sammanhållningspolitik för perioden 2021-2027.

Kapitel 5 sätter Blekinges förutsättningar i relation till förslaget till ny sammanhållningspolitik. De tre horisontella områden som Region Blekinge identifierat (hållbar utveckling, demografisk utveckling och gränsöverskridande samarbete) beskrivs inledningsvis i kapitlet och återkommer sedan som perspektiv för respektive målområde.

För varje område nyttjas såväl indikatorer och statistik som underlag från projektets dialogmöten för att ge en bild av Blekinge styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Syftet med kapitlet är att det ska ge en tydlig sammanfattning av Blekinges förutsättningar för de olika målen i sammanhållningspolitiken.

Kapitel 6 innehåller en samlad analys kring vad Blekinge bör fokusera på för att säkra regional utveckling samt rekommendationer för hur länet kan arbeta.

2 Regional utveckling

Detta avsnitt ger en bild av vad regional utveckling baserat på en relativt ny metod för att mäta regional utveckling vid namn BRP+ (Tillväxtverket och RegLab 2019). Därefter sammanfattas teorier om vad som skapar regional utveckling.

Kapitlet innehåller två fördjupningar, dels kring regionförstoringens betydelse för Blekinge, dels om värdet av en regional högskola eller universitet. Fördjupningarna är i hög grad en återkoppling till dialogmötena i projektet, där både behovet av bättre kommunikationer och vikten av Blekinge Tekniska Högskola betonades starkt.

2.1 Vad är regional utveckling?

Det har historiskt funnits ett mycket starkt samband mellan regional utveckling och ekonomisk utveckling. Det dominerande måttet på ekonomisk utveckling har varit bruttonationalprodukten (BNP) eller, på regional nivå, bruttoregionprodukt (BRP).

BNP och BRP har dock ifrågasatts som mått på utveckling. För det första har BNP/BRP ett antal begränsningar, varav den kanske viktigaste är att måttet inte fångar knapphet i ekonomins resurser. För det andra menar många bedömare att det ekonomiska välståndet har ökat utan att människors upplevda livskvalitet har vuxit i samma takt.² Bristerna behöver inte vara något problem så länge måtten används för att följa utvecklingen snarare än att vara målet.

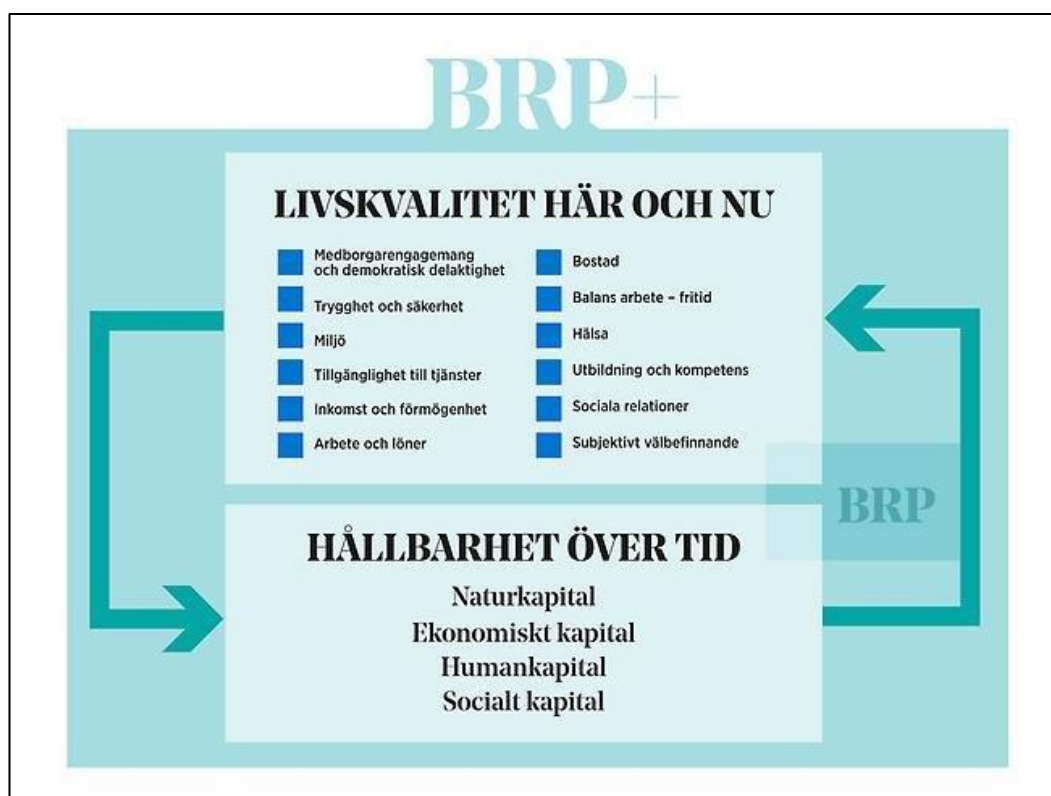
Det är samtidigt naturligt att söka andra mål för, och därmed mått på, mänsklig och regional utveckling. Initiativ har tagits av såväl FN som OECD och i Sverige har Tillväxtverket och RegLab (2019) utvecklat modellen "BRP+" för att mäta regional utveckling ekonomiskt, miljömässigt och socialt.

BRP+ sammanfattar teoribildningen kring regional utveckling med ett särskilt fokus på hållbarhet och livskvalitet. Livskvalitet analyseras inom tolv teman (Figur 3) som i sin tur består av olika aspekter. BRP + ska fånga hållbarheten över tid genom att beskriva påverkan på naturkapital, ekonomiskt kapital, humankapital och socialt kapital. De aspekter som ingår i de olika framtidskapitalen visas i Tabell 2.

BRP + ger sammantaget en god bild av vad regional utveckling handlar om, att skapa god livskvalitet på ett hållbart sätt. Analysen för Blekinge indikerar att länet har högre livskvalitet än riket när det gäller medborgarengagemang och demokratisk delaktighet, trygghet och säkerhet samt avseende bostadssituationen, specifikt kring att trångboddheten är låg. Blekinge verkar däremot ha lägre livskvalitet än Sverige i stort när det kommer till tillgänglighet till tjänster och service, inkomst och förmögenhet, arbete och löner, utbildning och sociala relationer.

Avseende de fyra kapitalen indikerar BRP + att Blekinge presterar bättre än riket vad gäller miljökapitalet och sämre när det kommer till humankapitalet.

² Det ska understrykas att grunden för denna kritik är tveksam, vilket bl.a. ekonomipristagaren till Alfred Nobels minne Angus Deaton har konstaterat (Deaton 2013).

Figur 3. BRP+. Källa: Tillväxtverket och RegLab 2019

Tabell 2. Aspekter som påverkar de olika framtidskapitalen positivt eller negativt. Källa: Tillväxtverket och RegLab 2019

Framtidskapital	Positiv påverkan	Negativ påverkan
Naturkapital	Resursproduktivitet, Återbruk och Skyddade naturresurser.	Påverkan på det levande, Påverkan på luft (lokalt och globalt) och Påverkan på marken
Ekonomiskt kapital	Forskningsinvesteringar, Investeringar i finansiella tillgångar, Investeringar i fysiska tillgångar och Investeringar i miljö.	Värd förstörelse och Skuldbörda.
Humankapital	Investeringar i hälsa och Investeringar i kunskap	Förlorad kunskap och kompetens och Hälsorisker.
Socialt kapital	Möten och medkänsla och Samhällsförtroende	Korruption och avtalsbrott, Kränkning och Segregation

2.2 Vad driver regional utveckling?

Detta avsnitt tar avstamp i teorier kring ekonomisk tillväxt, men det blir snabbt tydligt hur nära sambandet är mellan det som är bra för ekonomisk utveckling och människors välbefinnande. Många av målkonflikterna kring ekonomisk utveckling handlar om att det kortsiktiga perspektivet har prioriterats för högt på bekostnad av långsiktig hållbarhet.

Produktivitet är ett nyckelbegrepp för ekonomisk utveckling och ställer produktionsresultat i relation till resursförbrukningen. Resurserna utgörs av produktionsfaktorer som arbete, kapital och naturresurser (Helpman 2006).

I en studie över amerikansk produktivitet utveckling från 1890 till 2014 konstaterar Gordon (2016) att utbildning har svarat för knappt 20 % av tillväxten, ökad kapitalintensitet för ca 30 % och ny teknologi för drygt 50 %. Eftersom utbildning samtidigt är avgörande för innovationskraft och likaså för förmågan att applicera ny teknologi är det tydligt att utbildningsnivån hos arbetskraften har stor betydelse för regionens utveckling. Utbildningsnivån spelar dessutom stor roll för människors välbefinnande, vilket bland annat hänger samman med hur utbildning ökar möjligheterna att påverka sin tillvaro.

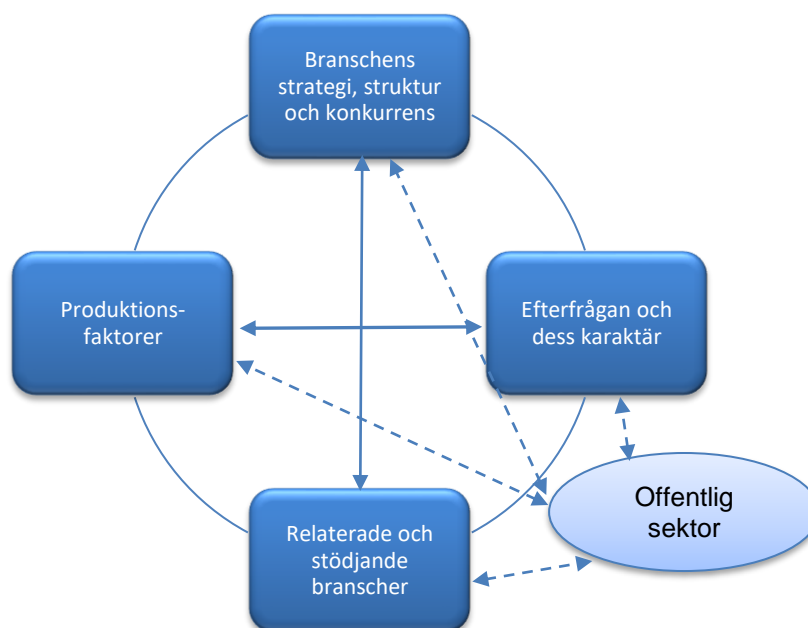
Johansson (2017) visar i en analys över svenska arbetsmarknadsregioner och kommuner hur skillnader i produktivitet till omkring 80 % kan förklaras av tillgången till kompetens, intensiteten av forskning och utveckling, företagens internationalisering samt med fler stora och utlandsägda företag.³

Det finns alltså ett tydligt samband mellan produktivitet och innovationer. Ungefär 30 % av produktivitetstillväxten i Sverige under perioden 1995-2006 kan exempelvis kopplas till investeringar i forskning och utveckling, design och marknadsföring (Heyman m.fl. 2014).

Schumpeter (1942) identifierade två modeller för innovation. Kreativ förstörelse betonar entreprenörens roll för förnyelse och många radikala innovationer. Teknologisk ackumulering betonar däremot värdet av att förfoga över dominerande tekniker som successivt utvecklas genom innovation i små steg, ofta av stora företag (Archibugi m.fl. 2010). Forskningen har visat att båda teorierna är relevanta för regional utveckling. Den största delen av produktivitetssökningen förklaras av nya företag som etablerar sig och överlever samt att redan etablerade företag ökar sin produktivitet.

Ett vanligt perspektiv på regional utveckling är det företagsdrivna, där agglomerationer och kluster står i fokus (Florida 2001). Kluster underlättar tätare leverantörskundrelationer, kunskapsdelning genom rörelse av personal samt uppbyggnad och nyttjande av gemensamma resurser som utbildnings- och forskningsinstitutioner. Porter (1998) lanserade den så kallade diamantmodellen som beskriver strukturen för kluster (Figur 4). Relaterade och stödjande branscher inkluderar samarbetspartners som högskolor. När det gäller efterfrågan är det gynnsamt med en stor hemmamarknad med kunder som ställer höga krav och är drivande i utvecklingen. En kundbas som ställer höga krav leder till konkurrenskraftiga företag. Porter (1998) betonar att offentlig sektor kan påverka samtliga delar i klusterstrukturen.

³ Johansson (2017) använder olika indikatorer för att beskriva de ingående faktorerna.

Figur 4. Porters diamantmodell för kluster, något modifierad då slumpmomentet är borttaget. Källa: Sweco efter Baily och Motalbano 2017 sid 4

Ett annat område med koppling till regional utveckling är det sociala kapitalet. Socialt kapital kan delas in i förtroende, normer och nätverk (Putnam 2000). När det sociala kapitalet är omfattande underlättas samarbeten, kontakter och affärsuppgörelser. Ekonomisk tillväxt blir därmed i hög grad ett resultat av social sammanhållning, förtroende och samhällsgemenskap (Florida 2001).

Florida (2001) menar att kreativitet är den mest grundläggande ekonomiska resursen och hans forskning ger en människocentrerad rekommendation för regional utveckling:

”...regional tillväxt drivs av kreativa människor som medvetet väljer att bo på platser som är mångfacetterade, toleranta och öppna för nya idéer. Mångfald gör det lättare (...) att attrahera (...) kreativa människor med olika sorters kunskaper och idéer. Platser med en brokig blandning av kreativa människor genererar oftare nya tankar. Dessutom ökar mångfald och koncentration tillsammans flödet av kunskap. Större och mer mångsidiga koncentrationer av kreativt kapital leder i sin tur till större innovationskraft, nya högteknologiska verksamheter, fler arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt.” (Florida 2001 sid 296).

Florida (2001) bygger vidare på begreppet K-samhället, vilket etablerades i slutet av 1980-talet och har sin bas i Kunskap, Konst, Kreativitet och Kommunikation (Andersson och Strömquist 1988). Så kallade K-regioner kännetecknas av användning och förnyelse av Kunskap, Kvalificerad service⁴ och global Kommunikation (Andersson m fl 2013).

⁴ Med kvalificerad service avses primärt tjänster med högt kunskapsinnehåll.

Piketty (2014) har visat på den växande ekonomiska ojämlikheten. Många forskare har betonat den potentiellt skadliga effekten på ekonomisk tillväxt när koncentrationen av resurser ökar, vilket hänger samman med att marknadsekonomin bygger på en hög grad av både decentralisering och förtroende för att vara effektiv.⁵

Teoribildningen inom regional utveckling har successivt utvecklats till att lägga stort fokus på humankapital och kompetens, kreativitet och innovation, regional attraktivitet och regionförstoring och samtliga dimensioner av hållbarhet.

Det är påfallande hur det som är gynnsamt för regional utveckling överensstämmer med egenskaper som är attraktiva för både människor och verksamheter. Att det finns ett starkt samband mellan människor och verksamheter beror på att kunskapsintensiteten har ökat. Tillgången till kompetens är den viktigaste framgångsfaktorn för alla företag.

OECD (2012b) lyfter ett antal centrala faktorer för regional tillväxt som kommenteras i tabell 2 med hjälp av bland annat Andersson m fl (2013).

Tabell 3. Faktorer som bestämmer regional tillväxt och utveckling. Källa: OECD (2012b), Andersson m fl (2013) och Sweco

Central faktor för regional tillväxt	Innebörd och fokus
Infrastruktur	Med fokus på tillgång till arbetskraft, kapital och kunskapsstillgångar som högskolor.
Humankapital	I form av utbildningsnivå, men också färdigheter, innovation och kreativitet. Samt förtroende och värderingar som underlättar samarbete.
Arbetsmarknad	Utbildningsnivå, men också förmågan att flytta arbetskraft från stagnerande till expansiva näringar.
Innovation	Kreativitet, ny teknologi, entreprenörskap och nyföretagande.
Agglomeration och konnektivitet	En stor resursbas, klusterstrukturer och tillgänglighet till andra regioners resurser och marknader.
Produktivitet	Är till stor del ett resultat av de ovanstående faktorerna, men fungerar också självförstärkande.

Av tabell 2 följer också att en region som kan erbjuda mycket av de centrala faktorerna blir attraktiv för människor och verksamheter och får en hög konkurrenskraft. Detta ligger bakom det starka fokus på regionförstoring eller regionförtätning som påverkat den regionala utvecklingspolitiken under de senaste decennierna, se vidare avsnitt 2.3.

⁵ Exempel på forskare är Robert Gordon, Richard Florida och Tim Jackson.

2.3 Fördjupning: Blekinge och regionens storlek

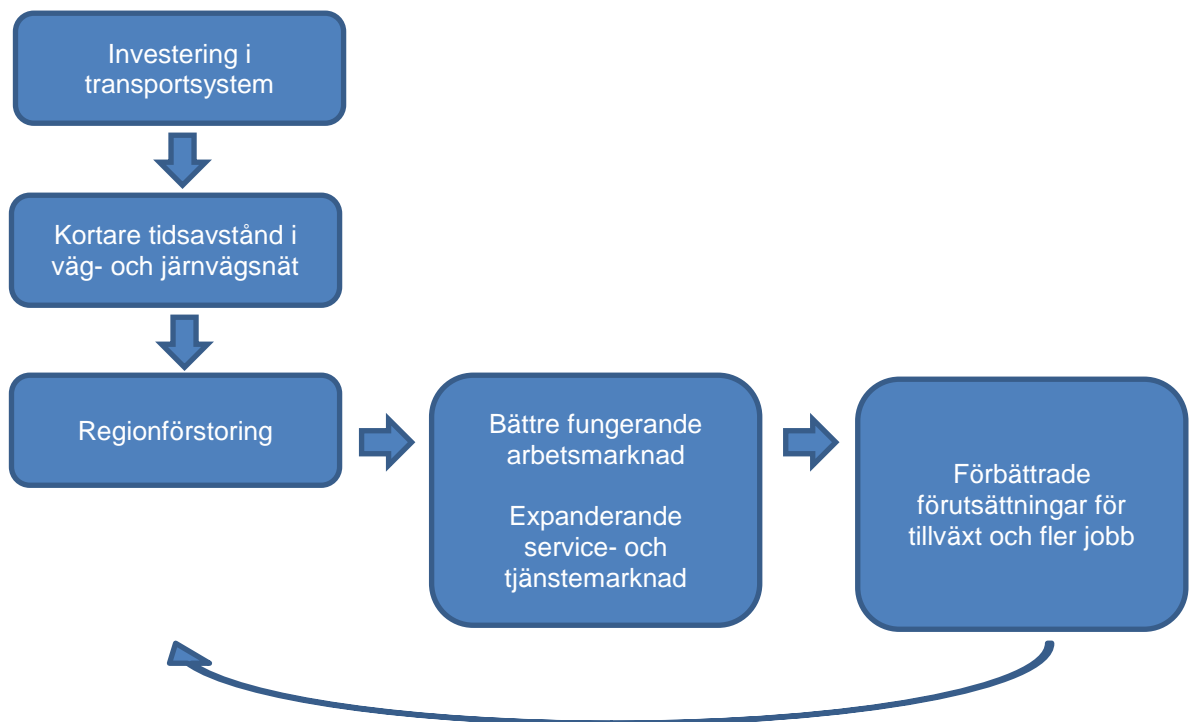
Detta avsnitt är centralt för att skapa en grundläggande förståelse för Blekinges utvecklingsmöjligheter. Det landar i en rekommendation att verka för att utveckla infrastruktur och trafiksystem för att integrera östra och västra Blekinge i en gemensam, större region och marknad för såväl arbete som tjänster. Syftet är att underlätta för människor att på olika sätt samarbeta för att på så sätt bidra till utveckling.

Tillgänglighet till fler människor kan nås genom att regionen förstoras eller förtätas. Det är i princip samma sak och handlar om hur många människor som kan mötas (i vid bemärkelse) inom acceptabla restider. Forskningen betonar fem faktorer som driver fram olika grader av regional förtätning och förstoring (Andersson m fl 2013):

- Stordriftsfördelar, inom en mängd olika områden och tillämpningar ökar effektiviteten med storleken.
- Liten efterfrågan och förbrukning per person av vissa varor och tjänster, vilket gör att utbudet av dessa ökar med regionstorleken.
- Geografiska variationer i transportsystemets kapacitet och kvalitet, vilket påverkar människors och verksamheters lokaliseringsbeslut.
- Kollektiv nytta och användning av stadsmiljö, vilket ger hög attraktivitet för både människor och verksamheter.
- En stor och flexibel arbetsmarknad, vilket underlättar matchning mellan arbetstagare och arbetsgivare.

Storstads- och täthetsfördelar har tilltagit i betydelse och därmed är fördelarna med att bo i ett tätt befolkat län likaså större. Det beror på att kunskaps- och kontaktintensiva tjänstenärings spelar en allt viktigare roll i ekonomin och demonstrerar i sin tur vikten av tillgänglighet till kunskap och stora marknader (Andersson m fl 2013).

Sambandet mellan infrastruktur, regionförstoring och regional utveckling visas i Figur 5.

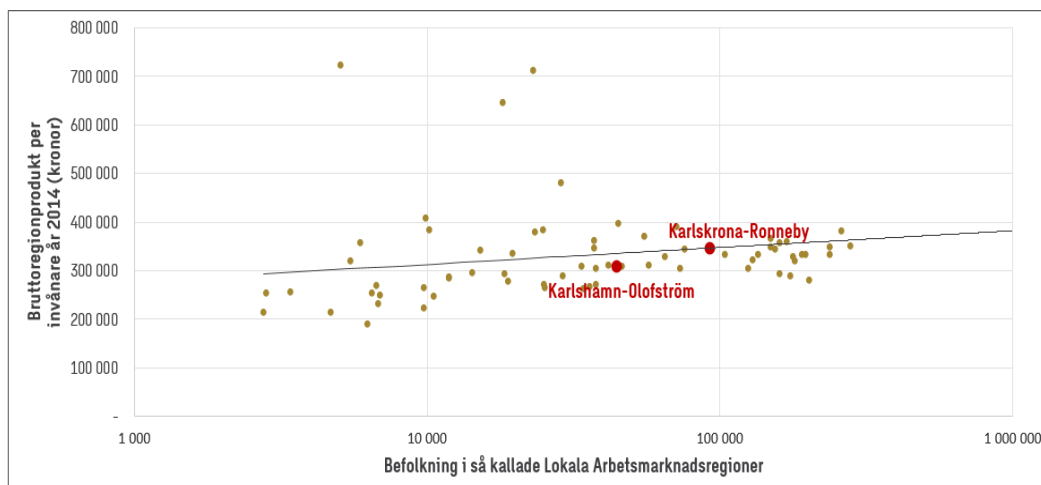

Figur 5. Sambandet mellan infrastruktur, regionförstoring och regional utveckling. Källa: Efter Andersson m fl 2013 sid 156

Ett stort antal faktorer som är viktiga för regional utveckling tenderar typiskt tenderar att vara starkare i en större arbetsmarknadsregion (Sweco 2018):

- Branschbredden blir större. Det ger ökad sysselsättning, ett större utbud av tjänster och minskar sårbarheten vid lågkonjunkturer.
- Konkurrensen ökar. Människor och företag får fler leverantörer att välja mellan, vilket främjar lägre priser och ett bredare utbud.
- Nyföretagandet är högre. Det finns både fler kunder och ett större utbud av arbetskraft med rätt kvalifikationer, vilket är gynnsamt för nyföretagandet.
- Sysselsättningen växer. Ju större arbetsmarknad, desto bättre möjligheter att matcha arbetsgivares behov av arbetskraft med kompetensen hos arbetskraften.
- Utbildningsnivån stiger. Det är en följd av såväl ett större utbud i form av högskolor/universitet och andra utbildningsanordnare som en ökad efterfrågan från ett mer kunskapsintensivt näringsliv.
- Produktiviteten ökar. Faktorena ovan leder till en högre produktivitet, vilket har en direkt koppling både till lönenivåer och företagets lönsamhet.
- Innovationsförmågan tilltar. Ju fler människor eller organisationer med olika kompetens, perspektiv och mål, desto större förmåga till innovation.

Även om det finns många exempel på geografiska områden som utvecklas bra utan att vara särskilt stora är det tydligt att Blekinge har mycket att vinna på att knyta samman den östra och västra delen av länet och underlätta samarbete mellan människor, företag och organisationer. Det finns ett tydligt samband mellan regionstorlek och produktivitet i Sverige. Sambandet säger att om antalet invånare i en arbetsmarknadsregion fördubblas ökar produktiviteten med mellan 2,7 % och 3,0 %.⁶ Ökningen är störst i mindre regioner, som har mest att vinna på att växa i storlek.

Figur 6. Produktivitet i svenska arbetsmarknadsregioner. Data: SCB, bearbetning Sweco. Källa: Sweco (2018)

Blekinge är i dagsläget indelat i Karlskrona-Ronneby (24:e störst i Sverige) samt Karlshamn-Olofströms (33:e störst) arbetsmarknader, medan Sölvesborg är en del av Kristianstads arbetsmarknad. Om Blekinge skulle vara en gemensam arbetsmarknad skulle man vara den 17:e största i Sverige av totalt 73 regioner. Av figuren ovan framgår att produktiviteten i Karlshamn-Olofström är lägre än man kan förvänta sig givet antalet invånare, medan Karlskrona-Ronneby har en produktivitetsnivå i nivå med storleken.

För att göra Blekinge till en gemensam arbetsmarknad med högre produktivitet och utvecklingskraft är det avgörande att utveckla Blekinge kustbana i enlighet med Blekingetrafikens målbild att nå ungefär 45 minuters restid mellan Karlskrona och Sölvesborg. Vidare bör E22 och kompletterande busstrafik utvecklas i korridoren.

2.4 Fördjupning: Betydelsen av en regional högskola

Av bland annat dialogmötena i detta arbete framgår det tydligt hur viktig Blekinge Tekniska Högskola bedöms vara för länets utveckling. Detta avsnitt syftar till att ge en mer samlad bild av effekterna av ett regionalt universitet eller högskola.

Det finns en samsyn kring att regioner där kunskapsintensiva och högteknologiska näringar utvecklas och växer är förankrade i ett eller flera forskningsuniversitet. Den

⁶ Data: SCB befolkningsstatistik samt regionala räkenskaper, Sweco bearbetning.

regionalekonomiska tillväxten är också högst i de regioner som har stora och erkända universitet eller institutioner för högre utbildning. I hög grad beror dock den faktiska effekten av de specifika förutsättningarna (Broström 2009). Flera studier visar på regioner med högskola/universitet som inte har haft en bättre utveckling än regioner utan.

Det finns fyra principiella roller för högskolan i den regionala ekonomin (Broström 2009). För det första skapar lärosäten arbetstillfällena och attraherar medel till en region. De sysselsatta konsumerar i sin tur i regionen och ger upphov till ytterligare positiva effekter. Specifikt för lärosäten är att de gör att studerande bor kvar i eller flyttar till regionen under studietiden, vilket genererar ytterligare intäkter (Broström 2009, Westlund 2004). Vidare kanaliseras nationella, statliga medel till regionen genom anslag. Enligt internationella studier är lärosätets bidrag till de regionala intäkterna omkring 60-90 % av omsättningen.

Den andra rollen är att utbilda människor för arbetsmarknaden. Utbildningsnivåns betydelse för regional utveckling har visats i tidigare avsnitt. Lokal tillgänglighet till högre utbildning ökar övergången till högre utbildning bland potentiella studenter (Westlund 2004). Lärosätet attraherar också studenter som söker nationellt eller internationellt efter det "bästa" utbildningsalternativet. Ett stort inflöde av studenter från andra länder stärker en regions internationella affärsmöjligheter, vilket också har betydelse för produktiviteten (Broström 2009, Johansson 2017). Broström (2009) sammanfattar att ett lärosäte skapar *förutsättningar* för regional tillväxt genom att erbjuda en rekryteringsbas. I vilken omfattning det *resulterar* i regional tillväxt beror på om studenterna har fått tillräckligt starka band till regionen och arbetsgivarna. I allmänhet finns ett samband mellan närvaron av högskoleutbildning och företagets investeringar i forskning och utveckling.

Den tredje rollen är att bidra till regionalt nyföretagande (Broström 2009). Det är dock inte säkert att nyföretagandet som helhet blir större i en högskoleregion (Westlund 2004). Lärosätet förmedlar dock kunskap, erfarenheter och nätverk, som kan nyttjas för entreprenöriella aktiviteter (Broström 2009). För att underlätta denna process etablerar många lärosäten och regioner eller kommuner stödfunktioner som inkubatorer. Vidare bidrar lärosätena till att attrahera potentiella entreprenörer. Attraktionskraften består av arbetstillfällena och utbildningsplatser, men lärosäten bidrar också till att skapa ett kulturellt klimat för kreativa näringar (Broström 2009, Florida 2001). Det finns också branscher där det är viktigt med samspelet med ledande forskningsmiljöer. Det gäller exempelvis inom bioteknik, företag som utför kliniska prövningar och högteknologiskt innovationsarbete. Länkarna mellan högskolan och företag kan vara formella samarbeten med gemensamma projekt, forskare som agerar rådgivare eller personal som delar sin arbetstid mellan högskola och företag (Broström 2009).

Den fjärde rollen är att lärosätena samspelar med företag i regionalt orienterade nätverk. Det är en direkt form av kunskapsspridning i form av informella kontaktytor och konkreta samarbeten mellan forskare och företag. Samarbete och partnerskap mellan universitet och industri har ökat på senare tid och geografisk närhet underlättar kunskapsspridning i nätverk. Inte oväntat är den geografiska närheten viktigare för mindre företag, medan större företag har lättare att överbrygga avstånd till andra kunskapsmiljöer. Broström (2009) pekar på att nyttan uppstår dels långsiktigt i ömsesidigt utbyte som stimulerar nya

innovationer, dels mer kortsiktigt där företag tar hjälp att utveckla en produkt eller process. Samarbeten leder till ökad innovationsbenägenhet bland företag, vilket påverkar andra företag positivt. Mekanismerna bakom detta är dock oklara (Broström 2009).

Som konstaterats ovan är effekterna av en regional högskola positiva, men storleken på effekterna är mycket situationsspecifika. Westlund (2004) ser satsningen på Högskolan i Karlskrona/Ronneby och samspelet med inte minst Soft Center i Ronneby och företag som Ericsson och dåvarande Europolitan som ett framgångsexempel för regional utveckling, men konstaterar bland annat att kontexten och processen var unik och inte allmänt överförbar, varken i tid eller geografi. Dock menar Westlund (2004) att det "knappast var någon slump" att det handlade om en teknisk högskola med en inriktning på en mycket expansiv bransch, precis som Uleåborgs högskola med Nokia.

Hur ska Blekinge Tekniska Högskola ge så stort bidrag till den regionala utvecklingen som möjligt (med hänsyn till statens ambitioner)? Falk m fl (2017) analyserar Högskolan i Borås, men beskrivning och slutsatser är tydligt relevanta även för BTH och Blekinge:

"Studenterna sätter sin prägel på stads- och kulturliv. Högskolan framstår som väl etablerad på sin ort. Detta lägger en grund för ekonomisk tillväxt och utveckling. Man behöver dock **förbättra det strategiska arbetet med att få fler att stanna kvar**, inte minst bland dem med utbildning och kunskap utanför välfärdsrelaterade yrken. Bland dem med utbildning och kunskap typisk inom innovationsrelaterat arbete samt teknisk forskning och utveckling är det relativt få som stannar kvar. För att få studenterna att stanna kvar efter avslutad utbildning **måste förutsättningarna stärkas för karriärer inom yrken med krav på (fördjupad) högskolekompetens**. För att detta ska vara möjligt krävs ett **långsiktigt och gränsöverskridande arbete som involverar högskolan, företag, entreprenörer och offentliga arbetsgivare samt planerare och beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå.**" (Falk m fl 2017 sid 89, Sweco markering)

Blekinge Tekniska Högskola har relativt nyligen ökat sin tekniska profil genom att lägga ner bland annat företagsekonomi och utbildningar inom humaniora. Lärosätet får en tydligare profil och kan fokusera resurserna, men kopplingen till den regionala miljön kan komma att försvagas. Regionala högskolor har typiskt haft en stark koppling till den lokala arbetsmarknaden genom att erbjuda lärarutbildning och utbildningar inom vård och omsorg som socionom och sjuksköterska.⁷ Även här är det relevant att läsa vad Falk m fl (2017) lyfter fram.

"(...) hur kunskapsnyttor från forskningsverksamheten vid Högskolan i Borås kan få ännu större spridning och förankring i regionen. För att komma vidare på det spåret behövs en kritisk granskning från universitetsledningen av hur man ska förhålla sig till frågan om konkurrens eller samverkan mellan universiteten i Västra Götaland. (...) [för] Jönköping University har frågan om lokal förankring eller internationell positionering varit av central betydelse. (...) valet att satsa på det internationella (...) har inte skett utan motsättningar och svårigheter." (Falk m fl 2017 sid 89f)

⁷ Sweco bedömning.

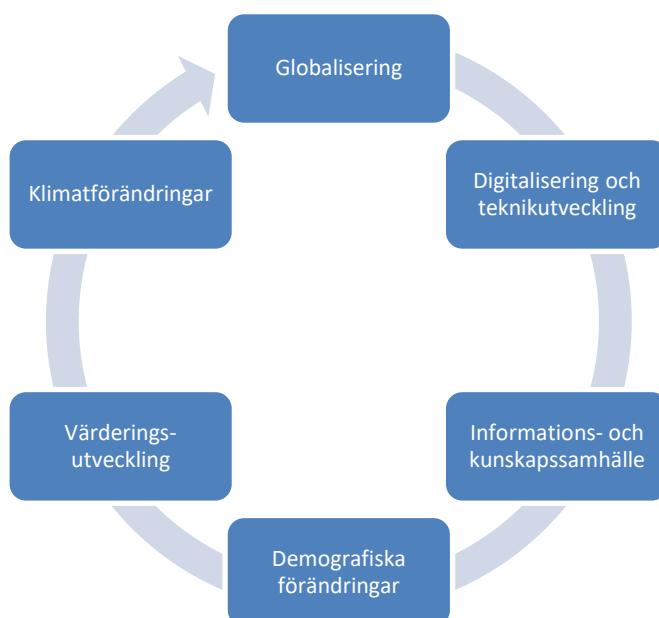
Sammanfattningsvis är samspelet mellan högskola och region komplext. Mekanismerna är kända, men effekten av olika strategival otydliga. Med en "smalare" högskola ökar behovet av att samverka med andra lärosäten i närområdet för att säkerställa rekrytering till Blekinge. Det potentiella tillskottet av nyinflyttade studenter är större, men risken för utflyttning av länets ungdomar ökar. Nettoeffekten är osäker. Att satsa på att locka studenter till regionen och att få dem att stanna kvar efter färdig utbildning är viktigt, vilket bygger på ett nära samarbete mellan högskolan och det regionala näringslivet och den offentliga sektorn. Det nära samarbetet har i sin tur goda förutsättningar att främja innovationer och entreprenörskap. Detta bygger samtidigt på att regionens befintliga näringsliv har tillräckligt mycket gemensamt med verksamheten på högskolan.

3 Blekinge i en föränderlig värld

Detta kapitel beskriver kortfattat ett antal trender som uppmärksammas på global/internationell, nationell och regional nivå. Genomgången utgör en grund för att sätta analysen av Blekinges förutsättningar i ett sammanhang, bland annat för att förstå om de utvecklingar som Blekinge möter är unika för länet eller delar av ett större mönster.

3.1 Megatrender

Tillväxtverket (2018c) identifierar fem megatrender som myndigheten anser ha störst påverkan på regional tillväxt och näringslivsutveckling, se figur 7. Trenderna är drivkrafter i sig själva och samspelar samtidigt. För att komplettera bilden har Sweco adderat klimathotet, vilket också har kopplingar till flera av de andra områdena.

Figur 7. Megatrender som samspelar. Källa: Tillväxtverket 2018c med tillägg av Sweco

3.2 Globalisering

Globaliseringen krymper världen i tid och rum. Nya teknologier för kommunikation och effektivare transporter ökar konkurrensen mellan företag globalt om både kunder och arbetskraft. Globaliseringen är samtidigt inget som kan tas för givet och har inte på flera decennier varit så utsatt och ifrågasatt som nu (protektionism, ökande ojämlikhet eller snarare allt för långsam reduktion av ojämlikheten, utanförskap, sociala klyftor).

Globaliseringen innebär att såväl företag som regioner konkurrerar om marknader, investeringar och framför allt kompetens i form av rätt utbildade människor. Med en

ökande internationalisering kommer ett ökat resande och fler transporter, vilket ställer krav på fungerande infrastruktur med kopplingar till noder som internationella flygplatser.

Globalisering av ekonomiska aktiviteter medför ett ökat konkurrenstryck på företag och näringsliv regionalt. Allt fler delar av näringslivet utsätts för global konkurrens, vilket också ökar det möjliga handlingsutrymmet i det regionala tillväxtarbetet att skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv och en mer diversifierad intäktsbas. Samtidigt är resurserna begränsade och måste användas där de gör mest nytta. En viktig nyckel i det regionala utvecklingsarbetet ligger i att öka bredden av de företag som ingår i intäktsbasen och diversifiera befintliga företag i basen (Tillväxtverket 2018c).

En mer globaliserad värld innebär ett ökat ömsesidigt beroende där snabba förändringar som konflikter, farsoter, klimatförändringar och vikande konjunkturen kan innebära stora konsekvenser som exempelvis flyktingströmmar, sårbar infrastruktur eller hårdare ekonomisk konkurrens (SKL 2018b).

Styrning från nationell nivå och från EU ökar, ofta med detaljerade krav, när det gäller tjänsternas utbud, omfattning och utformning. Möjligheterna till lokala och regionala lösningar minskar när detaljstyrningen ökar vilket försämrar drivkrafterna och möjligheterna till social innovation (SKL 2018b).

Enligt Europeiska kommissionen (2015) bor och arbetar runt en tredjedel av EU:s medborgare i Europas gränsregioner vilket har både en direkt och indirekt påverkan på dem. Samtidigt så har flera av världens stora utmaningar som klimatförändringarna och flyktingströmmar inga gränser och behöver lösas gemensamt. Det räcker dock inte att samarbeta över nations- och regiongränserna. Många utmaningar påverkar många organisationer och individer, vilket innebär att samarbete även måste sökas över organisationsgränser samt mellan samhällssektorer och branscher.

I Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) har gränsöverskridande samarbete funnits med som ett urvalskriterium sedan ett par år tillbaka. Utifrån fondens perspektiv innebär kriteriet dels ett geografiskt samarbete regionalt, nationellt och internationellt men också ett sektoriellt samarbete över organisations- och branschgränser (Tillväxtverket 2019c).

3.3 Digitalisering och teknikutveckling

Den snabba teknologiska utvecklingen och digitaliseringen är en av de tydligaste megatrenderna (OECD 2019a). Den påverkar inte bara direkt medborgarnas liv utan även hur regionala ekonomier fungerar. Förändringar i den tekniska sfären sker mycket snabbt vilket gör digitaliseringen som trend betydligt svårare att förutse. Dock är det tydligt att det behövs rätt styrning för att regioner ska kunna nyttja potentialen fullt ut och digitaliseringen kommer att utvecklas olika i olika regioner. Hittills ser vi inte att utbyggnaden av IT-infrastruktur balanserar urbaniseringen genom att exempelvis minska värdet av fysisk närhet. Tvärtom, utbyggnaden är som snabbast i storstadsområdena och ger alltså dessa regioner en ytterligare fördel relativt i synnerhet landsbygden. Med andra ord följer utvecklingen av infrastruktur och tjänster samman mönster på IT-området som inom andra branscher.

Digitaliseringen blir allt mer påtaglig och innebär stora möjligheter för offentlig sektor samt privat sektor till effektiviseringar samt förbättrad service till medborgare och kunder. Samtidigt finns stora utmaningar vad gäller ökad förväntan på självservice och det digitala utanförskapet samt att göra rätt prioriteringar i användandet och investeringen i ny teknik samt tillse tillräcklig IT-säkerhet och att säkerställa upprätthållandet av den personliga integriteten (SKL 2018b).

Kostnaden för vår välfärd har ökat under lång tid samtidigt som bilden av den har försämrats. Möjligheten till att interagera och dela information samt generellt sett högre krav ställer ökade förväntningar på välfärden (SKL 2018b).

Under lång tid har svensk industri konkurrerat internationellt genom att dra nytta av automatiseringen för att reducera lönekostnadens del i arbetet. Med utvecklingen av artificiell intelligens berörs delar av näringslivet och yrkesgrupper som tidigare till största delen har vunnit på den nya tekniken och de växande kraven på utbildning. Olika tillämpningar och studier visar att bland annat arbetsmoment som gynnas av att snabbt kunna bearbeta stora mängders information, som medicinska diagnoser, i hög grad kan göras bättre av datorer.

I takt med ökad digitalisering har medielandskapet förändrats och alternativa vägar till att hitta information har dels förbättrat informationsmöjligheten för medborgare. Samtidigt har det nya medielandskapet öppnat upp för nya vägar till desinformation (SKL 2018b).

3.4 Informations- och kunskapssamhälle

Digitaliseringen innebär att vi får tillgång till allt mer information, det vill säga källor till kunskap. Det skapar i sin tur ökade krav på utbildning, vilket i sin tur driver kunskapssamhället genom olika typer av innovationer. Vår utbildningsnivå stiger kontinuerligt och 43 % av befolkningen mellan 25 och 65 år har eftergymnasial utbildning (Tillväxtverket 2018c).

Det moderna kunskapssamhället går hand i hand med den nya tjänsteekonomi som har möjliggjorts med hjälp av digitaliseringen. Kunskap omvandlas till tjänster som säljs via kanaler med stor räckvidd. Den nya tekniken gör det också möjligt att sälja funktioner snarare än produkter. I stället för att sälja en bil säljer företaget tillgång till transport som kan anpassas efter det aktuella behovet. Företagen kombinerar olika tjänster i nya erbjudanden. Detta innebär också en ökad komplexitet i själva paketeringen av tjänster, samtidigt som det blir enklare för konsumenterna. Denna utveckling driver också på efterfrågan på välutbildad arbetskraft inom de flesta branscher (Tillväxtverket 2018b). Det gäller i synnerhet i länder som Sverige. Automatiseringen av varuproduktionen i kombination med framväxten av tjänsteekonomin innebär att de nya jobben i allt högre utsträckning finns inom kunskapsintensiva tjänstenäringsområden som affärstjänster eller industrinära tjänster (Tillväxtverket 2018c).

Sverige har stora regionala och lokala skillnader i förutsättningar för ekonomisk utveckling (Tillväxtverket 2018c). Konkurrensen mellan individer ökar, vilket innebär att utbildning får större betydelse för individens möjligheter på arbetsmarknaden och även för olika gruppers förutsättningar i samhället (Tillväxtverket 2018c).

3.5 Demografiska förändringar

Europeiska kommissionen (2017a) ser en ljus utveckling med en i grunden god ekonomisk tillväxt. Skillnader mellan BNP på nationell och regional nivå kommer dock att bestå i EU-länderna mot 2030 och 2060. Flera länder, däribland Sverige, förutspås emellertid en hög och jämn utveckling av BNP med mindre regionala skillnader.

Europeiska kommissionen ser en fortsatt urbaniseringstrend, cirka 75 % av EU:s befolkning bor redan i urbana områden och förflyttningen till städer kommer att fortsätta på bekostnad av mer perifera regioner. Den starka utvecklingen i städerna är både en orsak till och en konsekvens av högre ekonomisk tillväxt.

Sverige har haft en positiv ekonomisk utveckling under det senaste decenniet men samtidigt som tillväxten kan ses i samtliga regioner så har även skillnaderna mellan regioner blivit större. Skillnaderna ses inte endast mellan storstadsregioner och mindre perifera regioner utan även mellan jämförbara regioner. Detta står i viss kontrast till trenderna som beskrivits ovan men är då i jämförelse mellan medlemsstater och regioner i EU (Tillväxtverket 2018c).

Det finns en fortsatt tendens till urbanisering som skapar demografiska obalanser med en åldrande befolkning i vissa län och brist på unga människor. Trots den ökande invandringen de senaste åren har obalansen inte jämnats ut eftersom den invandrade befolkningen följer samma mönster. Ökad kunskap är en viktig nyckel till både företagets och regionernas utveckling nu och framöver. En fortsatt förflyttning av särskilt unga och svårigheten i att attrahera ung och utbildad arbetskraft försämrar möjligheterna till arbetskraftsförsörjning. En utbildad arbetskraft är ett måste för att Sverige ska stå sig i den globala konkurrensen och en lösning kan vara att i större utsträckning vidareutbilda personer som i dagläget endast har gymnasieexamen (Tillväxtverket 2018c).

Globaliseringen och övergången från ett jordbruks- och industrisamhälle till ett tjänstesamhälle har i stor utsträckning gynnat större städer och storstadsregioner genom en ökad urbanisering. Detta har gjort att många landsbygdssamhällen känt sig svikna när orterna minskar och servicen försvinner. Andra trender som digitaliseringen och miljö- och hälsomedvetenhet samt landsbygdens dragningskraft för turister innebär dock en nytt fokus på landsbygdens möjligheter (SKL 2018b).

Inkomstskillnaderna växer även bland förvärvsarbete vilket syns tydligare utanför storstadsregionerna. Särskilt i sydöstra Sverige så har inkomstskillnaderna inte jämnats ut i samma takt som i övriga delar av landet. Skillnaderna kan bidra till polarisering mellan grupper (Tillväxtverket 2018c).

Den ökade medellivslängden är en av våra största bedrifter och samtidigt en av våra stora utmaningar. Vi blir allt äldre samtidigt som många regioner lider av låga födelsetal och en hög utflyttning av unga människor. Detta innebär en ökad försörjningsbörd och gör det svårare att finansiera och upprätthålla den välfärd vi är vana vid (OECD 2019a).

De senaste årens flyktingströmmar och en fortsatt invandring innebär en möjlighet där bland annat Sveriges befolkning har föryngrats. Det ställer dock stora krav på effektiva åtgärder för att nyanlända ska få en lyckad skolgång eller komma i arbete (SKL 2018b).

Demografin som utmaning behandlas i Region Blekinges nuvarande regionala utvecklingsstrategi Attraktiva Blekinge, där det centrala i utmaningen är en allt mer åldrande befolkning (Region Blekinge 2018a). Kommuner och Landsting (SKL 2018b) bedömer att demografin kommer påverka efterfrågan över tid på välfärdstjänster som exempelvis utbildning och sjukvård. Tydligast är att västvärldens demografiska utmaning innebär en allt mer åldrande befolkning vilket ökar påfrestningarna på välfärdssystemen. SKL (2018b) pekar på att de flesta regionerna i Sverige kommer ha en försämrad försörjningskvot år 2040 där framförallt storstadsregionerna klarar sig bäst.

Dock menar också SKL (2018b) att det ser något annorlunda ut i Sverige där det föds jämförelsevis många barn och det finns ett inflöde av flyktinginvandring som har fyllt på antalet invånare i verksam ålder. Generellt har det lett till en föryngring. Istället ligger framförallt utmaningen i att dra nytta av det tillskott av arbetskraft Sverige har fått genom att nyanlända kommer i arbete och på så sätt kan bidra till välfärden samt finansieringen av den (SKL 2018b). Befolkningstillväxten i Blekinge har under de senaste åren 2011-2017 primärt byggts på ett högre inflöde av invandring (OECD 2019c).

OECD:s analys av Småland-Blekinge från 2019 menar dock att även om länen i både Småland och Blekinge har sett ett ökat inflöde av befolkning till följd av invandring, så räcker inte det. Blekinge har tillsammans med Kalmar fortfarande en i genomsnitt äldre befolkning än i övriga Sverige (OECD 2019b). Delvis så förklaras de fortsatta demografiproblemen i många delar av Sverige av den fortsatta urbaniseringen och att de flesta nyanlända och utrikesfödda följer samma flyttmönster som den svenskfödda befolkningen. Den fortsatta utflyttningen av framförallt unga och i synnerhet unga kvinnor skapar en ökad försörjningsbörda för den kvarvarande befolkningen samt skapar ett försämrat arbetskraftunderlag för regionens företag (Tillväxtverket 2018c).

Idag råder det bostadsbrist över stora delar av Sverige. Ett tidigare problem för större städer är nu även ett problem över i stort sett hela landet. En låg byggtakt under många år tillsammans med en snabb ökning av befolkningen har gjort bristen akut på många platser. Byggandet är förenat med höga kostnader och svår byråkrati. Samtidigt är behoven stora för de grupper som socioekonomiskt har svårare att betala. Att bygga är för kommunerna förenat med stora ekonomiska risker (SKL 2018b).

3.6 Värderingsutvecklingen

Värderingarna har typiskt förändrats från industrisamhället till kunskapssamhället, se Tabell 4.

Tabell 4. Värderingar i industrisamhället och kunskapssamhället. Källa: Andersson m fl 2013 sid 91

Industrisamhället (1890-1980)	Kunskapssamhället (2010-)
Materialistiska prioriteringar Ekonomisk tillväxt, lag och ordning, trygghet	Postmaterialistiska värderingar Yttrandefrihet, fördjupad demokratisering, livskvalitet
Konformism Nationalism, gemensam religion, gemensam livsstil	Tolerans Kosmopolitism, individuell livsåskådning och livsstil
Syn på samhällsekonomin Effektiv resursallokering, stordriftsfördelar	Syn på samhällsekonomin Skapande av nya resurser (kreativitet), entreprenörskap
Syn på naturmiljön Exploatering och förädling	Syn på naturmiljön Bevarande och "grön" boendemiljö
Arbetsplatser Hierarkisk organisation, prioritering av hög lön	Arbetsplatser Platt organisation, prioritering av intressanta arbetsuppgifter

Enligt Tillväxtverket (2018c) är Sverige det mest individualistiska och sekulariserade landet i världen. Utmärkande för Sverige och liknande länder som till exempel våra nordiska grannar är hög tillit, jämställdhet, tolerans och individualism. De tre första faktorerna skapar gynnsamma förutsättningar för regional utveckling, se kapitel 2.

Individualism och ökade valmöjligheter genom globaliseringen ökar också konkurrensen om arbetskraften. Synen på olika yrkens status och brist på utbildad arbetskraft innebär bland annat att det för kommuner är svårt att rekrytera exempelvis lärare, sjuksköterskor och socionomer. Konkurrensen drabbar även mer glesbyggda kommuner som inte har samma utbud att erbjuda som storstadsregioner samtidigt som arbetskraften är mer rörlig i storstadsområden (SKL 2018b).

Polariseringen är en ökande trend som dels bygger på ökade ekonomiska klyftor som i Sverige har ökat mellan flera grupper sedan 80-talet. Polariseringen syns också i möjligheten till socialt- och kulturellt kapital med försämrade möjligheter till att mötas över olika gränser och ta till sig kunskap som ökar den egna förståelsen. Digitaliseringen har bidragit till så kallade filterbubblor där vi som medborgare har lättare att välja bort information eller att de tjänster vi använder väljer vad vi får till oss.

Graden av tillit är en viktig faktor i samhället för hållbar ekonomisk tillväxt, vårt välfärdsystem och fortlevnaden av demokrati. Sverige som tidigare bibehållit en hög grad av tillit i samhället börjar nu statistiskt se förändringar mot en minskad tillit. En minskad tillit i samhället riskerar att minska legitimiteten för välfärdssamhället, ett hårdare politiskt klimat samt svårare att samarbeta gränsöverskridande (SKL 2018b).

3.7 Klimatförändringar

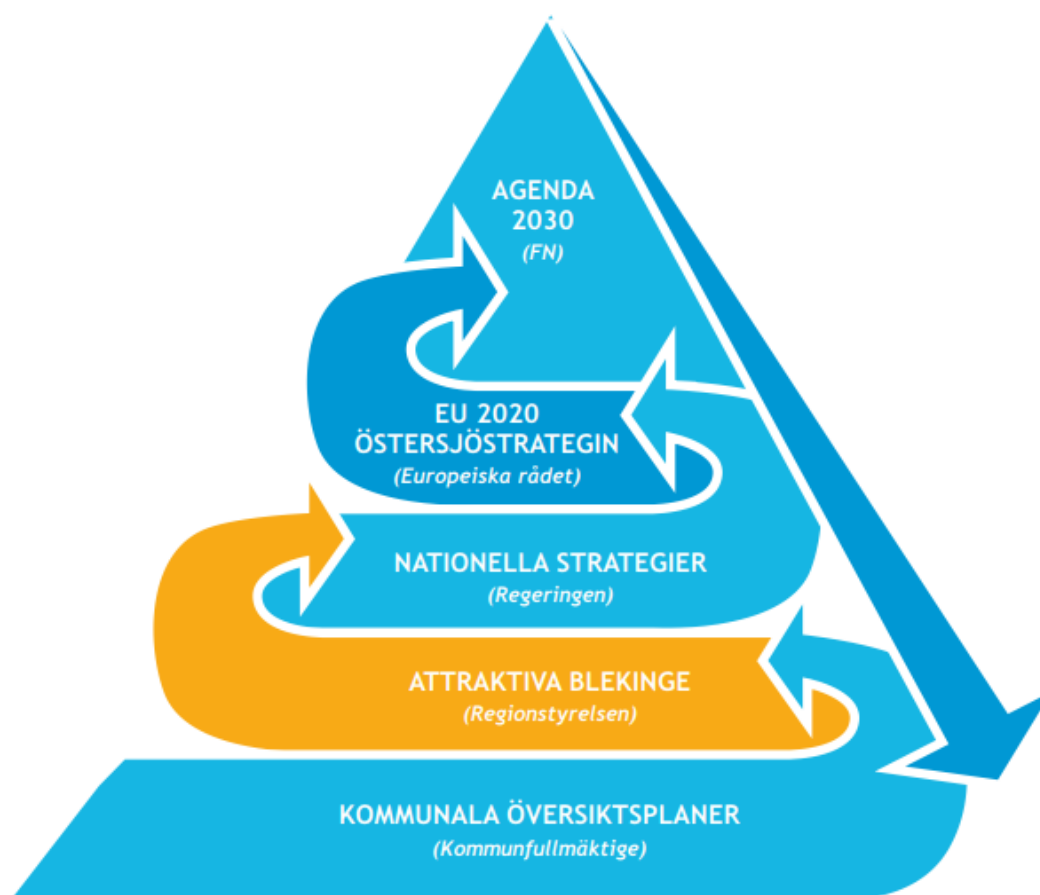
Vårt förändrade klimat innebär en stark hotbild, såväl direkt som indirekt genom att vi tvingas till inskränkningar av de positiva effekterna av globaliseringen (exempelvis teknikspridning, internationell handel, mobilitet, besöksnäring och upplevelser). Klimatförändringarna kan i de allvarligaste scenarierna allvarligt påverka bland annat mattillgång och biologisk mångfald. De flesta trender innebär både möjligheter och utmaningar medan klimatförändringar i högre grad bjuder till begränsningar och anpassning för att konsekvenserna inte ska bli för kostsamma. Det är samtidigt viktigt att inte åtgärder och insatser blir kontraproduktiva. FN:s klimatpanel har till exempel konstaterat att klimatförändringarna som en global utmaning måste lösas i global samverkan och genom att de bästa teknikerna har en möjlighet att snabbt spridas mellan länder. Protektionism och begränsningar av människors rörlighet är tydligt negativa för möjligheterna att möta klimathotet, samtidigt som det är angeläget att prissätta klimatpåverkande utsläpp på rätt sätt. Samtidigt innebär arbetet för att minska klimatförändringarna ett behov av nya tekniker och arbetssätt som kan vara en del av en specialiseringsstrategi.

4 Agenda 2030 och EU:s regionalpolitik

I detta kapitel beskrivs kortfattat några av de mål och strategier på global och interregional nivå som påverkar Blekinge och som ligger till grund för arbetet med den kommande regionala utvecklingsstrategin.

4.1 Utgångspunkt för arbete på flera nivåer

Mål och strategier på olika geografiska och politiska nivåer samspelar. Det gäller inte minst en regional utvecklingsstrategi, som påverkas av kommunala översiktsplaner och nationella strategier, och som samtidigt utgör ett viktigt underlag för de samma. Sambandet har illustrerats av Region Blekinge (2018a) i figuren nedan.

Figur 8. Sambandet mellan mål och strategier från global till kommunal nivå. Källa: Region Blekinge 2018a sid 7

FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 har fått ett allt starkare genomslag i mål och strategier på alla nivåer. Det är också centralt för analysen i detta arbete. Eftersom huvudfokus för analysen är sambandet mellan Blekinges förutsättningar och EU:s regionalpolitik avgränsas kapitlet till Agenda 2030 och ett urval av EU:s olika strategier.

4.2 Agenda 2030

I september 2015 antog FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Agenda 2030 och de utpekade 17 globala målen för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Enligt Europeiska rådet så spelade EU en framträdande roll i processen som föranledde antagandet. EU har också en uttalad målsättning att gå långt före i arbetet med att genomföra Agenda 2030 och bland annat lämnades en uppmaning ifrån rådet att till 2018 ha tagit fram en genomförandestrategi med tidsplaner, mål och konkreta åtgärder för att genomföra Agenda 2030 inom all EU-politik (Europeiska rådet 2017). Redan 2016 lade kommissionen fram sin strategi för att genomföra 2030-agendan och hållbarhetsmålen – *Nästa steg för en hållbar europeisk framtid* (Europeiska kommissionen 2016a). I strategin pekar Europeiska kommissionen ut ett flertal prioriteringar i EU:s politik för att bidra. Framförallt kommer kommissionen att integrera målen i politiken och kommande initiativ samt att exempelvis de europeiska strukturfonderna är en del av den tänkta finansieringen (Europeiska kommissionen 2016b).

De 17 globala målen illustreras av Figur 9 enligt nedan. Agenda 2030 förhåller sig till Brundtlandrapportens (FN 1987) definition av hållbar utveckling "En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov" med de tre elementen ekonomisk tillväxt, social inkludering och skydd av miljön.

Figur 9. FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling. Källa: Agenda 2030-delegationen årtal okänt

Även Sveriges regering har uttalat att Sverige ska ta en ledande roll i genomförandet av Agenda 2030. En handlingsplan har tagits fram och beslutats för åren 2018-2020 (Regeringen årtal okänt). Bland annat säger handlingsplanen att hänsyn ska tas till klimat- och miljöpåverkan i allt relevant beslutsfattande genom miljö- och

klimatintegrering. De globala målen ska nås och Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Där till ska jämställdhetsintegrering också tillämpas på samma sätt (Regeringskansliet 2018a). I den befintliga nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020 så pekas klimat, miljö och energi ut som en av fyra aktuella utmaningar och att den regionala tillväxtpolitiken därför ska bidra till en långsiktig hållbar utveckling (Regeringskansliet 2015). Strategin som arbetades fram innan antagandet av Agenda 2030 pekar istället på uppfyllandet av de 16 miljö kvalitetsmålen. En ny nationell strategi är under arbete.

Region Blekinge har i sin tur pekat ut sitt bidrag till Agenda 2030. I samband med arbetet med den nuvarande regionala utvecklingsstrategin för Blekinge 2014-2020 så skulle insatser i strategin uppnå fyra av regionstyrelsen antagna hållbarhetsprinciper vilka i sin tur överensstämmer med följande mål ur Agenda 2030 (Region Blekinge 2018a):

- Att ämnen som är tagna ur berggrunden inte får öka systematiskt i naturen.
- Att ämnen från samhällets produktion inte får öka systematiskt i naturen.
- Att det fysiska underlaget för naturens kretslopp och mångfald inte får utarmas.
- Att människor inte utsätts för strukturella hinder för hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening med livet.

På detta vis pekades en möjlighet ut att bidra till en hållbar utveckling och uppfylla målen för regional tillväxt.

4.3 Europa 2020

År 2010 antog EU och dess medlemsstater "Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla" (Regeringskansliet 2019). Den gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategin utgår från tre strategiska prioriteringar (Region Blekinge 2018a):

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi
- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning

Genom Europa 2020-strategin har EU och dess medlemsstater enats om konkreta målsättningar var EU bör befinna sig 2020 inom fem områden. Det gäller sysselsättning, social delaktighet, utbildning, forskning och utveckling samt klimat och energi (Regeringskansliet 2019).

4.4 EU:s strategi för Östersjöregionen

EU:s Östersjöstrategi antogs under det svenska EU-ordförandeskapet 2009 och representerar ett helt nytt gränsöverskridande arbetssätt som backas upp av samtliga 27 medlemsstater (EU Strategy for the Baltic Sea Region och Republic of Poland Ministry of Foreign Affairs 2019). Strategin ska vara till hjälp för att prioritera och samlas kring gemensamma insatser. Det finns inga särskilda pengar avsatta till strategin. Däremot har

strategin under tidigare budgeteringsperioder skrivits in i de flesta EU-programmen, till exempel regionalfonds-, socialfonds- och landsbygdsprogrammen.

Syftet med strategin är att möta de gemensamma utmaningar som länderna i Östersjöregionen står inför i dag. Strategin har tre huvudmål:

- Rädda havsmiljön
- Länka samman regionen
- Öka välståndet

Till strategin hör en handlingsplan med ett tjugotal prioriteringsområden och ett mindre antal övergripande åtgärdsområden. Genomförandet av Östersjöstrategin och dess framtida roll ses över i samband med EU:s långtidsbudget.

4.5 EU:s regionalpolitik

Europeiska kommissionen presenterade i maj 2018 ett förslag till en ny sammanhållningspolitik som ersätter den från 2014-2020. EU:s sammanhållningspolitik syftar till att minska regionala skillnader och ojämlikheter inom EU och står för en tredjedel av EU:s totala budgetram. Den genomförs bland annat genom olika struktur- och investeringsfonder. För Blekinge och länets kommuner har primärt Regionalfonden och Socialfonden haft stor betydelse.

I sammanhållningspolitiken presenteras utpekade målsättningar för att dels minska de regionala skillnaderna och ojämlikheterna, men också för att möta av EU utpekade utmaningar. Föregående period 2014-2020 hade sammanlagt elva tematiska mål. I samband med den reviderade sammanhållningspolitiken så föreslår Europeiska kommissionen fem nya mål (Europeiska kommissionen 2018b och 2018c):

- Ett smartare Europa
- Ett grönare, koldioxidsnålare Europa
- Ett mer sammanlänkat Europa
- Ett mer socialt Europa
- Ett Europa närmare medborgarna

Enligt förslaget så kommer den största delen av tillgängliga ERUF-medel att investeras i de två första målen. Förslagsvis så kommer 85 procent av medlen att fokuseras till ett smartare och grönare Europa i de mer utvecklade regionerna där Blekinge ingår.

Europeiska kommissionen beskriver även i förslaget att synergier mellan olika EU-instrument kommer att uppmuntras i den strategiska planeringsprocessen. Det innebär mer konkret att gemensamma mål kommer att fastställas och gemensamma möjligheter till samarbeten i program kommer att etableras. Dessa program är bland annat Horisont Europa, fonden för ett sammanlänkat Europa, det digitala Europa, LIFE samt den gemensamma jordbrukspolitiken där bland annat LEADER-finansieringen för lokal ledd utveckling på landsbygden återfinns.

Medel från de Europeiska Struktur- och Investeringsfonderna (ESI) utgör över 60 % av det regionala utvecklingskapitalet i Blekinge. Egna medel utgör cirka 3 % och konkurrensutsatta och kompensatoriska medel ungefär en tredjedel av resurserna.⁸

4.5.1 Ett smartare Europa

Det politiska målet *ett smartare Europa* åsyftar till att möta de utmaningar som regionerna står inför som rör den digitala ekonomin, ökad global konkurrens och ekonomisk omvandling. I huvudsak rör målet innovation, forskning och stöd till små och medelstora företag (Europeiska kommissionen 2018c). För Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) och Sammanhållningsfonden innebär det särskilda mål inom följande områden: (Europeiska kommissionen 2018a):

- Forskning och innovation
- Digitalisering
- Företagande
- Kompetensutveckling

I den nuvarande sammanhållningspolitiken omfattas målet av de tidigare målen att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation, stärka de små och medelstora företagens konkurrenskraft, samt att förbättra tillgången till, användandet av och kvaliteten på informations och kommunikationsteknik.

4.5.2 Ett grönare, koldioxidsnålare Europa

Europeiska kommissionen pekar på i förslaget att regionerna behöver ha en ökad beredskap för att övergången till en koldioxidsnål ekonomi och cirkulär ekonomi. Detta ska ske genom en rättvis energiomställning, med både gröna och blå investeringar, med hjälp av den cirkulära ekonomin, klimatanpassning, riskförebyggande och riskhantering (Europeiska kommissionen 2018c). För ERUF och Sammanhållningsfonden innebär det särskilda mål inom följande områden (Europeiska kommissionen 2018a):

- Energieffektivisering
- Förnybar energi
- Smarta energisystem
- Klimatanpassning
- Vattenförvaltning
- Cirkulär ekonomi
- Biologisk mångfald

⁸ Uppgifter från Region Blekinge.

Dessa mål återfinns under den nuvarande sammanhållningspolitikens mål att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi, att bevara och beskydda miljön och främja resurseffektivitet.

4.5.3 Ett mer sammanlänkat Europa

Ett av de utpekade målen i Europeiska kommissionens förslag innebär att förbättra mobilitet och regional IKT-konnektivitet och därmed bidra till ett mer sammanlänkat Europa. För ERUF och Sammanhållningsfonden innebär det aktiviteter som bidrar inom följande särskilda mål (Europeiska kommissionen 2018a):

- Bredband
- Väg
- Järnväg och hamnar
- Spårvagn, tunnelbana och annan kollektivtrafik

I den befintliga sammanhållningspolitiken återfinns dessa mål under målsättningarna att främja anpassning till klimatförändringar, riskförebyggande och riskhantering samt främja hållbara transporter och förbättra nätinфраstrukturerna.

4.5.4 Ett mer socialt Europa

Enligt Europeiska kommissionens förslag så är det fjärde målet att bidra till ett mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Pelaren i sig bygger på att ge människor nya och ändamålsenliga rättigheter som bygger på 20 viktiga principer. Principerna delas in i de tre kategorierna (Europeiska kommissionen 2017b):

1. Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden
2. Rättvisa arbetsvillkor
3. Social trygghet och social integration

För ERUF, Sammanhållningsfonden och Europeiska Sociala fonden (ESF) innebär det aktiviteter som bidrar inom följande särskilda mål (Europeiska kommissionen 2018b):

- Arbetsmarknadens funktionalitet
- Infrastruktur för utbildning och livslångt lärande
- Integration av marginaliserade grupper
- Hälso- och sjukvård

Denna målsättning innebär vissa förändringar från den nuvarande sammanhållningspolitiken. Framförallt så ingår hälsa och folkhälsa i detta målområde på ett sätt som inte funnits tidigare. De tidigare målsättningar som återfinns i detta mål är att främja hållbar och högkvalitativ sysselsättning och stödja arbetskraftens rörlighet, främja social inkludering, bekämpa fattigdom och diskriminering samt investera i utbildning, vidareutbildning och livslångt lärande.

4.5.5 Ett Europa närmare medborgarna

Det sista målet i Europeiska kommissionens förslag är ett Europa närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling av stads- landsbygds- och kustområden och lokala initiativ. För ERUF och Sammanhållningsfonden pekas följande aktiviteter ut, att bidra inom följande särskilda mål (Europeiska kommissionen 2018b):

- Hållbar stadsutveckling
- Lokalt ledd utveckling

5 Blekinges styrkor, svagheter, hot och möjligheter

Detta kapitel sätter Blekinges styrkor, svagheter, möjligheter och hot i relation till målområdena i förslaget till ny sammanhållningspolitik för EU. Hållbar utveckling, demograf och gränsöverskridande samarbete är återkommande perspektiv för målområdena. För varje område nyttjas såväl indikatorer och statistik som underlag från projektets dialogmöten för att ge en bild av Blekinges förutsättningar.

5.1 Ett smartare Europa

Målområdet innebär särskilda mål inom forskning och innovation, digitalisering, företagande och kompetensutveckling.

Sammanfattning ett smartare Europa

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> Näringslivsstruktur med både små och medelstora företag Stark exportsektor och internationaliseringsgrad, bland annat inom fordonsindustrin Hög specialisering inom högteknologi och kunskapsintensiva tjänster Stora offentliga verksamheter som i rollen som krävande kunder kan driva utveckling i näringslivet Rörelse bort från lågteknologiska sektorer Växande investeringar i FoU (från en låg nivå) Många patent relativt andra län samt god tillväxt Flera science parks och klusterinitiativ BTH som motor för innovationer och för stärkande av arbetsmarknaden och rekryteringsbasen Yrkeshögskoleutbildningar som drivs i samverkan med branscherna Relativt hög digital mognad 	<ul style="list-style-type: none"> Flera aktörer upplever att Blekinge inte samverkar i tillräcklig grad Sårbarhet: fordonsindustrin med närliggande branscher utgör 51 % av intäktbasen Andelen lågutbildad arbetskraft högre än i riket, men minskande Svårt att rekrytera rätt kompetens, pga utflyttning, demografi och att examinerade studenter flyttar Låg innovationsförmåga relativt andra svenska län Låga investeringar i FoU Svårigheter att integrera forskning på BTH med länets näringsliv Åldrande företagsägarstruktur Svagt nyföretagande Behov av att utveckla företagsklimatet Utvecklat arbete med ungas entreprenörskap, i synnerhet kvinnor Könsuppdelad arbetsmarknad ger sämre förutsättningar för utveckling Brister i IT- och transportinfrastruktur

Möjligheter	Hot
<ul style="list-style-type: none"> • God produktivitet utveckling bland sysselsatta kan kompletteras med fler i sysselsättning • BTH katalysator för företagens förflyttning i värdekedjan genom bl.a. projekt och matchning mellan studenter och länets företag • Science parks och inkubatorer kan driva på forsknings- och utvecklingsarbete i företagen • Närmare samarbete mellan kommuner och branscher • Ökat fokus på jämställdhet för att stärka flera faktorer som driver regional utveckling • Blekinges geografiska närhet till stora marknader tillsammans med natur- och kulturvärden • Blekinge kan fungera som testbädd för nya tekniker och arbetssätt 	<ul style="list-style-type: none"> • Minskande intäktsbas om företag flyttar • Svårighet att rekrytera arbetskraft • Färre studenter på BTH • Om inte landsbygden inkluderas i arbetet med regional utveckling kan klyftorna öka och landsbygdens kvaliteter nyttjas inte • Minskande sysselsättning i traditionellt viktiga branscher kombineras med svag omställnings- och förnyelseförmåga

Styrkor

Blekinge har enligt OECD (2012a) en relativt stark näringslivsstruktur bestående av både små- och medelstora företag. Sett till strukturen liknar Blekinges näringslivsstruktur övriga riket sett till andelen sysselsatta i areella näringar, bygg, handel och transport samt i flera tjänstenärings. Andelen sysselsatta inom tillverkning och industri är dock betydligt högre, med en tyngdpunkt till västra Blekinge. Avseende vissa kunskapsintensiva tjänstenärings som verksamhet inom juridik, ekonomi och teknik samt finans- och försäkringsverksamhet är andelen sysselsatta lägre än i riket (Sweco 2015). Styrkan ligger i fördelningen mellan företagens storlek och karaktär samt förmågan och kunskap att anpassa sig till den ökande globala konkurrensen och konjunktursvängningarna (OECD 2012a). Enligt deltagarna vid dialogmötena i Karlskrona och Karlshamn så har länet flera stora internationella företag som innebär en viktig styrka i arbetet att skapa innovation, avknoppningar eller spinoffer. Enligt både Schumpeters andra innovationsmodell om ackumulerad innovation och olika klustermodeller utgör stora företag viktiga motorer för utveckling.

Fordonsindustrin har en stark roll i länet och utgör en stor del av Blekinges intäktsbas, det vill säga de branscher och verksamheter som säljer varor och tjänster utanför länet och

därmed skapar ett intäktstillflöde till Blekinge. Fordonsindustrin är en central bransch för fortsatt utveckling av Blekinges näringsliv. Klusterinitiativet TechTank i Olofström utgör en tillgång för att identifiera de behov och möjligheter som finns för att stärka och vidareutveckla branschen.

OECD (2019b) pekar på att Blekinge har en betydligt högre specialisering inom högteknologiindustri samt kunskapsintensiva tjänster än riket som helhet och menar att detta är en viktig styrka.

Tjänstesektorn med fokus på bland annat IT och Telecom har ett starkare fäste i östra Blekinge och framförallt Karlskrona. Klusterbildningen Telecomcity bland andra, förenar dessa företag vilka nu också ingår i den relativt nystartade Blue Science Park med ett ben i ICT med fokus på både mjuk- och hårdvaruutveckling. Även NetPort Science Park har ett digitalt fokus med områdena digitala medier och intelligenta transportsystem.

Utöver tillverkningsindustrin så har Blekinge också en hög andel sysselsatta inom offentlig sektor och flera starka offentliga arbetsgivare, vilket också lyftes som en styrka av deltagarna vid dialogmötena. Försvarsmakten har en lång tradition i länet med både Marinbas i Karlskrona och flygbasen F17 i Ronneby. Ett flertal beslut de senaste åren har även stärkt dessa verksamheters roller nationellt, bland annat genom beslutet att Karlskrona är huvudort för Sveriges marinbas och etableringen av en helikopterflottilj vid F17. Försäkringskassan, Boverket, Kustbevakningen är andra exempel på statliga myndigheter som har en stor närvaro i Blekinge. Myndigheterna har både en stark ställning som en del av länets intäktsbas då de huvudsakligen finansieras av skatteintäkter, men är också viktiga för att bidra till mixen av kunskapsintensiva arbetsgivare i länet. Vid dialogmötena har också de offentliga arbetsgivarna lyfts fram som en möjlighet för kunddriven affärsutveckling, det vill säga att exempelvis Landstinget och Försvarsmakten utgör krävande kunder som kan fungera som motorer för utvecklingen hos länets företag. Det är också i enlighet med teorin bakom flera klustermodeller och kan vara ett väl så viktigt inslag som typiska klusterinitiativ. Det marina klustret stärks också det nationella centrum för undervattens teknik som BTH invigde under 2018 (Blekinge Läns Tidning 2018-04-25).

Blekinge har enligt OECD (2019b) visat på en förflyttning från lågteknologisektorer till medium-lågteknologisektorer. Lärdomar bör kunna dras för att peka på verkliga åtgärder som vidtagits samt vilka sektorer som har störst potential att ta fortsatta kliv mot hög-mediumteknologisektorer, bland annat fordonsindustri och elektronikindustri.

Mellan 2013 till 2015 så har kostnaderna för forskning och utveckling i länets företag ökat markant från 1,1 % till 1,6 % av BNP. Enligt OECD (2019b) är det framförallt satsningar hos företagen själva som drivit denna utveckling, följt av kostnaderna hos högskolor och universitet. Att Blekinge Tekniska Högskola (BTH) finns etablerat i länet innebär en styrka dels för att knyta forskningsmedel till länet då det finns ett tydligt samband mellan utgifter för forskning och patentansökningar, men också att kommuner med högskolor har en högre genomsnittsproduktion och -produktivitet än övriga kommuner (Westlund 2004 och Broström 2009). Som framgick av fördjupningen kring högskolors betydelse i kapitel 2 är det dock inte givet hur man maximerar den regionala nyttan av ett lärosäte.

Jämfört med andra län i Europa så är Blekinge ett av de mer patentintensiva länen på 13:e plats av totalt 44 jämförbara län. OECD (2019b) konstaterar att såväl Blekinge som Småland har en relativt hög patentintensitet. Därtill har Blekinge relativt många andra jämförbara regioner i Europa en generellt högre tillväxt i patentintensitet (OECD 2019b).

Regionen har idag ett mer organiserat och formaliserat innovationsarbete jämfört med 2012, bland annat genom bildandet av de nya science-parkerna och företagsinkubatorerna Blue Science Park och TechTank teknologikluster (OECD 2019b). Därtill finns NetPort Science Park samt inkubatorerna/företagsstödjarna ALMI, Nyföretagarcentrum, Ung Företagsamhet och Blekinge Business Incubator. OECD (2019b) pekar på vikten av samarbete dels mellan företag men också med kommunerna för att involvera näringslivet i regional utvecklingsplanering. Därtill innebär klusterinitiativen med deras fokusområden en styrka i arbetet för att knyta samman exempelvis tillverkningsindustri med tjänstesektor samt för att säkra nyttan av digitalisering för regionens företag. Ett pågående initiativ är exempelvis projektet *Smart produktion* med målet att öka digitaliseringen i länets små och medelstora tillverkande och bearbetande företag (Region Blekinge 2018f).

Blekinge Tekniska Högskola (BTH) och även Soft Center i Ronneby spelade en central roll för utvecklingen av det starka klustret inom telekomindustrin tillsammans med profilerade företag som Ericsson och dåvarande Europolitan. BTH har flera starka forskningsmiljöer och har även bidragit till den ökade kunskapsnivån i länet genom att tillhandahålla utbildningsmöjligheter i länet. Blekinge har även en fortsatt minskad andel lågutbildade i arbetskraften, vilket kan ses som en styrka sett i ljuset av den generellt sett alltmer kunskapsintensiva arbetsmarknaden (OECD 2019b).

Vid de båda dialogmöten som hållits under detta arbete pekade deltagarna på vikten av etableringen av BTH i länet för regionens utveckling.⁹ Högskolans specialisering utpekades som en tydlig styrka med tillämpade utbildningar som överensstämmer med behoven hos flera starka branscher i länet bland annat inom IT, tillverkningsindustri och sjukvård. De senaste åren har BTH valt att tydliggöra profilen genom att avveckla utbildningar som bland annat företagsekonomi. Det innebär att man strävar efter att rekrytera studenter från en mer nationell rekryteringsbas och att betydelsen av den mer lokala/regionala rekryteringen minskar. En följd av detta är att samverkan mellan BTH och övriga aktörer måste utvecklas ytterligare för att säkerställa att så många studenter som möjligt stannar i Blekinge. En annan konsekvens är att Blekinge som län måste utveckla samverkan med närliggande Linnéuniversitetet samt Högskolan Kristianstad för att på så sätt säkerställa kompetensförsörjningen inom bland annat företagsekonomi och andra områden som BTH inte har i sitt utbildningsutbud.

Som komplement till högskolans utbildningar finns ett flertal yrkeshögskoleutbildningar (YH-utbildningar) där det går att se en tillväxt av utbildningar de senaste åren. Länets lärcentrum i respektive kommun innebär en resurs för att stödja både studenter och företag. Hyper Island är en av de utbildningsverksamheter som erbjuder YH-utbildningar på bland annat området design och verksamhetsutveckling med fokus på digitalisering.

⁹ Högskolan i Karlskrona/Ronneby grundades 1989. Källa: Wikipedia

Skolan grundades i Karlskrona men finns nu på flera platser världen över och innebär en styrka i Blekinge i profileringen mot IT och ICT.

Svagheter

Trots Blekinges relativa litenhet och därmed närhet lyfte deltagare vid dialogmötena att det finns en outnyttjad potential avseende samarbete. Det är en kritik som är svår att värdera. Är Blekinge bättre eller sämre på att samarbeta än andra liknande regioner? Kritiken blir mer relevant när man ser på argumenten och de bakomliggande orsakerna till påståendena. Vid dialogmöten lyftes en brist på gemensamma målbilder och en rädsla för att göra viktiga prioriteringar och därmed tvingas välja bort. Istället konkurrerar kommunerna många gånger med varandra vilket istället får motsatta effekter till utveckling och minskar förmågan att attrahera exempelvis nyetableringar. Deltagare vid dialogmötena menar att även om samarbetet mellan kluster och andra aktörer i länet har förstärkts så är samverkan mellan de offentliga företagsfrämjande aktörerna fortfarande en betydande svaghet. Bland annat lyftes bristande långsiktig finansiering som en viktig orsak men också ett för stort personberoende. Den upplevda och eventuellt faktiska svårigheten att dra nytta av närheten och på så sätt skapa funktionella samband över både kommungränser och mellan offentlig, privat och ideell sektor framstår som ett potentiellt allvarligt problem med tanke på betydelsen av regionförstoring för den regionala utvecklingen.

Fordonsindustrin med närliggande branscher utgör hela 51 % av Blekinges intäktbas, följt av livsmedelsindustrin, konsulter samt forskning och utveckling (Addendi 2017). Som konstaterats under styrkor utgör detta en motor för sysselsättning och tillväxt. Det gör samtidigt länet sårbart vid konjunktursvängningar eller om ett företag av exempelvis kostnadsskäl väljer att flytta verksamhet utanför regionen. Det finns generellt sett en obalans i länet där östra Blekinge har en överrepresenterad del av arbetstillfällena i offentliga verksamheter bland annat på grund av Försvarsmaktens storlek som arbetsgivare, medan västra Blekinge har en större balans mellan olika verksamheter frånsett Olofström som har en överrepresentation inom tillverkningsindustrin. I obalansen finns samtidigt en viktig möjlighet att skapa en bättre matchning på arbetsmarknaden med ett bredare utbud av arbetstillfällen och sektorer och samtidigt en ökad komplementaritet mellan Blekinges länsdelar.

OECD (2012a) pekar på ett behov av att öka de privata investeringarna i forskning och utveckling, att länet fler kunskapsintensiva företag samt att den generella utbildningsnivån hos befolkningen behöver höjas.

Blekinge har en utbildningsnivå som är lägre än riksgenomsnittet. Andelen av befolkningen mellan 25 och 64 år med minst en tvåårig gymnasial utbildning är något högre i riket. För personer med eftergymnasial utbildning var andelen i riket år 2017 42,5 % medan den var 38,6 % i Blekinge (Region Blekinge 2018b). Det gör det svårare för företagen att rekrytera arbetskraft med högre utbildning. Tillgången på arbetskraft är i princip oförändrad de senaste åren, bland annat på grund av inrikes utflyttning (Region Blekinge 2018b). Det är ett vanligt mönster utanför storstadsregioner i Europa (Bjerke och Mellander 2014). OECD (2019b) pekar på att Blekinge tillsammans med de tre

småländska länen fortfarande har svårt att få examinerade studenter att stanna. Detta är samtidigt en generell utmaning för samtliga svenska regioner utanför storstadsområdena och beror ofta på att de större regionerna kan erbjuda bland annat en bredare arbetsmarknad men också ett större utbud av konsumtionsmöjligheter i form av tjänster och nöjen (Pokarzhevskaya och Regnéér 2015). Det är alltså resultat som anknyter väl till Florida (2001) och andra forskare som visat på den större stadens eller regionens attraktivitet. Bjerke och Mellander (2014) visar att det är i samband med bildande av familj som regioner har möjlighet att locka "hemvändare" och att de som vänder tillbaka till mindre regioner betalar ett slags premie för detta i form av en mindre arbetsmarknad med (ofta) lägre löneläge.

För att höja den samlade kompetensnivån i regionen och i företagen bör länets organisationer och näringsliv fokusera mer på livslångt lärande. Deltagarna vid båda genomförda dialogmöten pekade på kompetensbristen och förmågan för Blekinge att attrahera kompetent arbetskraft som en stor svaghet för företagets tillväxt och konkurrenskraft samt innovationsförmåga. Svårigheten att kompetensförsörja både näringsliv och offentlig sektor bekräftas i flera andra rapporter och utgör en allvarlig begränsning för såväl företagande som innovationskraft.

Blekinges innovationsförmåga beskrivs i ett innovationsindex. Indexet väger samman regionens grundläggande förutsättningar (öppenhet, mångfald och tolerans¹⁰, utbildningsnivå, m m), förmåga till förnyelse samt marknadsförmåga (länets förmåga att föra en innovation till kommersiellt nyttjande) (Region Blekinge 2018b). Blekinges samlade indexvärde är lägst bland samtliga svenska län och har dessutom försämrats mellan mätningarna år 2014 och år 2017. Blekinges värde är 72,4 vid 2017 års mätning (76,1), där medelvärdet för samtliga län är 100.¹¹ Samtidigt identifierade OECD (2019b) Blekinges förhållandevis höga patentintensitet, se även i detta avsnitt under "Styrkor". Deltagarna vid ett dialogmöte pekade på att BTH ska ha slutat med satsningar kring framtagning av patent, vilket har försämrat möjligheterna till innovationer i Blekinge. Systemet för att både fånga och skala upp idéer är också otillfredsställande i dagsläget.

Trots tillväxten som beskrivs i detta avsnitt under "Styrkor" ligger Blekinge fortfarande under riksgenomsnittet på 3,3 % för andel av BNP som går till forskning och utveckling i företagen. Det finns en begränsad färdighet för lågteknologiföretagen att engagera sig i innovationsarbete (OECD 2019b). Deltagarna vid dialogmötena menade samtidigt att det många gånger finns en övertro på att formaliserade forsknings- och utvecklingsprojekt är det som leder till framgångsrika och långsiktiga företag. Resonemanget anknyter till Schumpeters teorier om innovation, som bekräftar såväl den formaliserade forskningen och utvecklingen, i huvudsak drivet av större företag, parallellt med den mer entreprenörsdrivna kreativiteten.

Det finns en fortsatt utmaning i att integrera forskarstudenter eller forskare med regionens företag. Detta kan i sig innebära ett hinder för företagen att bli mer kunskapsintensiva

¹⁰ Jämför Florida (2001)

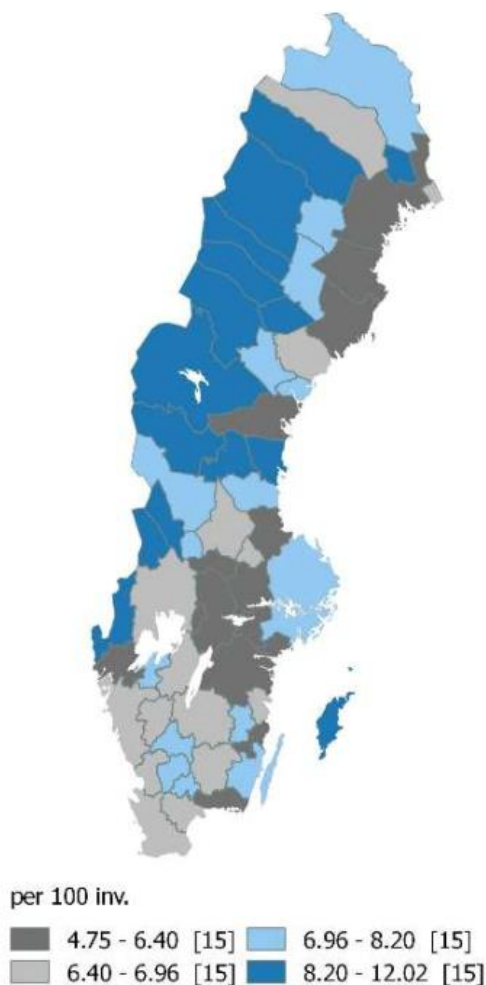
¹¹ Det bör noteras att samtliga län utom två hamnar under medelvärdet, beroende på att Stockholmsregionens värden driver upp medelvärdet.

eller mer teknologiskt avancerade när brist på kunskap och kompetens försvårar övergången. Den nuvarande högkonjunkturen har också bidragit till minskade behov att fokusera på forskning och utveckling i företagen vilket innebär en risk när konjunkturen vänder (OECD 2019b).

Blekinge tillsammans med Smålandslänen har fortfarande en åldrande företagsägarstruktur och de problem som pekades ut i OECD:s analys från 2012 kvarstår. Situationen blir ytterligare allvarlig i perspektivet att Blekinge redan har en låg företagstäthet per invånare, se Figur 10. Ytterligare satsningar verkar behövas för att matcha företagsägare med potentiella efterträdare, vilket inte är en unik utmaning för Blekinge.¹² Vid ett dialogmöte uppgavs att det finns cirka 500 företag i Blekinge där ägaren kommer att gå i pension under de kommande åren. Den specifika siffran har på grund av oklarheter i definitionen inte kunnat bekräftas inom ramen för denna studie, men däremot storleksordningen.¹³ Det finns idag inga arbetssätt för att aktivt arbeta för ägarskiften, vilka i sig innebär en möjlighet till utveckling av företagen med större fokus på tillväxt. De utmaningar som ofta lyfts fram rörande generationsskiften är att företagare kan uppleva det som känslomässigt svårt att lämna över bolaget, svårigheter relaterade till skattesystemet eller att hitta någon som vill och kan ta över företaget. I synnerhet lite större företag upplever svårigheter att värdera bolaget (Företagarna 2017). Ett ytterligare problem är att många företagare inte planerar tillräckligt för ägar- eller generationsskifte. För det företagsfrämjande systemet i Blekinge torde framför allt matchningsproblematiken samt planeringsstöd vara möjliga stödjande aktiviteter för att underlätta generationsskiftena. Johan Eklund, professor i industriell ekonomi vid Blekinge Tekniska Högskola, konstaterar samtidigt att det saknas forskning kring varför individer väljer att lägga ned sina företag, sälja dem eller låta dem fortgå i familjen. Dessutom är kunskapen låg om de individer som tar över befintliga företag vid ägarbyten (Företagarna 2017).

¹² Frågeställningen har under många år lyfts av bland annat näringslivets organisationer.

¹³ I Svenskt Näringslivs rapport *Företagsamheten 2019 – Blekinge län* (2018) studeras "företagsamma" personer, d.v.s. som har F-skattsedel, är delägare i ett aktivt handelsbolag alternativt är VD eller ordinarie styrelsemedlem i ett aktivt aktiebolag. I Blekinge finns enligt rapporten 64 företagsamma personer över 64 år som kan kopplas till ett aktiebolag med minst 500 000 kr i omsättning, eller med F-skatt där inkomst av näringsverksamhet uppgår till minst 200 000 kr. I Företagarnas rapport *Ägar- och generationsskifte i svenska företag – överlåtelse eller avslut?* (2017) anges att 17 % av VD:ar för aktiebolag i Blekinge är 65 år eller äldre. Enligt Bolagsverkets statistik finns ca 5 500 aktiebolag i Blekinge (2018), vilket skulle innebära att ungefär 930 VD:ar är över 65 år. Det innebär dock inte att samtliga företag per automatik står inför ett generationsskifte ur ett ägarperspektiv.

Figur 10 Antal företag per 100 invånare 15-74 år, år 2016. Källa: Tillväxtverket 2018c

En annan svaghet som identifierats rör nyföretagandet. För en region är nyföretagande viktigt ur flera perspektiv. För det första bidrar nyetablering av företag till att möjligheterna till sysselsättning och inkomst förbättras. För det andra kan nyetableringar minska sårbarheten i arbetsmarknadsstrukturen. En region med en mer diversifierad företagsammansättning och fler arbetsställen, är mindre sårbar vid rationaliseringar och nedläggningar av större företag. För det tredje ger framväxten av framgångsrika nya företag en positiv effekt på produktiviteten, i linje med Schumpeters teori om kreativ förstörelse och svensk forskning refererad i kapitel 2.

Hur många nya företag som etableras påverkas bl.a. av allmänna förhållanden på arbetsmarknaden och konjunkturläget – men också av förändringar i statlig och kommunal näringslivspolitik samt attityder till företagande. Idag är tillväxten av nya företag som störst under lågkonjunktur eller när större företag i Blekinge går sämre,

friställer personal eller lägger ned. Det är en svaghet att länet inte lyckas skapa samma nyföretagaranda även under högkonjunkturer, vilket lyftes under dialogmötet i Karlshamn.

Ett sätt att mäta nyföretagandet är etableringsfrekvensen, det vill säga antalet nystartade företag per 1 000 invånare. I landet som helhet startades år 2017 (räknat som ett glidande medelvärde över 3 år) cirka 11,5 företag per 1 000 invånare, där storstäderna drar upp genomsnittet avsevärt. Blekinges nyföretagande, enligt detta mått, uppgick år 2017 till 8,4 företag per 1000 invånare, vilket är den lägsta nivån av samtliga län i riket.¹⁴ Det bör samtidigt tilläggas att även nyföretagandet visar samma samband med regionstorlek som andra viktiga utvecklingsfaktorer, d v s att aktivitetsnivån stiger ju fler som bor i regionen. Med tanke på att Blekinge är ett litet län som dessutom är uppdelat på tre lokala arbetsmarknadsregioner är det inte förvånande om nyföretagandet är lågt. Det ska å andra sidan understrykas att det finns gott om regioner som avviker från mönstret och att sambandet inte ska ses som något slags naturlag. Såväl Gotland och Jämtland, de två län som har färre invånare än Blekinge, hade ett nyföretagande över 10 nystartade företag per 1 000 invånare år 2018.¹⁵ Näringslivsstrukturen kan också spela en betydande roll för graden av nyföretagande, inte minst kopplat till en hög andel besöksnäring som på Gotland.

Samtidigt menar deltagare vid dialogmötena att tillväxten av nya företag särskilt på tjänstesidan har varit betydligt bättre de senaste åren. Men en svaghet är att länet på grund av historiska skäl inte lyckas skapa en mer positiv bild av företagande i Blekinge. Oförmågan att bygga en positiv kultur kring företagande, sprida goda exempel och bredda underlaget av entreprenörer i länet sågs av deltagarna som en allvarlig svaghet.

Blekinge har i nöjdhetsmätningar bland regionens företag ett indexvärde på 72, vilket är i nivå med riksgenomsnittet på 71 utifrån ett medelvärde av Karlskronas 74, Ronnebys 68 och Sölvesborgs 74. Karlshamn och Olofström är inte med i mätningen. I Svenskt Näringslivs ranking över det lokala företagsklimatet hamnar Karlskrona på plats 211, Ronneby på plats 169, Karlshamn som nummer 275, Olofström på plats 121 och Sölvesborg som nummer 126 bland Sveriges 290 kommuner (Svenskt Näringsliv 2018b). Utan att överdriva betydelsen av Svenskt Näringslivs ranking pekar resultatet ändå på ett utvecklingsbehov.

Till Blekinges utmaningar/svagheter hör även arbetet med ungas entreprenörskap, som hamnat på efterkälken sedan 2012 men borde få en större prioritet. Redan i OECD:s första analys pekade man på att en regions förmåga att attrahera och behålla unga personer är ett bra mått på dess framgång (OECD 2012a och 2019b). Enligt den senaste analysen av OECD (2019b) är många unga inte nödvändigtvis intresserade utav entreprenörskap och regionens utbildningsverksamheter behöver bli bättre på att lyfta fram entreprenörskap som ett karriärval även från lägre åldrar. OECD identifierar även en svaghet i förmågan att koordinera det stödjande arbetet till ungas entreprenörskap.

¹⁴ Data: Tillväxtanalys. Bearbetning: Sweco. <http://statistikportalen.tillvaxtanalys.se/>

¹⁵ Data: Tillväxtanalys och SCB. Uttag 190620.

Överlag har Blekinge svårighet att både attrahera och behålla unga personer, något som också lyftes fram vid dialogmötena. Utflyttningen påverkar både underlaget till unga entreprenörer och möjligheten för företagen att anställa kompetent arbetskraft. Otillräckliga satsningar för att få unga att stanna, brist på bostäder, för få attraktiva karriärvägar, alltför litet nöjes- och kulturliv var några av de orsaker som deltagarna vid dialogmötena lyfte. Denna parameter har ju också identifierats i teori och empiri kring regional utveckling som exempelvis "K-samhället" och i Richard Floridas forskning och är likaså närvarande i olika måldokument.

Ur ett jämställdhetsperspektiv ligger flera av Blekinges specialiseringar i traditionellt mansdominerade sektorer och tillverkningsindustrin är fortfarande en stor del av länets intäktbas. Det gäller även större statliga verksamheter som Försvarsmakten. Deltagare vid dialogmötet i Karlshamn pekade också på den könsindelade arbetsmarknaden i Blekinge som en svaghet. Tillväxtverket (2019a) visar i en översikt om kunskapsläget om att jämställdhet ökar tillgången på arbetskraft, gör att humankapitalet används effektivare, ökar effektivitet och lönsamhet i organisationer, fördjupar demokratin och ökar det sociala kapitalet samt ökar innovationsförmågan och ökar samhällets motståndskraft mot negativa händelser. Det finns alltså ett mycket starkt samband mellan jämställdhet och de aspekter som driver regional utveckling och som beskrivs i kapitel 2, men jämställdhet har dessutom ytterligare viktiga värden, bland annat mänskliga och demokratiska. OECD (2019b) pekar särskilt på vikten av ungas entreprenörskap och specifikt stödandet av unga kvinnors nyföretagande, dels för att skapa nya jobb och möjligheter men också för att hålla nuvarande ekonomiska aktiviteter levande.

Även om Blekinge är ett förhållandevis "nära" län rent geografiskt och har bra kontaktytor till andra arbetsmarknader, kvarstår stora behov av infrastrukturförbättringar för att öka länets attraktivitet för inpendlare, inflyttare och investeringar. Om östra och västra Blekinge kan knytas samman till en marknad för arbete och tjänster ökar attraktiviteten och i princip alla förutsättningar för utveckling stärks, vilket har visat i kapitel 2. Även om förbindelserna inom länet har den största betydelsen finns det stora värden att stärka kopplingarna mot Kalmar och Växjö (OECD 2019b). Vid båda dialogmötena pekades på vikten av att stärka förbindelserna mot Skåne samt att tågtrafiken måste bli mer robust för att göra det möjligt för fler att pendla.

Även om IT och ICT är ett område för specialisering nationellt och har varit så under en längre tid så har länet idag en låg bredbandspenetration eller bredbandsutbyggnad. Trots under de senare åren en hög tillväxt i bredbandsutbyggnad så var det under 2018 bara Dalarna, Jämtland och Västernorrland där hushåll och arbetsställen procentuellt sett hade sämre tillgänglighet till infrastruktur som medger minst 100 Mbit/s fiber (Post och Telestyrelsen 2019). Detta pekades även ut vid dialogmötena och det uppfattades av deltagarna att landsbygden halkar efter. Det bekräftas delvis av bredbandskartläggningen från 2018 där differensen mellan tätbyggt och glesbyggt område ligger på över 50 % för hushåll, även om utbyggnadstakten går fortare på landsbygden. Det är i sig knappast förvånande att utvecklingen av IT och ICT går fortare i större regioner där marknadsunderlaget är större och det kommersiella intresset därmed högre.

Deltagarna vid dialogmötena menade även att Blekinges företag inte är tillräckligt digitaliserade. Spetskompetens finns utifrån länets specialisering men nyttjas inte i tillräcklig utsträckning och det är även svårt att behålla duktiga personer i länet eller BTH-studenter för att intensifiera digitaliseringsprocessen. Under styrkor (se ovan) noterades en relativt god digitalisering av ekonomiska och administrativa processer i länets organisationer, vilket kan indikera en förmåga som kan utvecklas ytterligare.

Den digitala mognadsgraden, uttryckt som graden av digitalisering och automatisering av ekonomiska och administrativa processer som till exempel fakturahantering, nyckeltal och tidrapportering, mäts av VISMA i ett årligt digitaliseringsindex. I Stockholms län har de undersökta organisationerna (privata och offentliga) kommit längst med ett index på 50,3 %. Enbart fem av 21 län placerar sig över totalindexet för Sverige, medan Blekinge län i 2018 års undersökning hamnade på 11:e plats med ett värde på 44,1 % (VISMA 2019).¹⁶

Möjligheter

OECD (2019b) visar hur Blekinge har haft en svag utveckling av bruttoregionprodukten per invånare. Mellan år 2000 och år 2015 sjönk BRP per capita från 93 % av genomsnittet i riket till knappt 80 %.¹⁷ Kalmar och Jönköping har haft en påtagligt negativ utveckling, men minskningen är relativt sett mindre. Kronoberg har ökat sin andel något.

Bilden blir en annan om man fokuserar på arbetskraftens produktivitet, det vill säga förädlingsvärdet per sysselsatt. En anledning till att produktiviteten per invånare kan vara låg är till exempel att det finns många som saknar jobb. OECD (2019b) visar på en betydligt mer positiv bild över Blekinges utveckling av förädlingsvärdet per sysselsatta, se Tabell 5. Mellan åren 2011 och 2015 har Blekinge haft en nästan tre gånger högre produktivetsförbättring än riket och klart bäst i sydöstra Sverige.

¹⁶ Resultatet baseras på en kvantitativ undersökning genomförd under våren 2018 med 612 svarande chefer i företag och kommuner med mer än 25 anställda. Det bör noteras att den statistiska signifikansen på länsnivå torde vara osäker. Om Blekinge har studerats proportionerligt mot dess befolkningens mängd har länet cirka tio svarande.

¹⁷ Enligt Statistiska Centralbyråns regionalräkenskaper ökade Blekinges bruttoregionprodukt i löpande priser med 42 % mellan år 2000 och 2017. Under samma tid ökade bruttonationalprodukten i landet med 92 %.

Tabell 5. Årlig förändring av arbetskraftens produktivitet. Källa: OECD 2019b sid 41

Årlig förändring av arbetskraftens produktivitet år 2011-2015 (förädlingsvärde per sysselsatt)	
Blekinge	0,61 %
Kronoberg	0,31 %
Kalmar	-0,88 %
Jönköping	0,20 %
Stockholm	0,83 %
Sverige	0,23 %

I en intressant jämförelse med 44 regioner inom OECD som påminner om Blekinge¹⁸ visar OECD (2019b) att Blekinge hävdar sig väl i produktivitetstillväxt för perioden 2012-2015. Det gäller *både* för bruttoregionprodukten per invånare och för förädlingsvärde per sysselsatt.

I ett analysarbete som leds av Sydsvenska Handelskammaren och där Region Blekinge medverkar, framträder en liknande bild, se figur nedan. Här framgår att Blekinge har haft den näst högsta produktivitetstillväxten (mätt som förädlingsvärde per sysselsatt) av svenska län under perioden 2001-2015, men att länet samtidigt haft den svagaste utvecklingen av antalet sysselsatta. Tillsammans med Kalmar är Blekinge det enda län som har haft en negativ utveckling under perioden, sannolikt beroende på effekterna av finanskrisen 2008-09.

¹⁸ Likheten bestäms utifrån parametrar som befolkningstäthet, BRP per capita och andelen industri i näringslivsstrukturen.

Figur 11. Utveckling av produktivitet och sysselsättning 2001-2015. Källa: Data från SCB. Bearbetning av Sydsvenska Handelskammaren (ej publicerat arbete). Publicerat i Region Blekinge mars 2019.

Sammantaget framträder en bild att alltså Blekinge har haft en god förmåga att effektivisera befintliga företag för att säkerställa konkurrenskraften, men att man samtidigt har en svag jobbskapande förmåga. Att på olika sätt öka antalet sysselsatta framstår som en viktig möjlighet för att länet ska hamna högt avseende bruttoregionprodukt per invånare, vilket är ett användbart mått för att följa länets ekonomiska resurser.

Blekinge Tekniska Högskola (BTH) innebär en möjlighet till ökad tillväxt inom både tillverkningsindustrin och tjänstesektorn. BTH bedriver bland annat forskning inom produktutveckling, programvaruteknik, datalogi och datorsystemteknik (BTH 2018), vilka kan bli delar i ett regionalt arbete att förbättra företagens forsknings- och innovationskapacitet samt att bättre nyttja avancerad teknik och därmed förflytta regionens företag i värdekedjan. BTH har som minde högskola också enligt deltagarna vid dialogmötena möjlighet att i en annan utsträckning än de större universiteten att utveckla nischade utbildningar utifrån företagens behov. Högskolan har också spelat den rollen historiskt vid framväxten av bland annat telekomklustret i Blekinge.

Blekinge har ett flertal inkubatorverksamheter och samverkansplattformar för länets företag. Företagsinkubatorerna med fokus på innovationsstöd innebär en viktig möjlighet att pådriva forsknings- och utvecklingsarbetet i regionens företag mot exempelvis en ökad teknisk färdighet. Enligt en rapport från Tillväxtanalys från 2018 där inkubatorernas förmåga till att bidra till innovationer och tillväxt studerats, drogs slutsatsen att de företag

som genomgått en inkubationsprocess hade större patentintensitet än övriga företag. Dessa företag var också mer positivt inställda till innovationsarbete (Tillväxtanalys 2018).

Ökad samverkan mellan kommuner och branscher i och utanför länet skulle kunna bidra till ökad tillväxt och innovationskraft. Exempelvis skulle östra Blekinge kunna nyttja den växande industrisektorn i västra Blekinge. Ett sådant samarbete skulle också kunna stärka fordonsindustrin och närliggande branscher, som idag utgör en stor andel av länets samlade intäktsbas. En möjlighet är att länet verkar för att attrahera fler tjänsteföretag som angränsar till tillverkningsindustrin så som automation, robotisering och andra typer av digitala tjänster (Addendi 2017). Deltagarna vid dialogmötena pekade också på möjligheterna med de statliga myndigheter som finns i länet samt sjukvården, vilka inte nyttjas i tillräcklig grad. Utvecklingen sker idag utanför länet men Blekinge har tidigare haft ett digitalt försprång. Deltagarna ställde frågan om det går det att nyttja gamla erfarenheter, ny teknik och närheten till de offentliga organisationerna för att lyfta området digitala välfärdstjänster? Det saknas inte exempel på regioner som har lyckats vända stagnation och en negativ utveckling till strukturell omvandling. Boråsregionen är ett sådant exempel som bevarat framgångsrik verksamhet inom textilindustrin trots att produktionen i hög grad flyttat utomlands. Digitaliseringen lyfter även andra möjligheter inom exempelvis turism eller att bredda Blekinges arbetsmarknad och näringsliv genom att både arbeta eller nå kunder på distans.

Den ökade samverkan igenom länets kluster och science parker inom olika branscher och sektorer innebär också en viktig möjlighet för att identifiera företagets behov i att hantera den globala konkurrensen samt att gemensamt driva det regionala utvecklingsarbetet (OECD 2019b). Ökad samverkan sågs som en nödvändighet av deltagarna vid båda dialogmöten som hållits. Enligt deltagarna sker fortfarande alldeles för många enskilda insatser och länet måste våga välja bort för att kunna skapa spets på riktigt. En stor potential enligt deltagarna är att arbeta mer med befintliga bolag, exempelvis fåmansföretagen för att skala upp idéer. Men också att identifiera och förtydliga roller i stödjanprocessen för att undvika att personer, företag eller idéer faller mellan stolarna.

Addendi (2017) lyfter att livsmedelsindustrin utgör en relativt stor andel av intäktsbasen och skulle kunna bli större för att på så sätt komplettera de övriga branscherna. Livsmedelsindustrin har generellt haft ett starkt fokus på att reducera bland annat lönekostnadernas andel av varuvärdet genom automatisering för att på så sätt möta internationell konkurrens. Även om detta behov sannolikt kvarstår kan det finnas möjligheter för svensk och blekingsk livsmedelsindustri kopplat till ökade miljökrav.

BTH:s och närliggande universitets och högskolors integrering i det regionala näringslivet är en viktig möjlighet för att öka forsknings- och utvecklingsarbetet. Ett förbättrat och mer formaliserat arbete för att matcha studenter och forskarstudenter med regionens företag kan innebära en grund till att bygga ett mer kunskapsintensivt näringsliv och underlätta övergången till mer avancerad teknologi. Lyckat arbete har bland annat skett i att matcha utländska studenter med den lokala industrin.

Eftersom det finns en sned könsfördelning inom flera branscher i Blekinge, på samma sätt som inom landet i övrigt, samtidigt som jämställdhet har så stora positiva effekter på den regionala utvecklingen (Tillväxtverket 2019a) så är det en möjlighet för Blekinge att utveckla arbetet ytterligare. Hur detta kan göras mer konkret på evidensbaserad grund måste studeras närmare. Jämställdhetsintegrering är ett krav vid ansökan av regional finansiering från ESF och ERUF, vilket skapar möjligheter att på ett bättre sätt tillse att utvecklingsmedel bidrar till ett mer jämställt tillväxtarbete. På samma sätt ställs ett ökat krav på ökad gränsöverskridande samverkan både mellan sektorer och branscher samt geografiskt över kommun-, region- och nationsgränserna.

Blekinges geografiska närhet, natur- och kulturvärden innebär en möjlighet att attrahera inpendlande arbetskraft, arbetskraftinvandring, inflyttande, etableringar och investeringar. OECD bedömer att det finns goda möjligheter att attrahera kunskapsintensiva tjänsteföretag till "lättillgängliga landsbygdsområden med tillgång till god service" (OECD 2012a sid 23). Tillgängligheten till Öresundsregionen kan utvecklas betydligt med bland annat snabbare tågförbindelser. Studier visar bland annat att tillgänglighet till en stor internationell flygplats samvarierar med företagets exportintensitet, även om orsakssambandet är oklart (Ferguson och Forslid 2017). Det bör dock understrykas att en ökad närhet till Öresundsregionen endast kan komplettera den egna resursbasen, helt enkelt därför att avstånden är för stora för dagligt utbyte med undantag för de västra kommunerna i Blekinge. Det är därför viktigare att knyta samman länets kommuner och även städer som Kalmar, Växjö och Kristianstad inom acceptabelt pendlingsavstånd (maximalt en timme enkel resa).

Närheten och den mindre regionens korta avstånd innebär en möjlighet för att kunna ta snabbare beslut eller att skapa och upprätthålla nätverk med en hög grad av förtroende. Detta kopplar tydligt till teorierna om betydelsen av socialt kapital för den regionala kreativiteten och innovationskraften. Det är dock osäkert i vilken grad Blekinge lyckas dra reell fördel av den närheten genom exempelvis täta samarbeten över kommungränser. OECD (2019c) lyfter att ökad kommunal samverkan, vilket organisationen rekommenderade vid sin analys 2012 (OECD 2012a), har utvecklats de senaste åren. Vid dialogmötena lyftes närheten däremot som en delvis outnyttjad tillgång och att finanskrisen 2008-09 hade haft den positiva effekten att hela länet hade slutit upp bakom gemensamma initiativ för att möta krisen. Deltagarna vid dialogmötena pekade på en stor möjlighet till korta beslutsvägar men också för att nätverka och skapa samarbeten. Men för att synas utåt behöver länet arbeta ännu mer med att gemensamt samverka och utveckla spjutspetsar inom befintliga utpekade specialiseringsområden och synliggöra dessa utåt. Det finns också en möjlighet att inom profilområden lansera länet som testbädd för satsningar, antingen på egen hand eller tillsammans med andra städer/län.

Regionens målsättning är att *"Blekinge ska bli bäst i Sverige på att ta till vara på digitala möjligheter"*. Blekinges Digitala Agenda pekar ut sju insatsområden: digitalt innanförskap, skola, eHälsa, eFörvaltning, kultur, infrastruktur och ITS. I dessa områden är det 26 prioriterade insatser som ska samordnas och genomföras för att nå ett attraktivt eSamhälle i Blekinge 2020. De 26 insatser som beskrivs i handlingsplanen beskrivs som steg på vägen mot ett attraktivt eSamhälle i Blekinge (Region Blekinge 2014). Det

etablerade samarbetet och målsättningen tillsammans med länets resurser inom bland annat digitalisering, IT och ICT ger en möjlighet att utveckla den digitala kompetensen. Att det finns kapacitet i länet bekräftas bland annat av att Karlskrona nominerats till årets digitaliseringskommun och e-hälsokommun, vilket lyftes vid dialogmötet i Karlskrona.

Hot

Det finns en tydlig minskning av antalet anställda i intäktsbasen. Mellan år 2005 och 2015 var minskningen cirka 3 000 personer eller 16 % (Addendi 2017). Det är till stor del en följd av automatisering och outsourcing. I det första fallet ersätts arbetskraft med teknik för att hålla nere kostnadsbilden och i det andra fallet återfinns jobben ofta i leverantörsleden. Sannolikt har finanskrisen 2008-09 påskyndat utvecklingen. Deltagarna vid dialogmötena i Karlskrona och Karlshamn uttryckte dock oro över att intäktsbasen minskar i antalet anställda, exempelvis genom utflyttning av företag. Den typen av statistik är mycket svår att få fram och det är därför svårt att sätta oron i perspektiv (Sweco 2018). Intäktsbasen är emellertid mycket viktig för att generera ett underlag för offentliga och privata investeringar och satsningar, vilket bidrar till att skapa både attraktivitet och fler arbetstillfällen. Det bidrar dessutom till att säkerställa en diversifierad arbetsmarknad med möjligheter till innovation i gränssytorna mellan branscher, eftersom den egna avsättningsmarknaden är förhållandevis liten (för många specialiserade produkter är även Sverige en för liten marknad).

Tillväxtverket frågar små och medelstora företag om hinder för att växa. I 2017 års undersökning är tillgången till lämplig arbetskraft det största hindret, såväl i riket som i Blekinge (Tillväxtverket 2018a). Andelen företag som ser brist på arbetskraft som ett stort tillväxthinder är 37,9 % i Blekinge, vilket är högst av samtliga län och drygt tio procentenheter över riksgenomsnittet. Sedan mätningen 2014 har andelen företag som upplever brist på lämplig arbetskraft ökat med tolv procentenheter. År 2008 var andelen i Blekinge i nivå med riksgenomsnittet (Region Blekinge 2018b). Som nämnts ovan bekräftades detta av deltagarna vid dialogmöten och att det inte bara är ett regionalt problem utan en nationell angelägenhet.

Antalet helårsstudenter på BTH har minskat sedan 2015, efter att ha ökat åren 2013 – 2015. En viktig förklaring är den ytterligare specialisering mot de tekniska ämnena som har skett och nedläggning av program, men även inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna så har antalet helårsstudenter minskat (Blekinge Tekniska Högskola 2018). Vid dialogmötena uttrycktes en oro över BTH:s framtid om antalet sökanden fortsätter att minska eller att forskning framlädes koncentreras till de större universiteten. Det diskuterades under ett dialogmöte att BTH behöver ha fler utbildningar som traditionellt har en hög andel kvinnliga studenter som exempelvis lärarutbildning. Sjuksköteutbildningen som finns idag lockar många kvinnor, både nya till länet samt ger även möjlighet för boende och medflyttande. En möjligen mer konstruktiv och framåtriktad syn är att BTH behöver bli bättre på att locka kvinnliga sökanden från både Blekinge och andra regioner. Inte desto mindre visar exemplet den potentiella konflikten mellan högskolans profilering (vilken också kan ge positiva effekter för regionen) och regionens behov, i det här fallet med fokus på att underlätta rekrytering och ökad jämställdhet.

OECD (2019b) pekar på risken att arbetet med smart specialisering i Småland-Blekinge tenderar till att ske alltmer stadsfokuserat och att det är viktigt att även landsbygden inkluderas i strategier och arbete.

Andelen nystartade företag tenderar fortfarande till att vara större bland män än bland kvinnor och det finns strukturella mönster att bryta för att bidra till en mer jämställd tillväxt. Det finns också fortsatt en tydlig uppdelning mellan olika branscher där kvinnor tenderar till att starta företag inom handel, personlig service, vård/omsorg och utbildning där lönsamheten och tillväxtpotentialen ofta men inte alltid är mindre (Tillväxtanalys 2018a). OECD (2019b) pekar även på att möjligheterna för offentliga verksamheter att stödja delar av dessa branscher som till exempel handel är svårare än i andra verksamheter.

Blekinge har en stor bas i de konkurrensutsatta näringarna där till exempel tillverkningsindustrin, IT, transport och kommunikation återfinns. Det finns en tydlig nationell trend där antalet arbetstillfällen succesivt minskar i dessa näringar, bland annat genom tillverkningsindustrins tillbakagång. Storstadsregionerna har haft en större förmåga att kompensera för denna tillbakagång medan många mindre regioner har tydliga svårigheter med omställningen. Kombinationen av könsuppdelad och smal arbetsmarknad i Blekinge ger en dubbel negativ effekt och illustrerar betydelsen av regionförstoring, i första hand genom att knyta samman Blekinge samt sydöstra Sverige. Större regioner med större branschbredd får både en lägre sårbarhet och en högre omställningsförmåga. I och med globaliseringen kommer även sektorer som till exempel tjänstesektorn att påverkas alltmer av den globala konkurrensen (Tillväxtverket 2018c). Den globala konkurrensen, kommande lågkonjunktur och en fortsatt minskning av antalet arbetstillfällen i länets intäktbas lyftes vid båda dialogmöten som ett stort hot.

5.2 Ett grönare, koldioxidsnålare Europa

Målområdet innebär följande särskilda mål:

- Energieffektivisering
- Förnybar energi
- Smarta energisystem
- Klimatanpassning
- Vattenförvaltning
- Cirkulär ekonomi
- Biologisk mångfald

Sammanfattning Ett grönare, koldioxidsnålare Europa

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> • Stora och varierande natur- och miljökvantiteter på begränsad yta • Geografisk närhet för korta beslutsvägar och hållbar systemutformning • Gynnsamma förutsättningar för produktion av förnyelsebar energi • Stor reduktion av klimatgaser • Reducerade fosforutsläpp • Kunskap om cirkulär ekonomi • BTH har en stark hållbarhetsprofil • Länsstyrelsen driver en regional plattform för grön infrastruktur • Blekinges kustkommuner samverkar i en havsplan • Samarbeten och planer för hållbar vattenförsörjning • Samarbeten som Energikontor Sydost och NetPort Energikluster 	<ul style="list-style-type: none"> • Inget miljökvantitetsmål nås till år 2020 • Stora utsläpp från transportsektorn • Låg marknadsandel för kollektivtrafiken (om än relativt högt jämfört med andra län)
Möjligheter	Hot
<ul style="list-style-type: none"> • Kusten och havet ger möjligheter inom områden som energiförsörjning, sjötransporter, turism • Offensivt arbete för att minska utsläpp från transporter, jordbruk och industri • Utveckling av kollektivtrafiken • Tydlig potential för cykling, både som hållbart alternativ till bilen och för att t.ex. utveckla besöksnäringen • Profilerings inom cirkulär ekonomi • Finansiering från statlig sida och EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Sårbara områden för översvämningar, erosion, skred, m m. • Sårbar vattenförsörjning • Växande genomfartstrafik till hamnarna påverkar närmiljön negativt • Klimathotet kan påverka samhällsfunktioner som dricksvattenförsörjning, dagvattenhantering, ekosystemtjänster, m m. • Målkonflikter med andra intressen • För svag nationell vilja och incitamentsstrukturer

Styrkor

Blekinge är ett litet, naturskönt län där den varierande naturen och landskapsstrukturen är en tydlig styrka med hav, kust, jordbrukslandskap och skogslandskap på en begränsad geografisk yta. De korta avstånden både geografiskt och organisatoriskt innebär enligt deltagarna vid dialogmötena en styrka utifrån flera perspektiv. Dels korta beslutsvägar och färre som ska samsas om en gemensam målbild för miljö och klimat, dels korta geografiska avstånd som öppnar upp för hållbara färdsätt med minskad miljöpåverkan från transporter. Den geografiska närheten underlättar även vid utveckling av exempelvis lokal/regional energiförsörjning.

Blekinge har ett ambitiöst mål om att 80 % av den totala energianvändningen ska vara förnybar till år 2020. Från år 1990 till år 2015 har andelen ökat från 40 % till 68 %, till stor del tack vare Blekinges gynnsamma förutsättningar för förnybar energi, exempelvis vind- och solkraft, vågkraft och biobränsle (Länsstyrelsen i Blekinge län 2018a och 2018c).

Blekinge är ett av de län i Sverige där utsläppen av klimatgaser har minskat mest mellan åren 1990–2015, främst genom åtgärder inom elproduktion och uppvärmning. Totalt sett har utsläppen minskat med 40 % och inom elproduktion och uppvärmningen har minskningen varit 79 %. Nära hälften av resterande utsläpp kommer från transportsektorn, vilket är en hög andel (Region Blekinge 2018b). På nationell nivå står transportsektorn för cirka en tredjedel av utsläppen. Uppsala Universitet (2018) visar att Blekinge generellt ligger bättre till än de nationella målsättningarna och på senare år har även utsläppen från inrikes transporter minskat. Kollektivtrafiken i Blekinge har länge tillhört de mer offensiva i landet när det gäller andelen förnybart bränsle i trafiken.¹⁹

Det finns i länet ett påbörjat kunskapsbyggande lokalt och regionalt för övergången till den cirkulära ekonomin. Ronneby kommun har genom Centrum för forskning och utveckling sedan flera år tillbaka omsatt cirkulär ekonomi-teori och strategi till praktiska tillämpningar, framförallt inom byggnadssektorn. Därtill har informationsinsatser och projekt riktade till näringslivet genomförts i syfte att inspirera till omställning. Energikontor Sydost driver projekt för att underlätta för verksamheter att ställa om till cirkulär ekonomi. Även på andra områden finns kompetens- och kunskapsresurser att tillgå, framkom vid dialogmötena. BTH har länge haft hållbarhetsprofil och bedriver bland annat forskning inom strategisk hållbar utveckling, planering och bygd miljö. Energikontor Sydost har även ett uppdrag att stödja kunskapsuppbyggnaden inom energi och klimat.

Utsläppen av fosfor till Östersjön har minskat mellan 1995-2016 (Region Blekinge 2018b).

Länsstyrelsen i Blekinge län har på uppdrag av regeringen tagit fram en regional plattform för grön infrastruktur. Syftet med plattformen är att ge en samlad bild av landskapets olika biotoper, strukturer, element och naturområden. Syftet är även att peka ut bevarandeinsatser som hänsyn, skydd, skötsel och restaureringsinsatser. Nästa steg i arbetet är att ta fram en handlingsplan. Plattformen och planen håller för såväl havsmiljö som stadsnära miljö.

¹⁹ Uppgift från Region Blekinge.

Det finns en etablerad samverkan mellan länets kommuner på vattenförvaltningsområdet. Bland annat har de fyra kustkommunerna i Blekinge tagit fram en gemensam havsplan för utsjövatten. Planen behandlar bland annat förutom vattenbruk även sektorerna besöksnäring, yrkesfiske, luft- och sjöfart, infrastruktur, energi och natur. Länsstyrelsen har också tagit fram en regional vattenförsörjningsplan för Blekinge län för att säkerställa långsiktig tillgång till vattenresurser. Planen utgör ett viktigt underlag för att arbeta med hållbar vattenförvaltning (Länsstyrelsen i Blekinge län 2017b).

I länet finns regionala samarbeten etablerade som till exempel NetPort Energikluster. Samarbetena kan underlätta en fokusering och prioritering av vilka områden som är mest angelägna i Blekinge. Genom Klimatsamverkan Blekinge samarbetar bland annat Länsstyrelsen, Region Blekinge och kommunerna utifrån gemensamma målsättningar fastställda i länets Klimat- och energistrategi (Länsstyrelsen i Blekinge län 2018a).

Svagheter

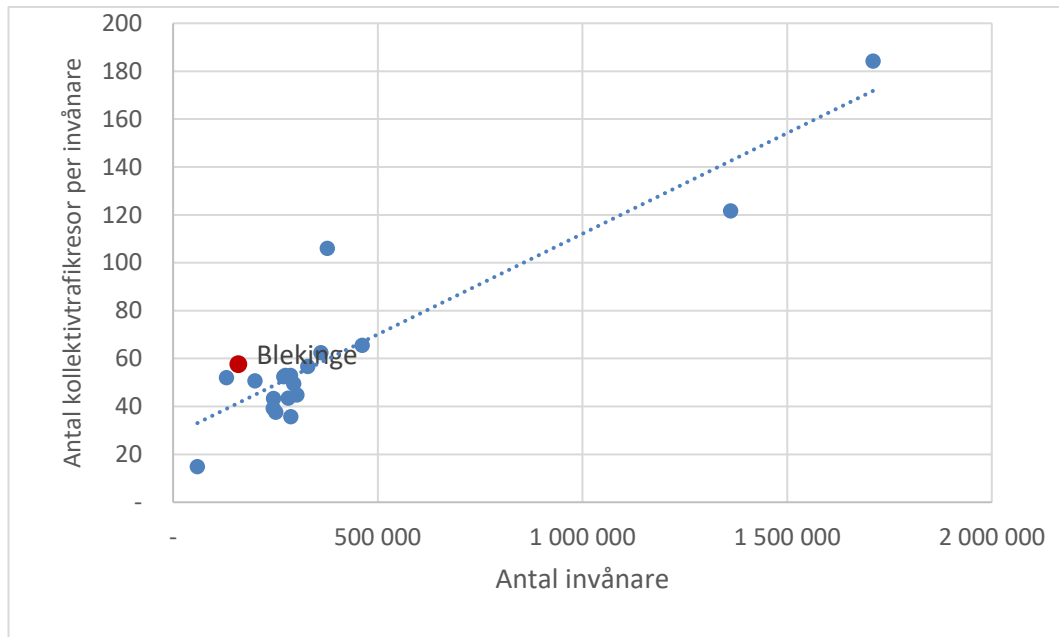
Länsstyrelsen i Blekinge län (2018b) konstaterar att styrmedel och åtgärder inte är tillräckliga för att nå något av miljökvalitetsmålen år 2020. Trots att stora delar av miljöarbetet har varit framgångsrikt är omställningstakten för långsam.

Blekinge har den 12:e högsta marknadsandelen för kollektivtrafik av svenska län, räknat som andelen av motoriserade resor (Svensk Kollektivtrafik 2018). Andelen har ökat från 13 % år 2014 till 16 % år 2018. Det nationella genomsnittet är 31 %, en siffra som dras upp av de tre storstadsregionerna (Svensk Kollektivtrafik 2018). En faktor som försämrar tåggets konkurrenskraft är att tågtrafiken inte får någon restidsfördel relativt biltrafiken på grund av att Blekinge kustbana har begränsningar. Det gör i sin tur att ökad turtäthet ger begränsad effekt (Sweco 2015b). En ytterligare aspekt är att biltrafiken har generellt låga avgifter för exempelvis parkering (Region Blekinge 2016).

En orsak till den låga marknadsandelen för kollektivtrafiken är enligt deltagarna på dialogmötena ett högt bilberoende. Bakgrundsorsakerna bygger enligt deltagarna på gamla vanor och fördomar mot exempelvis kollektivtrafiken, men också att bilen fortsatt är en viktig statussymbol. Ur ett planeringsperspektiv har lite förändrats de senaste decennierna och planeringsparadigmen är fortfarande i mångt och mycket bilcentrerad.

Det bör samtidigt påpekas att kollektivtrafikresandet har en stark samvariation med antalet invånare i regionen. Ju fler invånare, desto större möjligheter att erbjuda ett bra utbud, vilket i sig driver efterfrågan. Av figuren nedan framgår att Blekinge har ett högre resande med kollektivtrafik än vad man kan förvänta sig relativt länets befolkningstäthet. Det hänger med stor sannolikhet samman med att Blekinge har Sveriges femte högsta befolkningstäthet.²⁰

²⁰ Källa: Statistiska Centralbyrån

Figur 12. Blekinge har ett högre resande med kollektivtrafik än vad befolkningens mängd indikerar. I figuren och trendlinjen har Stockholm utelämnats. Källa: Trafikanalys (2018). Tabellverk_regional_linjetrafik_2017_ny, befolkningsstatistik från SCB, Sweco bearbetning.

Drivkrafterna och incitamenten till ett förändrat beteende är många gånger för små, menar deltagarna. Förändringar i kunskap om vad som är miljövänligt eller inte gör det svårt för kunder att nyttja sin konsumentmakt och kan skapa en uppgivenhet att bidra till de gemensamma utmaningarna. Det måste bli lättare att göra rätt.

Cirkulär ekonomi diskuteras allt mer men kunskaperna är fortfarande för låga i länet och det finns få exempel på cirkulära affärsmodeller. Vid dialogmötena framkom att begreppet fortfarande är för abstrakt och det är otydligt vad som ska göras och hur nyttan realiserar. Detta kan också vändas till en möjlighet, se nedan.

Möjligheter

Som ett litet län med korta avstånd och med den snabba utvecklingen av antal elcyklar finns en stor möjlighet att öka andelen cykelresor i Blekinge. Enligt en rapport från Svensk Cykling gjord 2018 så utgör elcykelförsäljningen cirka 12 % av cykelmarknaden och i Trafikverkets resvaneundersökning i sydöstra Sverige från 2012 hamnade de fem kommunerna i Blekinge bland de kommuner med lägst andel resor med cykel som huvudfärdmedel (Trafikverket 2012). Med en utbyggnad av cykelinfrastrukturen och utvecklade möjligheter till samspel med kollektivtrafiken genom så kallad "Mobility as a Service" kan länet flytta fram positionerna på cykelområdet.

Blekinge är en kustregion, vilket ger ett antal möjligheter. Blekinges skärgårdsmiljö är den första som besökare från Europa möter, länets hamnar ger möjligheter till mer miljövänliga transporter av gods och passagerare över Östersjön och havsmiljön är

generellt ett bra område för vindkraftsutbyggnad (Länsstyrelsen i Blekinge län 2018a). Även för solenergi är förutsättningarna goda (Länsstyrelsen i Blekinge län 2018c)

Offensivt arbete för att reducera utsläppen från transport-, jordbruks- och industrisektorn kan bidra till att positionera Blekinge inom hållbarhetsområdet. Enligt koldioxidbudget för Blekinge så kommer de största energirelaterade utsläppen under 2016 från utrikes transporter (322 ktCO₂) samt inrikes transporter (258 ktCO₂) (Anderson m fl 2018).

En anledning till ökningen av kollektivtrafikens marknadsandel är ett framgångsrikt arbete med att utveckla kollektivtrafiken i främst Karlskrona i kombination med en relativ höjning av parkeringsavgifterna. Det är viktigt att framtida strategier för trafiken i Blekinge stärker kollektivtrafikens konkurrenskraft i de stråk där det finns gynnsamma förutsättningar för ett ökat resande, samtidigt som privatbilismen kan komplettera behovet av tillgänglighet i mer glesbefolkade områden. Tåget har en potential att erbjuda en betydligt längre räckvidd inom acceptabelt pendlingsavstånd och kollektivtrafiken breddar resmöjligheterna för de människor som inte har tillgång till bil. Kollektivtrafiken bidrar till regionförstoring och de ökade dynamiska effekterna som denna innebär som exempelvis bättre matchning på arbetsmarknaden och högre sysselsättning.

På nationell nivå har en delegation för cirkulär ekonomi införts som ett rådgivande organ till regeringen. Delegationen är organiserad under Tillväxtverket och innebär en möjlighet att identifiera andra städer och klusterinitiativ för benchmarking (Tillväxtverket 2019b). Även koordineringen av Östersjöstrategin engagerar sig på detta område och den årliga konferensen i juni 2019 dedikerades till den cirkulära ekonomin och hur länderna runt Östersjöområdet kan bidra. Här finns en möjlighet för Blekinge att dra nytta av och vidareutveckla de initiativ som länet har tagit på området (se detta avsnitt under "Styrkor") och positionera sig både nationellt och i ett Östersjösammanhang.

Vid dialogmötena lyftes offentliga finansieringsmöjligheter som EU-fonder, stadsmiljöavtal, Klimatklivet och Energimyndighetens medel fram som möjligheter för Blekinge.

Hot

En övergripande klimat- och sårbarhetsanalys har tagits fram för Blekinge län. I denna beskrivs områden där det finns förutsättningar för skred, ras, erosion och översvämning som kan medföra skador på bebyggelse och infrastruktur och påverka områden med miljöfarlig verksamhet och förorenad mark (Länsstyrelsen i Blekinge län 2012).

Blekinge läns vattenförsörjning är sårbar och det finns små marginaler för att hantera perioder med låg vattentillgång. Deltagarna vid dialogmötena diskuterade detta hot som redan visat sig och riskerar att minska länets attraktivitet för inflyttare och nyetablering.

Transportsektorn är en starkt bidragande sektor till klimatförändringarna och står i Blekinge för cirka hälften av utsläppen av klimatgaser. Det finns en negativ trend på nationell nivå där det syns en fortsatt ökning av utsläppen från transportsektorn, detta trots att de totala utsläppen har minskat. Förklaringen är att utrikestransporterna har ökat sedan 2013. Detta illustrerar ett primärt teoretiskt dilemma, när Blekinge erbjuder mer hållbara sjötransporter över Östersjön ökar utsläppen från lastbilstransporter i länet.

Sjöfarten har samtidigt negativ miljöpåverkan i närområdet i form av exempelvis buller som kan störa såväl människor som ekosystem.

Eftersom Blekinge redan i dagsläget ligger bättre till i minskningarna än de nationella målsättningarna finns en risk att det saknas incitament att fortsätta arbeta offensivt med att minska utsläppen från de fyra största bidragande sektorerna. Samarbete och dialog behövs med flera delar av samhället i Blekinge för att befästa en gemensam målbild och genomföra effektiva åtgärder. Därtill saknas idag konsumtionen av utländska varors påverkan i koldioxidbudgeten vilket innebär ett mörkertal i länets faktiska påverkan (Anderson m fl 2018). (Det ska betonas att mer utvecklade metoder för rättvisande härledning av koldioxidutsläpp som den så kallade hybrid- eller NEGA-metoden, visar att Sveriges utsläpp är betydligt lägre än vad mer begränsade metoder visar, vilket beror på vår tillgång till rena energikällor som gör vår export mycket koldioxidsnål (Kander 2013).

Klimatförändringarnas påverkan i länet på bebyggelse, infrastruktur och natur. Bland annat påverkas länet av ökade vattennivåer, erosion, ras och skred.

Klimatet för Blekinge ger ökad temperatur, förändrade nederbördsförhållanden och stigande havsnivå. Detta får effekter på bl.a. vattenföring, markstabilitet och på viktiga samhällsfunktioner som dricksvattenförsörjning, dagvattenhantering, ekosystemtjänster, jord- och skogsbruk, vägar och byggnader, dammsäkerhet och människors hälsa (Länsstyrelsen i Blekinge län 2014).

Deltagarna vid dialogmötena pekade på risken att andra intressen begränsar exempelvis utbyggnad av förnyelsebar elförsörjning. Försvarsmaktens behov hindrade en större vindkraftsverkspark i Hanöbukten som skulle innebära ett viktigt tillskott till de nationella miljömålen men också arbetstillfällen i Blekinge. Ett annat exempel på målkonflikter är förtätningsambitioner som riskerar att bygga bort gröna ytor. För att reducera risken och hantera målkonflikter krävs tidiga dialoger och konsekvensanalyser i stadsplaneringen.

Deltagarna efterfrågade också en skarpare politisk vilja och en mer långsiktig politik som skapar mindre ryckighet kring exempelvis bränslen. Mer statliga medel på klimat- och miljöområdet efterfrågades eftersom EU-finansieringen upplevs gå till större och dessutom ineffektiva projekt som riskerar att hämma omställningsarbete. Den sistnämnda kommentaren är svår att värdera, men det är tydligt att det finns skäl för en mer långsiktig finansiering för att underlätta övergången. Ofta kräver ett klimatsmartare samhälle en utbyggnad av nödvändig infrastruktur (som till exempel laddinfrastruktur). Utbyggnaden hjälper till att driva en efterfrågan på mer miljövänliga produkter likt elbilar. Det kan ta tid att bygga en sådan ny marknad, vilket kräver en långsiktighet. Eftersom miljövinster kan ses som en så kallade kollektiv nytta finns det skäl för den offentliga sektorn att engagera sig på samma sätt som man gör inom övrig infrastruktur. Det bör samtidigt betonas att det i många fall är betydligt mer effektivt att styra bort marknadsmisslyckanden, det vill säga produktion och konsumtion med stora negativa effekter på miljön, med hjälp av avgifter och skatter (Pihl 2014).

5.3 Ett mer sammanlänkat Europa

Målområdet innebär följande särskilda mål:

- Bredband
- Väg
- Järnväg och hamnar
- Spårvagn, tunnelbana och annan kollektivtrafik

Sammanfattning Ett mer sammanlänkat Europa

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> • Strategiskt läge i Östersjöregionen och med närhet till växande marknader i östra Europa • Blekinges hamnar blir allt viktigare för Sverige när volymerna växer • Blekinge är tätbefolkat med relativt korta avstånd för såväl fysisk som digital infrastruktur • Konstruktiva samarbeten inom Regionsamverkan Sydsverige om infrastrukturplanering, kollektivtrafik och EU-projekt 	<ul style="list-style-type: none"> • Blekinge upplevs av flera aktörer som inte tillräckligt enat kring infrastrukturprioriteringar • För långa restider för att skapa en gemensam arbetsmarknad • Ingen draghjälp av transittrafik för att få nationella satsningar • Blekinges infrastruktur är inte en del av EU Core Network • Kvarstående brister på bl.a. E22 och Blekinge kustbana • Betalnings/informationssystem ej integrerade med grannländer • Eftersatt cykelinfrastruktur • Låg tillgänglighet till de stora europeiska marknaderna • Sämre tillgång till fast bredband med hög hastighet.

Möjligheter	Hot
<ul style="list-style-type: none"> • Växande Östersjötrafik kan stärka näringslivet och ge argument för länets infrastruktur • Bättre transportsystem ökar Blekinges attraktivitet • Koppla Blekinge till TENT-T korridoren ScanMed • Utveckling av Blekinge kustbana, Sydostlänken, E22 och cykelbanor • Utvecklad kollektivtrafik för bättre kompetensförsörjning och större arbetsmarknader • Utvecklad infrastruktur för cykel och kollektivtrafik stärker besöksnäringen • Direktlinje med flyg till europeisk hub främjar besöksnäringen • Bättre förbindelser till Malmö-Lund-Köpenhamn-Copenhagen Airport • Ytterligare anpassa arbetssätt i verksamheter för att dra nytta av digitaliseringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svagare utveckling av Blekinges infrastruktur relativt omvärlden leder till lägre relativ attraktivitet • För lite ekonomiska medel för Blekinges infrastruktur, samtidigt som länets litenhet ger låg politisk påverkanskraft. • Begränsade möjligheter för Blekinge att söka EU-medel för åtgärder i transportsystemet. • De långa planeringstiderna för infrastruktur gör strukturella förbättringar långsamma. • Makropolitiska faktorer som Brexit, handelskrig och säkerhetspolitisk oro påverkar de öst-västliga transportbehoven negativt

Styrkor

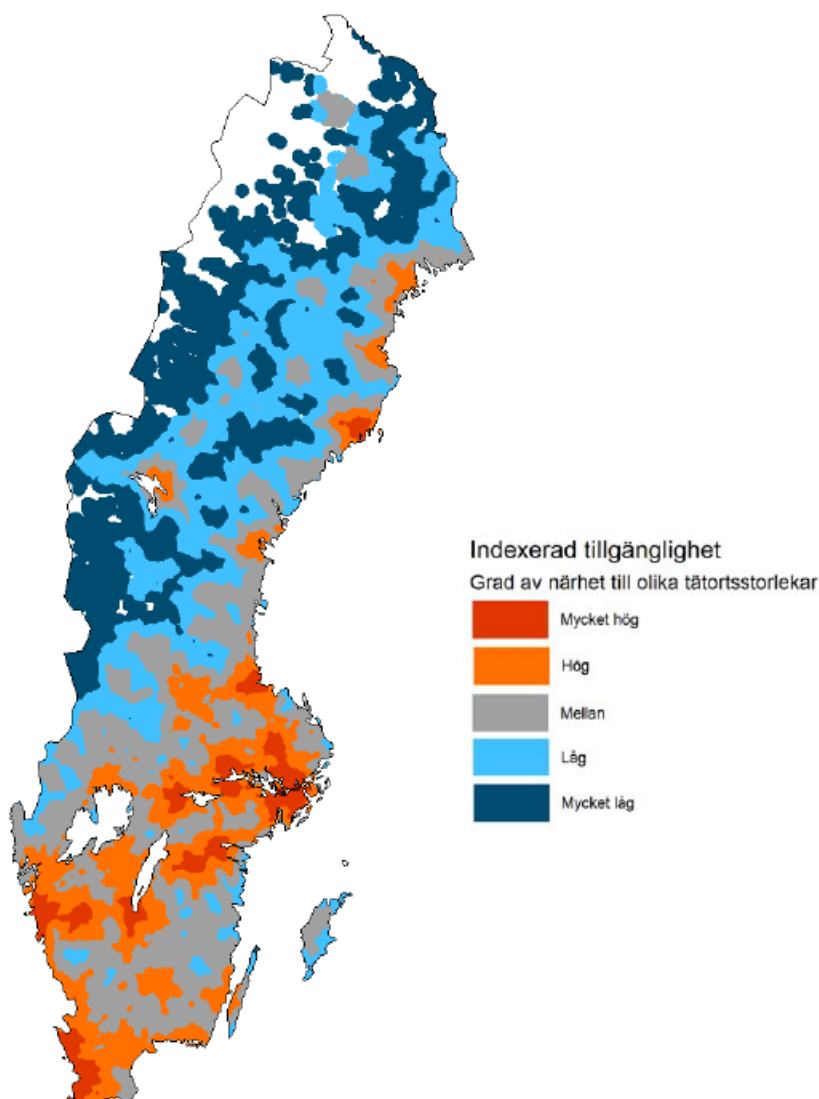
Blekinges har ett gynnsamt strategiskt läge. Blekinges position vid södra Östersjön är central för den ökade handeln med Polen, Centraleuropa, Baltikum och vidare mot Asien. Blekinges närhet till Öresundsregionen är även den en styrka (Region Blekinge 2018d). De östliga flödena kan komma att vara i samma omfattning som de "traditionella" västliga flöden, om mindre än 10 år (Region Blekinge m.fl. (2017).

Av Blekinges tre hamnar ingår Karlskrona och Karlshamn i EU:s så kallade TEN-T nätverk, det vill säga det prioriterade nätet för transporter. Karlskrona och Karlshamn har haft en god utveckling de senaste åren, framförallt färjeförbindelserna mellan Karlskrona-Gdynia och Karlshamn-Klaipeda. Sedan 2014 har Karlshamn vuxit med 20 % i hanterade godsvolymer och Karlskrona med nästan 60 %.²¹ Investeringar i hamnarna underlättar intermodala skiften mellan sjötransporter, vägtransporter och järnvägstransporter. Hamnarnas betydelse har lyfts fram vid dialogmötena och eftersom volymtillväxten är

²¹ Källa: Sveriges Hamnar, hamnstatistik för åren 2013 och 2018.

kopplad till start- och målpunkter i andra delar av landet och Skandinavien så får transportsystemet i Blekinge ökad betydelse för Sverige som nation.

Utöver läget är Blekinge som nämnts Sveriges till ytan minsta län men samtidigt i jämförelse med övriga Sverige mycket mer tätbefolkat, vilket ger länet en relativt god tillgänglighet enligt bland annat Tillväxtverket (2018b), se Figur 13. Tillväxtverkets analys fokuserar på tillgängligheten till kommersiell och offentlig service, vilket visar på betydelsen av tillgängligheten till städer som centra för service. Strukturen med städer som ett pärlband längs med kusten innebär en stor styrka för att erbjuda en tillgänglig och väl fungerande kollektivtrafik. Detta var också något som lyftes vid dialogmötena. Som noterades i föregående kapitel så har också Blekinge i förhållande till andra jämförbara län en bra kollektivtrafik. De korta avstånden är också en styrka för att kunna bygga ut både lokala och regionala cykelvägar. Det ska samtidigt noteras att Blekinge har en tudelad befolkningsstruktur med hög täthet längs kusten och betydligt glesare inåt landet. De glesare områdena innebär utmaningar kopplat till exempelvis en god kollektivtrafikförsörjning.

Figur 13. Blekinges befolkningstäthet och orsstruktur ger länet en relativt god tillgänglighet. Källa: Tillväxtverket 2018b sid 16

Även i den regionala bredbandsstrategin lyfts det som en styrka att Blekinge är landets femte mest tätbefolkade region med relativt korta avstånd att överbrygga, samt med en befintlig fiberinfrastruktur från flera aktörer (Region Blekinge 2018e).

Beträffande digital konnektivitet kan ambitionsnivån i Blekinges regionala digitala agenda ses som en styrka i kombination med den relativt höga digitala mognadsgraden (se avsnitt 5.1). Målbilden är ambitiös och pekar bland annat på digitaliseringens möjligheter i skolan, vården och kulturen. Likaså ingår målet att etablera ett innovationssystem för kunskapsutveckling för att bidra till ett hållbart transportsystem och ett konkurrenskraftigt näringsliv både regionalt och nationellt (Region Blekinge 2014).

Vid dialogmötena lyftes även för detta område länets litenhet som en viktig styrka för att lättare kunna skapa en gemensam målbild samt korta beslutsvägar ur politisk synpunkt. Bland annat pekade deltagarna på att det finns ett bra samarbete i sydöstra Sverige inom infrastrukturplanering samt EU-samarbete. Det finns också exempelvis ett etablerat samarbete för att ytterligare öka förbindelserna till övriga Europa och världen genom en flyglinje till Frankfurt från Ronneby Airport.

Svagheter

OECD (2012a) konstaterar att satsningar på transportförbindelser i sydöstra Sverige historiskt sett har varit lågprioriterade. Trots att deltagarna vid dialogmötena pekade på länets litenhet som en fördel vid gemensam planering samt att det finns ett starkt samarbete, så lyfts det samtidigt att länet har svårt att enas i många frågor bland annat på infrastrukturområdet där det delvis finns olika intressen. Svårigheterna i att visa en enad front utåt och arbeta gemensamt, menar deltagarna, försvårar till exempel påverkansarbete i Stockholm och Bryssel för att lyfta viktiga brister i Blekinges infrastruktursystem. Här finns en annan uppfattning bland de med djupare insyn i saksfrågan, som menar att Blekinge har en tydlig prioritering som är väl förankrad politiskt. Det väcker frågan om prioriteringen antingen upplevs som för bred och därmed inte tillräckligt fokuserad, alternativt om den politiska enigheten och prioriteringen måste kommuniceras tydligare.

Att hamnarna Karlskrona och Karlshamn och likaså E22:an är med i det prioriterade TEN-T nätverket (det så kallade comprehensive network) men däremot inte ingår i någon av EU:s utpekade transportkorridorer (Region Blekinge 2018d) lyftes också som en stor svaghet för att kunna lyfta vikten av Blekinges infrastruktur och ännu bättre länka samman viktiga europeiska hamnar. Blekinge kustbanan ingår inte heller i TEN-T-nätverket. Det kan också lyftas fram att TEN-T nätverket består av två nivåer, där det högst prioriterade nätverket är det så kallade core network, stomnätverket.

För att åstadkomma regionförstoring och knyta samman Blekinge i en arbetsmarknad måste restiderna längs Blekinge kustbana reduceras. Förbättringar av turtätheten har begränsad effekt så länge restiderna är längre eller samma som för biltrafiken (Sweco 2015). Blekingetrafikens målbild att möjliggöra pendling mellan Karlskrona och Sölvesborg är helt riktig och har dessutom den positiva bieffekten att tillgängligheten till Öresundsregionen ökar.

I motsats till län med en hög andel nationell genomfartstrafik, som exempelvis Skåne, måste Blekinge till stor del motivera satsningar på infrastrukturen med eget resande och egna transporter. I län med omfattande genomfartstrafik koncentreras den till de tunga stråken. I Blekinge har E22 och en del norrgående vägar en sådan potential, men på såväl Blekinge kustbana och Kust till kustbanan utgör länet av naturliga skäl en ändpunkt.

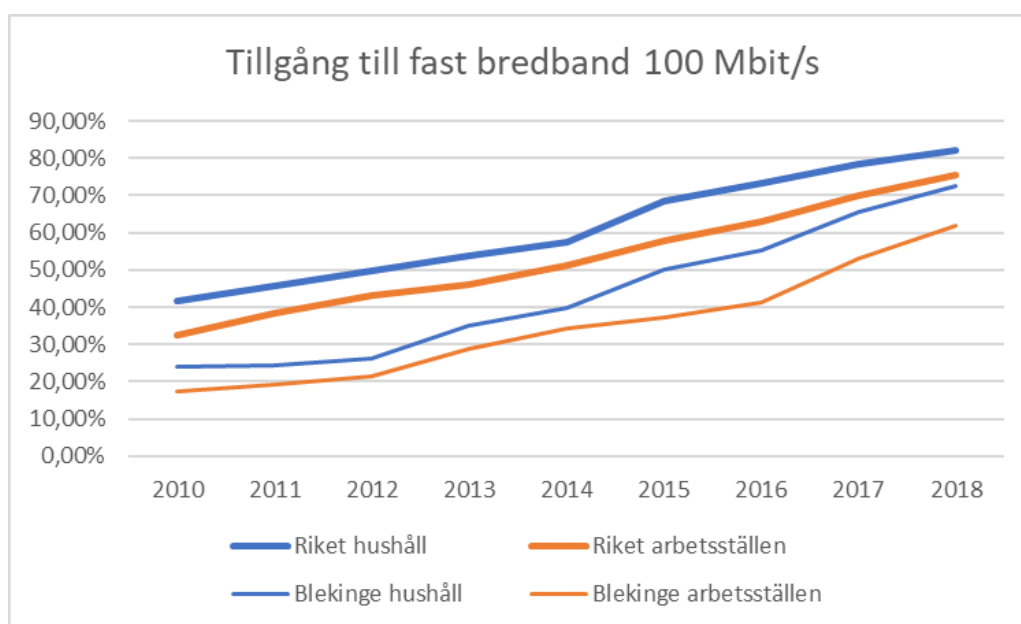
Förbindelserna både västerut och norrut kan fortfarande utvecklas. Detta pekas också ut av OECD (2019b). Förbättringar har vidtagits under många år som till exempel elektrifiering av Blekinge kustbana, elektrifiering av Emmabodabanan, mötesspår i Ångsågsmossen och utveckling av Verköbanan. Restiderna mellan östra och västra

Blekinge samt ned mot Malmö/Köpenhamn är för långa. Tillförlitligheten och turtätheten, som tillsammans med restiden är viktiga för att tåget ska ta marknadsandelar från biltrafiken, upplevs också som för låg med för få avgångar och många störningar. E22:an byggs succesivt ut men kapaciteten behöver fortfarande blir bättre enligt deltagarna vid dialogmötena, bland annat för att möta upp växande transportflöden från hamnarna.

En annan svaghet för att etablera förbättrade förbindelser mellan Blekinge och andra europeiska länder är avsaknaden av gemensamma system för reseplanering, trafikinformation och betalning, lyfte deltagarna vid dialogmötena. Detta är en fråga som man arbetar med i flera EU-projekt.

Trots Blekinges litenhet är det gemensamma cykelnätet fortfarande eftersatt, till stor del på grund av bristande resurser.

Av Blekinges regionala bredbandsstrategi (Region Blekinge 2018e) framgår att Blekinge ligger efter många andra regioner vad gäller utbyggnad av bredband via fiber. År 2018 hade 73 % av alla hushåll i Blekinge hade år 2018 en bredbandsanslutning som klarar minst 100 Mbit/s, medan motsvarande nivå för riket är 82 %. För arbetsställen är tillgången cirka 60 % (Region Blekinge 2018b).

Figur 14. Tillgång till fast bredband med 100 Mbit/s. Källa: Post- och Telestyrelsen, bearbetning Sweco

Möjligheter

Utvecklingen med kraftigt ökande utrikeshandel har inneburit att sydöstra Sverige i allmänhet och Blekinge i synnerhet har fått ett nytt geografiskt/ekonomiskt läge som transitregion för betydande delar av godsflödena till/från Östeuropa. Den växande handeln och trafiken över Östersjön innebär stora möjligheter bland annat för hamnarna i

Karlshamn och Karlskrona. Linjen mellan Karlskrona och Gdynia utgör en koppling till Polens höghastighetståg och knyter därmed såväl Stockholm- som Göteborgsregionen närmare Centraleuropa (Sweco 2015). För godstransporter medför förbindelsen att gods via EU:s godstransportkorridor Baltic-Adriatic transporteras via Adriatiska havet eller via Lodz i Polen till/från Asien. Möjligheten att förlänga den korridoren från Gdynia till Blekinge och Göteborg skulle få stor betydelse (Region Blekinge 2018d).

Det finns ambitioner att Blekinges centralt utpekade hamnar ska kopplas samman med TEN-T korridoren Scan Med i Sverige. Det kan göras med förbättringar av Riksväg 27 och 15 i länsplanen och med Sydostlänken och utbyggnad av E22 mellan Ronneby och Nätraby i den nationella planen (Region Blekinge 2018d). Vid dialogmötena lyftes två tydliga värden med ökad trafik igenom hamnarna. Det första gäller möjligheten till fler arbetstillfällen genom att etablera värdeskapande verksamheter inom exempelvis logistikintensiva verksamheter, anpassning av produkter för lokala marknader och lagerhantering. Det andra värdet är att samla argument till att Blekinges infrastrukturförbindelser behöver utvecklas på grund av de ökande flödena och den potential som finns i ytterligare trafik, vilken kan avlasta den hårt belastade infrastrukturen såväl i Öresundsregionen som i delar av Tyskland och västra Europa. Förbättrad infrastruktur innebär sedan en viktig möjlighet för länets attraktivitet och att locka till sig nyetableringar, invånare och turister. Det ska samtidigt understrykas att transittrafiken utgör en belastning på Blekinges närmiljö med oönskade negativa effekter. Dessa effekter måste begränsas genom olika typer av åtgärder.

I Region Blekinge (2018d) beskrivs en ambition att ge fler möjlighet att gå eller cykla kortare sträckor som alternativ till bilen. Häri är utbyggnad av cykelvägar ett led i att skapa hållbara tätortsmiljöer och främja hälsan. Gemensamma satsningar som kustnära cykelled öppnar också upp för möjligheter inom cykelpendling och besöksnärsområdet, lyftes under dialogmötena. Kombinationen av IT och transporter möjliggör andra mobilitetstjänster än idag och ökad intermodalitet i städerna. Även skärgårdstrafiken lyftes som en möjlighet. Under senare år har städerna längs med Blekinge skärgårds bättre länkats samman med skärgårdstrafik för primärt turister, men även båtpendling har införts. Detta såg deltagarna vid dialogmötena som en stor potential för att bredda möjligheten till kollektiva resor för invånare samt tillgängligheten och attraktiviteten för turister.

Beslutet på nationell nivå att lyfta in Sydostlänken i nationell plan diskuterades av flera grupper under dialogmötena som en mycket viktig möjlighet för länet. Därtill har drygt 20 % av länstransportplanens medel avsatts till att samfinansiera Sydostlänken och öka kapaciteten på Blekinge kustbana. Genom Sydostlänken skapas nya transportlösningar för den svenska industrin, samtidigt som södra stambanan avlastas när godståg kan ta en närmare väg och exportflödena ökar när TEN-T nätet blir effektivare med Sydostlänken (Region Blekinge 2018d).

Sydöstra Sverige har en näringslivsstruktur bestående av små och medelstora företag som kan växa om förutsättningarna finns genom förbättringar av transportsystemet. Företagens tillgänglighet till arbetskraft och människors möjlighet att pendla och resa

ställer krav på god kollektivtrafikförsörjning (Sweco 2018). Något som diskuterats och arbetats för länge i länet är en direktflyglinje ut i Europa från Ronneby Airport. Det lyftes vid dialogmötena som en viktig möjlighet för att attrahera invånare, företag och turister.

Region Halland och Trafikverket arbetar för att inleda persontrafik på Markarydsbanan med eventuell trafikstart 2023. I projektet ligger bland annat hastighets- och kapacitetshöjande åtgärder. Detta möjliggör på sikt starkare öst-västliga förbindelser genom bättre persontransporter mellan Blekinge och Halmstad och vidare till Göteborg med tåg via Hässleholm. Idag behöver resenärer byta i antingen Lund eller Helsingborg. Sträckan används redan idag för godstrafik (Region Halland 2018).

Det är vidare angeläget att förbättra tillgängligheten till Malmö-Lund-Köpenhamn genom att i första hand reducera restiden och därefter turtätheten. Det är framför allt tågtrafiken som har en potential att erbjuda den tillgänglighetsförbättringen och dessutom med hög miljöprestanda och energieffektivitet. Även om avstånden under det kommande decenniet i de flesta relationer är för stora för arbetspendling kan det vara möjligt mellan västra Blekinge och exempelvis Lund. Dessutom underlättas kompetensförsörjningen av det blekingska näringslivet när leverantörer med bas utanför Blekinge enklare kan besöka länet. Det är också starkt efterfrågat av företagen i länet att utveckla förbindelserna till Copenhagen Airport. Studier visar att närheten till en internationell flygplats har ett positivt samband med bland annat företagets exportvärden. Vid dialogmötet i Karlshamn lyfte deltagare att Blekinge inte tillräckligt nyttjar närheten till "Greater Copenhagen" och att snabbare förbindelser med Malmö och Köpenhamn är en viktig del i det.

Trots digitaliseringens framväxt de senaste åren menar deltagare vid dialogmötena att arbetssätten inte utvecklas i samma takt vilket minskar nyttan av digitaliseringen genom förstörade arbetsmarknader eller möjligheten till att resa mindre. Genom att snabbare anpassa sättet som vi arbetar på kan Blekinges något perifera läge motverkas, vilket även gäller kopplingen mellan stad och mindre orter och landsbygd.

Hot

Om transportinfrastrukturen i Blekinge inte utvecklas minst i takt med omvärlden kommer andra delar av Sydsverige och Sverige att växa mer genom regionförstoring. Därmed kommer Blekinges arbetsmarknader att bli relativt mindre och därmed naturligen tappa i attraktionskraft för såväl människor som företag och organisationer. På samma sätt som regionförstoring stärker utvecklingstakten kan en relativ minskning av storleken skapa en negativ utvecklingsspiral. En stort hot för att kunna nå en mer utvecklad infrastruktur i länet är enligt deltagarna vid dialogmötena att det finns för få medel till infrastrukturen i Blekinge både regionalt och nationellt. Blekinge är också för litet för att på ett bra sätt kunna argumentera för de satsningar som behövs. Det finns även begränsade möjligheter för Blekinge att söka medel från EU för åtgärder i transportsystemet så länge man inte är en del av den transportkorridor som Sverige ingår i EU:s transportnät, den så kallade Scandinavian-Mediterranean Corridor.

Bygget av Sydostlänken bedöms kunna ske med start år 2027/2028 (Trafikverket 2019). Det byggs på att finansieringen genomförs enligt plan. Om projektet fördröjs gör det att

många av de konkurrensfördelar för länets industri samt investeringar i hamnarna uteblir och att ambitionerna att förflytta mer gods till järnväg försvåras på grund av kapacitetsproblem. Den långa planeringstiden för infrastruktur lyftes generellt som ett stort hot vid dialogmötena.

Den makropolitiska och säkerhetspolitiska utvecklingen kan komma att påverka de östvästliga transportbehoven. Deltagarna vid dialogmötet pekade även på andra storpolitiska trender som försämrat EU-arbete exempelvis 'Brexit' och nationell protektionism som ett hot mot förbättrade länkar mellan Blekinge och Europa.

5.4 Ett mer socialt Europa

Målområdet innebär särskilda mål inom arbetsmarknadens funktionalitet, infrastruktur för utbildning och livslångt lärande, integration av marginaliserade grupper och hälso- och sjukvård.

Sammanfattning Ett mer socialt Europa

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> • Begränsad geografisk yta, hög befolkningstäthet och närhet • Närhet till andra arbetsmarknader i grannlänerna • Samarbetet mellan kommunerna har utvecklats • Kraftsamling för att minska arbetslösheten bland unga • Bland länets arbetsgivare finns flera stora, internationella företag och offentliga organisationer • Många utbildningar med god kvalitet och koppling till arbetsmarknaden • God nivå på hälso- och sjukvården • God tillgång till barnomsorg • Högt demokratiskt deltagande • Hög trygghet • Lång erfarenhet av gränsöverskridande samarbete 	<ul style="list-style-type: none"> • Tre lokala arbetsmarknader • Hög och ökande försörjningskvot • Tilltagande urbanisering riskerar att skapa klyftor till landsbygden • Lägre andel med eftergymnasial utbildning än riket • Tomma platser på utbildningar nära arbetsmarknaden • Saknas personal inom humaniora, samhällsvetenskap • Lägre sysselsättning än riket • Jobbtillväxten har sedan början av 2000-talet endast skett i Karlskrona och Karlshamn • Svårighet att integrera utsatta grupper på arbetsmarknaden • Outvecklat socialt företagande • Lägre nöjdhet med vården • Brist på bostäder för olika grupper

Möjligheter	Hot
<ul style="list-style-type: none"> • Integrationen av nyanlända. • Utveckla det sociala företagandet och sociala innovationer • Utveckla kollektivtrafiken för ökad inkludering och närhet till offentlig service. • Samarbeta med högskolor och universitet för att komplettera BTH. • Utveckla samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor för ökad utvecklingskraft • Dra ökad nytta av täthet och närhet för att stärka det sociala kapitalet • Medel från sammanhållningspolitiken • Tidiga insatser för utsatta grupper • Utveckla attraktiva boendemiljöer på outnyttjade ytor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dämpad befolkningstillväxt påverkar efterfrågan hos såväl offentlig som privat sektor. • Hög och tilltagande urbanisering • Ökad strukturell arbetslöshet i kombination med stora kommande kompetensbehov • Risker för växande utanförskap och polarisering • Negativt inrikes flyttnetto där unga människor lämnar länet • Sårbarhet vid kommande lågkonjunktur(-er) • Utmaningar med kompetensförsörjning

Styrkor

Precis som för de flesta andra områden har Blekinges storlek en viktig betydelse för samverkan kring arbetsmarknadsfrågor, integration och välfärdstjänster. Samtidigt finns närhet till andra arbetsmarknadsområden i Kalmar, södra Småland och Skåne. Geografin har också betydelse vad gäller tillgången till hälso- och sjukvård.

Samarbete mellan kommunerna och olika sektorer lyfts fram som en viktig åtgärd på flera områden av OECD i analysen från 2012. Bildandet av ett integrationsråd för att samarbeta lyfts av OECD (2019b) fram som en styrka i det viktiga arbetet att integrera nyanlända i den regionala arbetsmarknaden.

Under de senaste åren har också en kraftsamling skett för att minska den regionala ungdomsarbetslösheten bland unga. Bland annat så har genom regionala tillväxtmedel samt finansiering från Europeiska Sociala Fonden, Navigatorcentrum etablerats i varje kommun för att erbjuda stöd till unga mellan 16-24 år utan sysselsättning. Liknande kraftsamling har även gjorts på andra områden för att öka tillgängligheten till arbetsmarknaden för de som står längst ifrån den exempelvis Landstinget i Blekinges projekt Klara livet. Dessa satsningar lyftes även vid båda dialogmöten som bevis på länets förmåga att gemensamt att lösa ett problem och resultaten av dessa kraftsamlingar finns kvar. Andra liknande satsningar som lyftes var FKG09 under finanskrisen och

fordonskrisen, med målet att kompetensutveckla över 3 000 anställda i fordonsindustrin och höja deras anställningsbarhet (Svenska ESF-rådet årtal okänt).

Trots att ökningen tog ordentlig fart först de två senaste åren har Blekinge haft en positiv jobbtillväxt fem år i rad. Men i ett längre tidsperspektiv, från 2004, har Blekinge haft en relativt svag utveckling med den 14:e högsta sysselsättningstillväxten av länen i landet (Region Blekinge 2019b). Deltagarna vid dialogmötena pekade på vikten av fler stora och internationella företag i länet samt fler stora offentliga aktörer för länets arbetsmarknad.

Möjligheterna till livslångt lärande och yrkesväxling i Blekinge samt utbildningarnas matchning mot arbetsmarknaden diskuterades under dialogmötena. Deltagarna såg BTH och KY-utbildningarna i länet som en styrka för kompetensutveckling i länet och många utbildningar ansågs ha relevans för arbetsmarknaden i länet. Även på gymnasiesidan lyftes utbildningarnas matchning mot den regionala arbetsmarknaden. Teknikcollege och dess modell att skapa samarbete mellan skola och företag samt öka arbetsmarknadsrelevansen framhölls. Flygtekniskt gymnasium lyftes som ett bra exempel på hur branschspecifika attraktiva utbildningar kan etableras för att säkerställa kompetensförsörjningen.

Blekinge som region ligger över riksgenomsnittet för flera parametrar på området hälso- och sjukvård sett till SKL:s öppna jämförelser. Bland annat ligger Blekinge högre genomsnittet för god och nära vård (74,0 mot rikets 72,6) samt för genomförda operationer/åtgärder inom 90 dagar i specialiserad vård samt genomförda första besök inom 90 dagar i allmänpsykiatrisk vård (SKL 2018a).

Utifrån andel barn som får plats på förskolan på önskat placeringsdatum, så ligger Blekinge relativt bra till, dock med stora skillnader inom länet (Rådet för främjande av kommunala analyser 2019). Effektiv tillgång till barnomsorg är ett viktigt grundkrav för att attrahera fler att flytta till länet samt för att fler och särskilt kvinnor ska ha en möjlighet att förvärvsarbeta i önskad utsträckning (Statistiska Centralbyrån 2018).

Valdeltagande kan ses som en indikator på det demokratiska deltagandet, engagemang och deltagande i samhällsutvecklingen. Blekinge hade 2014 det sjätte högsta valdeltagandet, tydligt över riksgenomsnittet (Region Blekinge 2018b).

Såväl Blekinge som region som organisationen Region Blekinge har en lång erfarenhet av gränsöverskridande samarbete, särskilt i den södra Östersjöregionen, med delaktighet i INTERREG-programmen Östersjöprogrammet och Södra Östersjöprogrammet. Flera projekt som regionen har lett eller deltagit i har pekats ut som flaggskeppsprojekt i EU:s strategi för Östersjöområdet.

Tillväxtverkets mätning BRP + (se kapitel 2) visar att länet har högre livskvalitet än riket inom medborgarengagemang och demokratisk delaktighet, trygghet och säkerhet samt bostad i bemärkelsen att få människor är trångbodda.

Svagheter

Den begränsade geografiska ytan till trots är Blekinge delat i tre lokala arbetsmarknader enligt Statistiska Centralbyråns definition. Ett samlat Blekinge i en gemensam arbetsmarknadsregion har betydligt större utvecklingskraft, vilket har beskrivits utförligare

i kapitel 2. Arbetsmarknadens funktionalitet förbättras genom att matchningen utvecklas på två sätt. För det första kan fler hitta jobb och för det andra kan fler hitta rätt jobb, det vill säga en anställning som de trivs med och där deras kompetens kommer som mest till sin rätt. En större arbetsmarknad får dessutom lägre sårbarhet, vilket är viktigt för Blekinge med exempelvis sin stora fordonsindustri. Näringslivsstrukturerna i västra och östra länet visar hög komplementaritet, vilket innebär att man har olika branscher som dominerar. Därmed breddas arbetsmarknaden när länets integreras. Ett större Blekinge har också sannolikt lättare att locka hemvändare som exempelvis de som studerat på universitet och högskola och håller på att bilda familj (Bjerke och Mellander 2014).

Under 2000-talet har befolkningen i Blekinge vuxit enbart tack vare invandring från utlandet. Länet har haft både negativt inrikes flyttnetto och negativt födelsenetto. Det är i åldersgruppen 20–30 år som de flesta flyttningar görs och det är i den gruppen som Blekinge har mest negativt flyttnetto jämfört med övriga landet (Region Blekinge 2018g).

Allt fler äldre och utflyttningen av unga förändrar gör att den demografiska försörjningskvoten stigit i Blekinge. År 2000 uppgick kvoten till 73,6 och vid 2017 års utgång var kvoten 84,7. Tolkningen blir att 100 personer i arbetsför ålder 2017 ska försörja 11 fler än år 2000. Enkelt uttryckt ska färre försörja fler (Region Blekinge 2018g).

Utbildningsnivån i Blekinge är generellt sett lägre än riksgenomsnittet när man betraktar eftergymnasial utbildning. I jämförelse med riket har en större andel av befolkningen en gymnasial utbildning, vilket innebär att en lägre andel har en eftergymnasial utbildning. I Blekinge har 38,6 % av befolkningen mellan 25–64 år en eftergymnasial utbildning (år 2017), att jämföra med rikets 42,5 %. I Blekinge var 78,8 % behöriga till gymnasieskolan 2016/17 (riket 82,5 %) (Region Blekinge 2018g). Så länge denna utbildningsnivå matchar arbetsmarknadens struktur och efterfrågan är det inte nödvändigtvis en svaghet, men sett till näringslivstrenden med högre specialisering och kunskapsinnehåll riskerar en region med lägre utbildningsnivå att hamna på efterkälken. Trots tillgång till högskola och YH-utbildningar så minskar antalet sökningar och många platser på yrkesprogrammen står tomma. Deltagarna vid dialogmötena menade att orsakerna bland annat berodde på utbildningsreformer och fördomar mot mer yrkesinriktade utbildningar. Andra anledningar som lyftes fram var att tillgången till studievägledning är för låg samt att det inte finns en tydlig studietradition i Blekinge. Deltagarna menar också att profileringen av högskolan i länet bidrar till en brist på personal inom ekonomi, humaniora och samhällsvetenskap genom att dessa utbildningar saknas lokalt/regionalt.

Före finanskrisen 2008–2009 var sysselsättningsgraden i länet i nivå med riket, länet drabbades hårt av krisen (i synnerhet fordonsindustrin) och sysselsättningen minskade mer än riket. De senaste åren har återhämtningen tagit fart och bland annat hade Blekinge den näst högsta tillväxten av svenska län mellan 2015-2017 (Region Blekinge 2019b). Blekinge har haft en positiv jobbtillväxt fem år i rad. Sedan 2004 har Blekinge dock haft en relativt svag utveckling med den 14:e högsta sysselsättningstillväxten i landet. Bland Blekinges kommuner har Karlskrona och Karlshamn haft en positiv utveckling, medan övriga kommuner har en lägre sysselsättningsnivå jämfört med 2004 räknat som antal sysselsatta (Region Blekinge 2019b).

Deltagarna vid dialogmötena pekade på förmågan att sysselsätta och inkludera vissa grupper på arbetsmarknaden i Blekinge som en stor svaghet. I länet finns en exkluderad grupp som växer. Matchningen i denna grupp är särskilt svår och det är få företag som är villiga att ta emot personer som av olika anledningar står långt ifrån arbetsmarknaden. I deltagarnas egna orsaksanalys pekades bland annat på fel eller bristande utbildning, ökade krav och förväntningar hos arbetsgivarna samt bristande språkkunskaper.

Det diskuterades också bristen på sociala företag och sociala innovationer i Blekinge. Bland annat menade deltagare att det både saknas formella inkubatorer och nätverk för att stödja processen samt att kunskapen är för dålig bland stödjande verksamheter. Marknaden i Blekinge upplevs också som för liten för nya företagsformer eller affärsidéer. Slutligen upplever också deltagare att upphandling inte används i tillräcklig utsträckning som ett viktigt incitament för socialt företagande. Av totalt 345 sociala företag i Sverige som är anmälda till Sofisam (2019) är tio från Blekinge. Enligt deltagare vid dialogmötena ökar inte antalet, utan utvecklingen har snare stagnerat.

För patienters och befolkningens syn på vården så ligger Blekinge i flera fall något sämre än riksgenomsnittet. För parametrarna positivt helhetsintryck hos patienter som besökt akutmottagning och primärvårdsmottagning så ligger länet mycket lägre än riket (SKL 2018a). Eftersom vården bedöms hålla hög professionell kvalitet vid utvärderingar (se tidigare i detta avsnitt under "Styrkor") tyder allmänhetens sämre omdöme på missnöje med något annat. Detta bör klargöras och insatser bör sättas in för att avhjälpa dessa problem. När det gäller vårdresurser som en del av livskvaliteten spelar den upplevda kvaliteten minst lika stor roll som den professionellt bedömda kvaliteten.

När det gäller tillgången till bostäder visar Länsstyrelsen att samtliga kommuner i länet upplever en brist på bostäder och att endast Olofström förväntar sig ha åtgärdat detta fram till år 2020 (Länsstyrelsen i Blekinge län 2017a). Störst är bristen på bostäder i centralorten/innerstaden där samtliga kommuner i länet rapporterar brist för 2016 och 2017. Bostadsbristen och det låga bostadsbyggandet nämndes av deltagarna vid båda dialogmötena som en stor svaghet. Bostadsbristen lyftes som en anledning vid dialogmötena till att det är svårt att behålla yngre människor samt attrahera inflyttare.

Tillväxtverkets mätning BRP+ indikerar att Blekinge har lägre livskvalitet inom sociala relationer, inkomst och förmögenhet samt utbildning och kompetens.

Möjligheter

De senaste åren har befolkningen ökat kraftigt i Blekinge och tillväxten fortsätter, om än i lägre takt. Flyktingkrisen gav upphov till tre av de fyra största årliga ökningen av befolkningen de senaste 50 åren. Sammantaget framträder det en bild av integrationen av utrikes födda som en möjlighet som samtidigt kan bli ett hot om den misslyckas och leder till utanförskap. Deltagarna vid dialogmötena pekade på att det redan går att se en större grupp människor som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap. Det finns en möjlighet att arbeta mer aktivt med sociala innovationer och stödjandet av sociala företag för att erbjuda fler ingångar på arbetsmarknaden. Exempelvis så skulle olika styrmedel som upphandling kunna hanteras mer effektivt för att ställa sociala krav. Med rätt insatser

kan en del av gruppen täcka de kompetensbehov som finns i ett flertal både privata och offentliga branscher i Blekinge.

Utveckla kollektivtrafiken för att skapa ökad närhet till andra arbetsmarknader, utbildningstillfällen samt olika typer av offentlig service. Flera deltagare i olika grupper under dialogmötena pekade ut BTH:s specialisering som en svaghet i bemärkelsen matchning mot olika branscher inom exempelvis offentlig sektor där kompetensbrist råder. Genom att förbättra kollektivtrafiken och samarbeten med närliggande högskolor, universitet, yrkesutbildningar samt andra utbildningsinitiativ så som Linnéuniversitetet, Lunds universitet och Högskolan i Kristianstad, kan Blekinges utbildningsutbud kompletteras. Möjligheterna att studera utbildningar på distans är också en viktig möjlighet för att komplettera länets behov av utbildningar, som stöd i studierna finns redan idag länets lärcenter som resurs.

Förbättrad samverkan mellan offentliga verksamheter, företag och utbildning lyftes också under dialogmötena som en viktig möjlighet till att skapa en bättre yrkesrelevans och en bättre matchning mellan arbetstagare och arbetsmarknadens kompetensbehov. De olika klusteralternativ som finns representerade i länet som NetPort Science Park, Blue Science Park och Tech Tank skulle kunna vara en resurs för att föra samman olika parter. Genom förstärkt samverkan med företagen och utbildningarna finns en möjlighet att bättre förankra studenterna i länets arbetsmarknad och få dem att stanna kvar.

Avseende tillit till andra människor, en viktig del av det sociala kapitalet som har fått ökad uppmärksamhet som faktor för regional utveckling, ligger Blekinge i nivå med riket i stort. Detta innebär samtidigt en outnyttjad potential, givet Blekinges geografiska närhet och täthet. Enligt Tillväxtverkets mätning BRP+ har Blekinge samtidigt utmaningar avseende utanförskap och bristande integration. Region Blekinge (2019a) beskriver hur delaktighet i ett socialt sammanhang, att ha ett socialt nätverk, att känna delaktighet och att bli sedd och hörd är har stor betydelse för hälsan. Tillit till andra människor och samhället samvarierar med faktorer som tillfredsställelse med livet, fysisk hälsa, levnadsvanor och dödlighet (Region Blekinge 2019a).

Nyttja den kommande budgetperioden för EU:s sammanhållningspolitik 2021-2027 och EU: medel inom ramen för Europeiska Socialfonden och Asyl-, migrations- och integrationsfonden för att arbeta med arbetsmarknads- och integrationsinsatser. Exempelvis att arbeta med matchningsproblematiken mellan personer i eller riskerar att hamna i utanförskap och yrken där det råder kompetensbrist. Det kan samtidigt vara svårt att överbygga den strukturella arbetslösheten, det vill säga att vidareutbilda människor för att möta den efterfrågan på personal som finns inom andra branscher. En del i detta är att vidga den geografiska arbetsmarknaden, men det måste ofta kompletteras med insatser inom utbildningsområdet. Region Blekinge (2018c) utvecklar olika aspekter på frågan i sin strategi för kompetensförsörjning.

Normfria studie- och yrkesval ingår som en del av Region Blekinges projekt "Jämställd regional tillväxt". Förutom de mänskliga värdena av att bryta begränsande normer kan det bredda rekryteringsbasen och ge en ökad dynamik i traditionellt könsbundna branscher.

Vidgade inkomstklyftor kan ha en negativ påverkan på ett lands eller regions tillväxt (Cingano 2014, Piketty 2014). Särskilt viktigt är avståndet mellan gruppen med lägst inkomster och resten av befolkningen, vilket speglar graden av utanförskap. Den viktigaste förklaringen är att sämre ekonomiska förutsättningar påverkar möjligheterna till att exempelvis satsa på utbildning och vidareutveckling. Utifrån den argumentationen skulle även ökade insatser för att minska utanförskapet bland exempelvis unga eller utrikesfödda i Blekinge innebära ett bidrag för den regionala utvecklingen, utöver de rent humanistiska värdena. Liknande resonemang lyftes av deltagarna vid dialogmötena, som menade att tidigt insatta insatser är kostnadseffektiva och förebygger senare problem.

Bostadsbyggandet har kommit igång i flera kommuner och fler ytor skulle kunna nyttjas för att skapa fler attraktiva, innovativa boendemiljöer så som husbåtar, var en möjlighet som lyftes under dialogmötet i Karlshamn.

Hot

Liksom på riksnivå har befolkningstillväxten i Blekinge dämpats de senaste åren, vilket tyngt såväl den offentliga som den privata tjänstesektorns efterfrågan (Arbetsförmedlingen 2018).

Urbaniseringen är stark och ökande i Blekinge. Det innebär att städerna stärks, men också att landsbygden riskerar att hamna i en allt besvärligare situation när tillgången till, och underlaget för, offentlig och privat service minskar. Det pekar på vikten av att stärka kopplingarna mellan stad och landsbygd med hjälp av bland annat bra kollektivtrafik.

Den strukturella arbetslösheten har ökat under 2010-talet i såväl Blekinge som landet i stort. I Blekinge förväntas arbetslösheten plana ut vid cirka 9 % under högkonjunkturen, att jämföra med ca 5 % före finanskrisen (Arbetsförmedlingen 2018). En bidragande faktor är flyktinginvandringen och det är följaktligen angeläget att underlätta integrationen och dra nytta av arbetskraftsreserven. Det gäller inte minst mot bakgrund av att Blekinge har en svår uppgift att kompetensförsörja mot stora förestående behov inom näringsliv (bygg, it och industrin) och offentlig sektor (skola samt vård och omsorg) (Arbetsförmedlingen 2018).

En stark befolkningstillväxt till trots (i form av invandring), har Blekinge under perioden 2014–2017 haft ett negativt inrikes flyttnetto med årligt genomsnitt över 400. Flyttnettot är som mest negativt för unga personer (Region Blekinge 2018g). Det riskerar att ge sämre försörjningsbalans och utmaningar för näringsliv och offentlig sektor att hitta rätt arbetskraft. Det finns även en tydlig nationell trend att invandringen inte lett till lika stor inflyttning utanför storstadsregionerna som annars skulle kunna innebära en möjlighet ur demografiskt perspektiv. Vid dialogmötena pekade deltagarna också på riskerna med de demografiska förändringarna med en åldrande befolkning. Deltagarna lyfte bland annat fram vikten av att attraktiva boenden för olika målgrupper behövs för att inte påverka befolkningstillväxten negativt ytterligare.

Deltagarna vid dialogmötena såg en risk med allt större grupper i utanförskap. En fortsatt låg utbildningsnivå i länet riskerar att leda till ökat utanförskap för vissa grupper och fortsatt kompetensbrist. Matchningen har försämrats på länets arbetsmarknad trots att fler

står till arbetsmarknadens förfogande. Framför allt är det personer i utsatt ställning som har svårt att etablera sig, vilket är en framtida utmaning för regionen (Region Blekinge 2018g). Ungdomsarbetslösheten har under några år varit en stor, regional utmaning, vilket innebär en risk för att unga hamnar i långvarigt utanförskap.

På samma sätt behöver de nyanlända som kommit till Blekinge de senaste åren på ett bra sätt och etableras på arbetsmarknaden för att inte hamna i ett långvarigt utanförskap. De positiva, långsiktiga effekterna av invandring är väl belagda i forskningen (Strömbäck 2016), men med utebliven integration kan belastningen på samhällstjänster på kort sikt öka och komma att bli en stor utmaning. Vidare innebär ett ökande utanförskap en risk för växande intolerans och slutenhet, det vill säga en negativ utvecklingsspiral, eftersom detta hämmar den ekonomiska tillväxten (Norberg 2016). Sysselsättningstillväxten för utrikes födda i Blekinge har varit god de senaste åren, men det finns stora skillnader i länet. Skillnaderna mellan inrikes födda och utrikes födda i sysselsättningsgrad är stora. För inrikes födda uppgår sysselsättningsgraden 2016 till 83,1 % medan för utrikes födda är sysselsättningsgraden 49,9 % (Region Blekinge 2018g).

En framtida ökad polarisering och främlingsfientlighet såg deltagarna vid dialogmötena som möjliga hot. Ökad polarisering är en av de utmaningar för det kommunala uppdraget som SKL (2018b) pekat ut. Polariseringen påverkar toleransen och tilliten i samhället vilket i sin tur påverkar delaktigheten i samhället och innovationskapaciteten.

Ett annat hot som lyftes vid dialogmötena är kommande lågkonjunktur och Blekinges motståndskraft. Små arbetsmarknadsregionerna är mer sårbara eftersom deras branschbredd är mindre. Det gäller i synnerhet i västra Blekinge där den begränsade arbetsmarknaden kombineras med beroende av tillverkningsindustrin.

I länet finns få stora företag som inte har utländska ägare och deltagarna såg risker att exempelvis tillverkningsindustri flyttar med stor påverkan på arbetsmarknaden i länet. Även kompetensbristen innebär ett sådant hot då företagen kan välja att flytta dit kompetensen finns. Ett stort antal mindre företag i Blekinge verkar som underleverantörer till de större företagen. Deras plats i värdekedjan bygger delvis på den fysiska närheten, vilket bland annat reducerar transportkostnader och underlättar gemensamma utvecklingsinsatser. Det gör arbetsmarknaden i länet sårbar för utflyttningar med oönskade följeffekter.

5.5 Ett Europa närmare medborgarna

Målet innebär följande särskilda mål:

- Hållbar stadsutveckling
- Lokalt ledd utveckling

Sammanfattning Ett Europa närmare medborgarna

Styrkor	Svagheter
<ul style="list-style-type: none"> • Mycket attraktiv natur- och kulturmiljö • Blekinges skärgård • Tydliga planer och resurser för utvecklad besöksnäring • Attraktivt och prisvärt boende • Högt demokratiskt engagemang • Resurser som Blekinge museum, Marinmuseum, m fl • Regionsamverkan Sydsverige 	<ul style="list-style-type: none"> • Outvecklad samverkan för att marknadsföra natur- och kulturmiljö • Landsbygdens minskade tillgång till jobb, privata och offentliga tjänster, kollektivtrafik, bredband och mötesplatser. • Tillit och trygghet ej i nivå med Blekinges potential. Länet är mer utsatt brott mot enskilda än andra län och invånarna hyser stor oro över brottsligheten
Möjligheter	Hot
<ul style="list-style-type: none"> • Attraktiv livsmiljö • Samverka med Kalmar & Växjö för att öka sydöstra Sveriges attraktivitet • Utveckla transporter mellan residensstäderna för att skapa förutsättningar att bo på landsbygden • Landsbygden erbjuder attraktiva boendemiljöer • Samarbeta med Småland • Utveckla gröna, kulturella och kreativa näringar, t.ex. med klusterinitiativ • Öka ungas deltagande i regionala utvecklingen • Marknadsföra länets livskvaliteter • Öka unga mäns samt utrikes föddas deltagande i val & regional utveckling • Jämställd och jämlik tillväxt • Matchningen mellan utbildningar och arbetsmarknaden i länet • Leadersamarbetet för utveckling av landsbygden 	<ul style="list-style-type: none"> • Risk för avtagande tillit och tolerans bland unga • Allt sämre tillgång till service på landsbygden • Utflyttning av unga till framför allt storstadsregionerna • Lägre och könsuppdelat deltagande i föreningslivet och lägre deltagande av personer med annan sexualitet än den heterosexuella • Ökat risk och sårbarhet för olyckor till havs och katastrofer med koppling till hav och vatten

Styrkor

Att Blekinge har en fantastisk livsmiljö lyftes av flera deltagare vid dialogmötena. Litenheten och närheten, natur- och kulturmiljö, världsarvet Karlskrona och Blekinges skärgård innebär stora styrkor i att exempelvis attrahera både inflyttare och turister. Region Blekinge har tillsammans med andra aktörer tagit fram en strategi för besöksnäringens utveckling i Blekinge fram till år 2020. I strategin under namnet "underbara vatten" lyfts viktiga prioriteringar fram i besöksnäringens utvecklingsarbetet och de viktigaste profilområdena identifieras. Som ett stöd i utvecklingen finns den gemensamma marknadsföringsytan Visit Blekinge som även lyftes fram av deltagarna vid dialogmötena som en styrka i arbetet med varumärket Blekinge.

Blekinge Arkipelag arbetar för Blekinges kustområden och skärgård som identifierats som och utsetts till ett biosfärområde. Biosfärområdet bedrivs som en ideell organisation där skärgårdskommunerna och Länsstyrelsen i Blekinge är representerade, delvis finansierade av Havs- och vattenmyndigheten. Organisationen stödjer genom projekt hållbar utveckling inom turism och besöksnäring, lantbruk, fiske samt miljö. Blekinge Arkipelag innebär en styrka för att koordinera och stödja utvecklingen av Blekinges kust som resurs i den regionala utvecklingen. Ett exempel som lyftes under dialogmötet var den nya satsningen Ark 56 där ett antal leder för bland annat vandring, cykling och paddling i Blekinges biosfärområde etableras.

Boendepreiserna är fortfarande lägre än i storstadsregionerna vilket gör det möjligt för många att hitta ett boende i attraktiva lägen, nära natur och skärgård.

Totalt sett har valdeltagandet varit högre i Blekinge (88,5 %) än i övriga riket (87,2 %) i valet till riksdagen 2018. Även under valet 2014 låg Blekinge avsevärt högre än andra län. Totalt sett så har antalet unga som röstar stigit nationellt mellan 2002 och 2014. Blekinge har till viss del följt denna trend och ligger jämförelsevis högre än i övriga riket (MFUC/Ung i dag 2019). Ett högt valdeltagande och särskilt bland unga innebär regionalt sett en styrka. Ett aktivt deltagande i den regionala utvecklingen är en förutsättning för att fler unga ska stanna i länet (OECD 2019b).

Blekinge museum har ett regionalt ansvar att sprida kunskap om Blekinges historia och kulturarv bland annat genom museiverksamhet men också genom riktade insatser till olika målgrupper som exempelvis elever och nya svenskar. Detta innebär en styrka för att främja kulturarvet och stärka regionens identitet. Museibesöken har ökat, vilket följer en nationell trend (Region Blekinge 2018b).

Blekinge är en del av Leader-området Leader Sydost. Deltagandet i Leadersamarbetet är en styrka för att göra det möjligt att söka finansiering för lokalledd utveckling från europeisk nivå.

Samarbetet mellan de sydsvenska länen inom Regionsamverkan Sydsverige är en styrka för att utveckla funktionella strukturer som exempelvis inom transport- och energiområdet.

Svagheter

Deltagarna vid dialogmötena menade att trots att Blekinge har en så stor attraktivitet baserat på havet, skärgård, kulturarv, natur- och kulturmiljö så marknadsförs den

fortfarande inte i tillräcklig utsträckning. Samtidigt så kan dessa profiler vara svåra att marknadsföra och få gehör för. Trots gemensamma strategier och den gemensamma marknadsföringsplattformen Visit Blekinge så menade deltagare att samordningen fortfarande är en svaghet och att många aktörer arbetar åt ett eget håll.

Landsbygden har en stor potential att innebära attraktiva boendemiljöer för blekingar och nyinflyttare. Flera svagheter som lyftes under dialogmötena var dock landsbygdens minskade tillgång till service, offentliga tjänster som kollektivtrafik samt vilket lyftes tidigare en långsammare utbyggnad av snabbt internet via fiber. Den låga tillgången till arbetstillfällen lyftes också som en svaghet vid dialogmötena. Deltagarna upplevde även en brist på mötesplatser med kvalitet för människor. Orsakerna deltagarna såg var bland annat att det finns för få offentliga ytor anpassade för ändamålet och att underlaget för privata alternativ är för litet.

En bild som har framkommit vid i synnerhet dialogmötena är att Blekinge inte har en tillit och trygghet som är i nivå med potentialen. Med det avses att Blekinge har en närhet och samtidigt en litenhet som gör att man inte har samma problem med exempelvis kriminalitet som storstäderna har. Det är intressant att en del mätningar av tillit och trygghet med bland annat indikatorer visar att Blekinge ligger bra till (Tillväxtverket och RegLab 2019). Samtidigt visar Nationella Trygghetsundersökningen från Brottsförebyggande rådet (Brå 2017) att Blekinge ligger på sextonde plats bland svenska län när det gäller hur många personer som utsatts för brott mot enskild person och att Blekinge är det län med högst oro för brottsligheten. Det finns alltså en otidlig bild kring de faktiska förhållandena, en upplevd potential bland deltagarna på dialogmötena men en generellt hög oro över brottslighet bland länets invånare över lag.

Möjligheter

Det lilla länet med en nära arbetsmarknadsregion innebär stora förutsättningar till en god livskvalitet. Samtidigt har landsbygden svårt att erbjuda en tillräckligt konkurrenskraftig livskvalitet i dag, alla faktorer sammantaget. Lägre bostadspriser och/eller möjlighet att ha en högre boendestandard, landsbygdens alla andra kvaliteter som natur och mindre störningar upphäver inte kombinationen av längre avstånd till arbete och olika former av service. Detta är ingen unik situation för Blekinge.

Genom att verka för en förbättrad service, bättre kollektivtrafik och bredbandsutbyggnad på landsbygden kan attraktiva boendemiljöer skapas för personer som söker sig till ett liv nära naturen men samtidigt vill ha tryggheten som närheten till olika samhällstjänster innebär. Exempelvis lyftes på dialogmötet att en bättre sammanlänkning av de tre residensstäderna Växjö, Kalmar och Karlskrona skulle bidra till landsbygdens attraktionskraft, bland annat för att det skulle skapa större resande- och transportströmmar i stråken som förbinder städerna, vilket skulle öka behoven av bland annat fler turer i kollektivtrafiken. De ökade rörelserna ger i sig underlag för till exempel utvecklad service och innebär bättre möjligheter att bo längs Kust till kustbanan. Liknande resonemang kan föras kring Blekinge kustbana. I båda fallen gäller det att reducera restiden för att skapa acceptabla pendlingsförhållanden. Deltagarna menade också att det finns stora möjligheter i att bättre gemensamt marknadsföra Blekinges livskvaliteter.

Samverkan med Södra Småland och Öland gör det möjligt att samarbeta över länsgränserna med gemensamma utmaningar och utifrån bland annat de behov som pekas ut av OECD (2019b), exempelvis att dra större nytta av de gröna näringarna för att skapa fler nya företag och arbetstillfällen. Mer lokalproducerad mat och livsmedel lyftes av deltagare vid dialogmötet i Karlskrona som både en möjlighet till fler arbetstillfällen inom de gröna näringarna i Blekinge men även för att bidra till en mer hållbar och robust matförsörjning nationellt.

Blekinge har potential att erbjuda den trygghet många söker idag, lyftes vid dialogmötena. Litenheten och de nära avstånden, en gemenskap med många engagerade och skolor där elever blir sedda har ett stort attraktionsvärde för många.

Deltagarna vid dialogmötena framhävde att de kulturella och kreativa näringarna har en potential att ta en större plats i Blekinges företagsmix. Bland annat såg de möjlighet att öka antalet företag och utbudet av kultur i länet genom att bättre arbeta med dessa näringar i existerande inkubatorer samt etablera kluster inom film- och spelindustrin.

Region Blekinge är sett till SKL:s öppna jämförelser rankad 10 av 21 län på området jämställdhet. Med andra ord skiljer sig länet inte nämnvärt från riket i stort. Sett till jämställdhetens betydelse för den regionala utvecklingen i form av bland annat en ökad innovationsförmåga, bredare rekryteringsbas och bättre nyttjande av humankapitalet (Tillväxtverket 2019a), men också de positiva mänskliga värdena av ökad jämställdhet, erbjuder området en möjlighet för Blekinge att flytta fram positionerna.

Hot

Blekinge har stora kvaliteter inom natur- och kulturmiljön. Många kommuner i Sverige marknadsför dock på liknande sätt sin natur- och kulturmiljö som viktiga delar av sitt erbjudande till turister. Vid dialogmötena framkom att om flera regioner lyfter fram samma kvaliteter kan det snarare bli en svaghet än en styrka. Synpunkten är mer kopplad till en mer företagsekonomisk syn på konkurrens, men har en tydlig relevans. Det är viktigt att identifiera vilka målgrupper som söker de kvaliteter som Blekinge kan erbjuda respektive för vilka målgrupper som det är en komplementär tillgång av olika betydelse. Detta gäller för såväl besöksnäring som för att attrahera inflyttare.

Tilliten och toleransen minskar bland unga baserat på uppgifter från World Values Survey (som dock ska tolkas med en viss försiktighet). En del av minskningen bygger på att tillit och tolerans påverkas av åldern och de erfarenheter vi har. Det finns bland Blekinges invånare en ungefär liknande nivå av tillit till andra människor som medelvärde i Sverige (Region Blekinge 2018b, Arena för tillväxt 2015). Tillit och tolerans spelar en viktig roll i det regionala utvecklingsarbetet eftersom det formar kulturen av samverkan och förnyelse. Om tillit och tolerans saknas så saknas även förmågan att samarbeta och skapa innovationer. Stark tillit men brist på tolerans kan i sin tur innebära en stark samverkan men oförmåga att ta till sig nya idéer (Arena för tillväxt 2015, Florida 2001, Putnam 2000). Deltagarna vid dialogmötena pekade på att det finns ett hot eller behov av att bemöta människors upplevda (otrygghet) och missvisande information som bidrar till minskad tillit och tolerans med minskad trygghet som följd.

En allt mer minskad service på landsbygden och försämrad kollektivtrafik riskerar att utarma landsbygden. Om dessutom utbyggnaden av fiber inte hänger med samtidigt som att allt mer service sker online minskar landsbygdens attraktivitet ytterligare.

Urbaniseringen är ett fortsatt hot mot landsbygden och särskilt unga flyttar för att söka exempelvis ett annat utbud eller fler arbetstillfällen vilket intensifierar de demografiska problemen ytterligare. Utflyttningen bidrar också till att kompetensförsörjningen för de företag som finns på landsbygden försämras och att exempelvis generationsväxlingen i mindre företag hotas.

Det ska samtidigt påpekas att relationen stad-landsbygd är ömsesidigt berikande. Ju starkare kopplingar mellan stad och landsbygd i form av exempelvis kollektivtrafik, desto större möjligheter att bo på landsbygden och ta del av service och andra kvaliteter i staden och vice versa. Dock måste lokal service säkerställas för samhällsverksamheter som har låg mobilitet, exempelvis förskoleverksamhet.

OECD (2012a) pekar på vikten av att öka ungas deltagande i regionala utvecklingen för att minska risken för en ökad utflyttning med demografiska problem som följd. Genom att öka de ungas närvaro och bidrag stärks förankringen till Blekinge och ökar chanserna till att fler unga stannar. Exempelvis är valdeltagandet mindre bland unga män och unga utrikesfödda. På ett liknande sätt finns det en poäng i att stärka unga kvinnors deltagande i et lokala och regionala föreningslivet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF 2014) visar att yngre pojkar i större utsträckning är engagerade i föreningar än yngre flickor. Yngre personer som betraktar sig som HBTQ-personer engagerar sig i betydligt mindre utsträckning i föreningsliv än de som ser sig själva som heterosexuella. Winnet- ett regionalt resurscentrum för jämställd tillväxt och utveckling, som står bakom den så kallade jämställdhetskartan menar att föreningslivets i många fall könssegregerade organisation bidrar till ett ojämnt samhälle eftersom föreningslivet innebär en viktig källa till bland annat nätverk som sträcker sig utanför föreningslivet (Winnet Västra Götaland 2019). Ett könsuppdelat föreningsliv bidrar också till en könsuppdelad arbetsmarknad eftersom det stärker bilden av att kvinnor och män har olika uppgifter eller inte delar samma intressen (Winnet Västra Götaland 2019). För att bidra till en ökad integration och minska risken för ett ökat utanförskap finns en stor potential i att arbeta i större utsträckning med utrikes föddas deltagande i samhället, inte minst i arbetsmarknaden.

Som kustlän och med en stor del av dess attraktionskraft kopplat till dess skärgårdsmiljö är Blekinge extra känsligt för exempelvis en större olycka till havs som skulle hota hälsan för boende, den biologiska mångfalden och besöksnäringen.

6 Analys och rekommendationer

Som tidigare nämnts är avsikten att respektive avsnitt om EU:s mål för sammanhållningspolitiken i kapitel 5 ska kunna stå för sig själv med en tydlig sammanfattande bild av styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Detta kapitel syftar till att identifiera övergripande mönster och sammanhang samt ge rekommendationer för arbetet med regional utveckling i Blekinge.

Detta arbete har visat på en stark samstämmighet kring vad som driver regional utveckling. Såväl teoribildning som omvärldstrender samt de uppfattningar som framkom vid dialogmötena ger en på många sätt tydlig bild kring vad Blekinge behöver.

Samstämmigheten ger en mycket god grund för revideringen av den regionala utvecklingsstrategin och likaså för att kunna dra fördel av EU:s sammanhållningspolitik. Intrycket som denna studie har gett, även om det har funnits ett särskilt fokus mot målen för EU:s sammanhållningspolitik, är att det finns en både bred och djup kunskap om Blekinges styrkor, svagheter, möjligheter och hot bland de aktörer i länet som på olika sätt arbetar med och bidrar till regional utveckling.

Man kan samtidigt konstatera att utmaningarna har varit kända under en lång tid och likaså att flera av de viktiga styrkorna för att möta utmaningarna har funnits på plats sedan länge. Det innebär antingen att Blekinges styrkor inte riktigt räcker till i konkurrensen med andra regioner, eller att de inte nyttjas på rätt sätt. Det första alternativet pekar på ett behov av att utveckla styrkorna respektive åtgärda svagheter för att få vågskålen att falla över till Blekinges fördel. Det andra alternativet innebär att det praktiska tillväxtarbetet delvis bör förändras. Sannolikt är båda alternativen relevanta och därför är det viktigt att beskriva både *vad* som behöver utvecklas och *hur* det kan göras.

Under arbetets gång har i synnerhet dialogmötena tillfört information eller förstärkt kunskapen om vilka brister som finns i arbetsformer eller åtminstone vilka brister som deltagarna uppfattar.

Det ska understrykas att Blekinge och Region Blekinge har ett antal genomarbetade strategier för olika områden. Detta avsnitt syftar inte till att ifrågasätta dessa, utan snarare att ge inspiration till att utveckla dem vidare eller att till fokusera resurserna på de områden som har störst betydelse för en regional, hållbar utveckling och tillväxt.

6.1 Övergripande: anpassa strategier och aktiviteter efter rådighet och unicitet

Det finns ett stort antal utmaningar för Blekinge. Några är specifika för länet, men många är gemensamma med såväl andra regioner som länder och i en del fall hela världen. Samtidigt varierar rådigheten, det vill säga Blekinges möjlighet att påverka/möta utmaningen. När det gäller exempelvis påverkan på klimatet från bland annat transporter är Blekinge beroende av nationella (och internationella) styrmedel och incitamentsstrukturer. Beroende på hur specifik utmaningen/möjligheten är för Blekinge och graden av rådighet bör länet välja olika strategier och aktiviteter, vilket framgår av tabellen nedan.

Tabell 6 Principiella strategier för Region Blekinge för att hantera allvarliga utmaningar.

Principiella strategier för att hantera allvarliga utmaningar		Blekinges rådighet	
		Låg	Hög
Hur specifik är utmaningen för Blekinge?	Mycket	Svårast att hantera. Små möjligheter att t.ex. bygga allianser för att påverka de med beslutskraft.	Fokusera egna medel här. Skapa gemensamma utvecklingsprojekt med relevanta aktörer och styr resurser och plattformar mot utmaningen.
	Lite (delas med andra regioner och länder)	Bygg allianser med andra regioner med samma utmaning för att få större inflytande över besluten.	Ta ledartröjan i allianser och samla resurser för att utveckla gemensamma strategier.

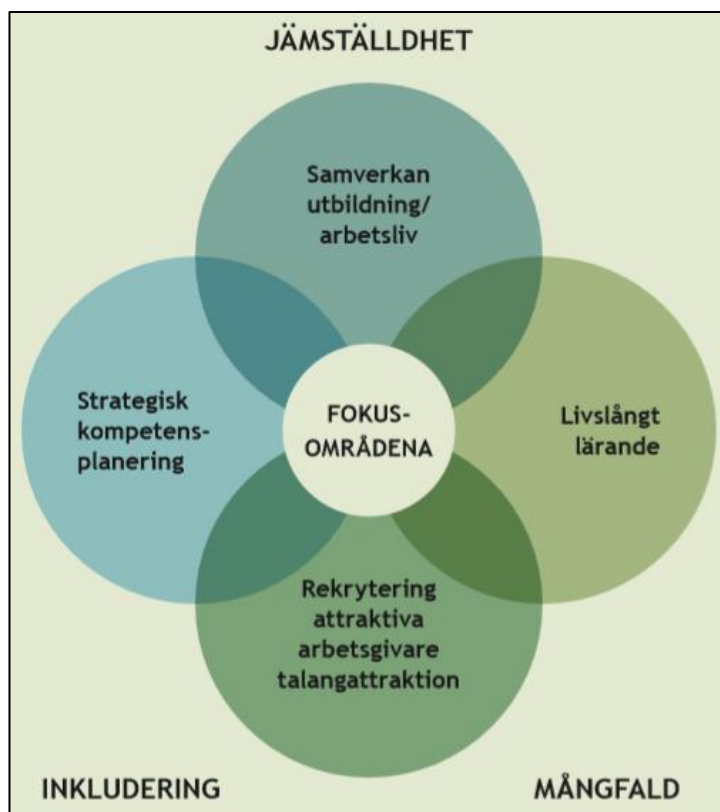
Utvecklingsmedlen bör fokuseras till utmaningar som är specifika för Blekinge och där den egna rådigheten är hög. De svåraste utmaningarna är de som är mycket specifika för Blekinge men där den egna rådigheten är låg. Dessa områden är dock ganska få, att döma av hur analysen i kapitel 5 överensstämmer med exempelvis omvärldstrenderna i kapitel 3. För utmaningar som delas med andra regioner gäller det generellt att bygga allianser. Om de egna möjligheterna att påverka är höga kan Blekinge ta en ledande roll och i annat fall bör man delta aktivt för att kunna påverka de beslut som fattas.

6.2 Analys – vad behöver göras

6.2.1 Fokusera på de allvarligaste svagheter och hoten

Det finns ett antal svagheter som är återkommande under de olika målområdena och i litteraturen om regional utveckling. Dessa bör prioriteras.

Det finns tre svagheter och hot som framstår som särskilt allvarliga och som har tydlig bäring mot flera mål inom EU:s sammanhållningspolitik och mot Blekinges utveckling generellt. Den första gäller utbildningsnivån och möjligheterna att hitta rätt personal för såväl företag som offentliga verksamheter. Utbildning är en nyckelfaktor för en hög sysselsättning, innovationsförmåga och konkurrenskraftiga företag. Det är också en mycket viktig faktor för den enskilde individen och hans förutsättningar i samhället. Blekinge har en strategi för kompetensförsörjning som tar ett brett grepp på frågan och bland annat belyser vikten av ökad jämställdhet, livslångt lärande och samverkan mellan utbildning och arbetsliv (Region Blekinge 2019c), se Figur 15.

Figur 15. Fokusområden i Region Blekinges kompetensförsörjningsstrategi. Källa: Region Blekinge 2019c sid 11

Den andra svagheten är risken för ökat utanförskap och polarisering. Det gäller mellan äldre och unga på arbetsmarknaden, svenskar födda i Sverige respektive utomlands samt mellan stad och landsbygd. Ökat utanförskap riskerar att urholka de styrkor som Blekinge kan uppvisa i form av exempelvis trygghet och samhällsengagemang. Eftersom det sociala kapitalet är nära förknippat med ekonomisk tillväxt riskerar det också att leda till en sämre utveckling av löner, innovationer och nyföretagande och på så sätt ytterligare ökad försörjningsbörda för de som är yrkesverksamma.

Den tredje svagheten och hotet är att Blekinge inte fungerar som en helhet avseende till exempel arbetsmarknadens funktion men även när det gäller andra funktioner som exempelvis studier och tjänstemarknader. Eftersom det finns stora svårigheter att finansiera en mer genomgripande förbättring av transportinfrastrukturen och dessutom att planeringshorisonterna är så långa, är det nödvändigt att arbeta innovativt med andra metoder för att möjliggöra ett tätare utbyte inom länet. Det kan gälla traditionella åtgärder som kompletterande bussturer till viktiga arbetsplatser men också att nyttja digitaliseringens möjligheter för att underlätta arbete/studier hemifrån eller från orter närmare bostaden.

Tabell 7 Svagheter i Blekinge som delvis kan avhjälpas.

Svaghet	Åtgärdas för att inte hämma regional, hållbar utveckling (exempel)	Åtgärd (exempel)
<p>Låg utbildningsnivå och möjlighet att hitta rätt personal</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Säkerställ att så många som möjligt har minst gymnasiekompetens • Vidareutbilda personer med gymnasieutbildning • Öka jämställdheten • Säkerställ att nyanlända kommer in på arbetsmarknaden 	<p>Ur kompetensförsörjningsstrategin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utveckla fler tillgängliga och flexibla lärometoder. • Ta fram utbildning/kompetens som tillgodoser strategiskt viktiga områden. • Medverka till att utveckla fler former och strukturer för livslångt lärande som samverkan mellan arbetsgivarkluster. • Medverka till utveckling av lärcenter som exempelvis kan erbjuda högskoleutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar. • Samlat utvecklingsarbete för validering såväl inom utbildning som arbetsliv • Fler valideringar genomförs och en form/organisation för validering utvecklas i Blekinge och system i samverkan med andra

Svagheter	Åtgärdas för att inte hämma regional, hållbar utveckling (exempel)	Åtgärd (exempel)
Risk för ökat utanförskap och polarisering	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande i arbetsmarknaden är en nyckelfaktor 	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturerat arbete med grupper som riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden genom livslångt lärande, utbildning för omställning och att underlätta pendling
Blekinge fungerar inte fullt ut som en helhet för t.ex. arbete, studier och vissa tjänster	<ul style="list-style-type: none"> • Underlätta utbytet inom Blekinge med primärt andra medel än transporter 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablera lokala lärcentra • Skapa mötesplatser för distansarbetande med funktionell service i form av t.ex. utrustning för digitala möten av god kvalitet

6.2.2 Prioritera styrkor med bäring mot flera mål och utveckla dem vidare

Ett annat sätt att med begränsade resurser stödja flera av målen i sammanhållningspolitiken är att satsa på styrkor och möjligheter som är relevanta för flera mål. En del av dessa verkar inte ge full utdelning, enligt vad som framkommit vid dialogmötena. Med ett ökat fokus på dessa styrkor och med kompletterande insatser bör effekten kunna öka.

Exempelvis är den geografiska närheten inom Blekinge och befolkningstätheten mycket gynnsamma för att åstadkomma samarbeten, dra nytta av gemensamma tillgångar, utveckla tilliten och det sociala kapitalet och utforma system som kollektivtrafik och energiförsörjning. Vid dialogmötena framkom ett tydligt besked att dessa förutsättningar inte nyttjas fullt ut, att det saknas gemensamma mål och strategier och att man i allt för hög grad konkurrerar inom länet.

Deltagare vid dialogmötena lyfter fram dels positiva, gemensamma satsningar, dels en tydlig potential att arbeta mer tillsammans. Vid skapandet av exempelvis gemensamma strategier för besöksnäring och etablerande av mötesplatser upplever deltagarna att aktörer arbetar för lite tillsammans och i allt för hög grad konkurrerar med varandra. Konkurrens kan vara en bra drivkraft för utveckling, men riskerar att bli kontraproduktiv om den uppstår mellan kommuner inom samma funktionella region. Det gäller i synnerhet när kommunerna är för små och därmed saknar kritisk massa för dels specialiserad service, dels effektivitet (på grund av för litet underlag). Blekinges kommuner bör samarbeta för att skapa ett gemensamt utbud som kommer invånare och verksamheter till gagn.

Nära kopplat till en diskussion om kritisk massa är behovet av regionförstoring, som är återkommande genom de olika målområdena. Eftersom det tar lång tid att utveckla transportsystemet måste arbetsformer anpassas för att exempelvis dra nytta av digitaliseringen och medge arbete på distans en eller ett par dagar i veckan. Genom att fokusera på acceptabel pendlingstid per vecka i stället för per dag och utveckla kollektivtrafiken för direkta, komfortabla linjer som medger såväl arbete som studier och privata aktiviteter kan en viss reell regionförstoring åstadkommas.

Det ska understrykas att tillgängligheten inom Blekinge är betydligt viktigare för länets utveckling än närheten till Malmö/Lund/Köpenhamn. Närheten inom länet ger dagliga fördelar och bidrar till Blekinges konkurrenskraft, medan den bristande tillgängligheten till Öresundsregionens kärna endast kan motverkas för att ge så liten, negativ påverkan som möjligt. Det kommer under överskådlig framtid att finnas många områden med bättre tillgänglighet till Öresund (och andra storstadsregioner) och i synnerhet östra Blekinge har svårt att konkurrera på den arenan. Det innebär inte att närheten till Öresundsregionen och dess resurser, bland annat Copenhagen Airport, är oviktiga. Blekinge bör dock prioritera åtgärder i infrastrukturen som reducerar restiden inom Blekinge högre. De ger ju dessutom i många fall positiva effekter också för närheten till Malmö/Lund/Köpenhamn.

Att restidsförbättringar på längre avstånd har en liten betydelse för den regionala utvecklingen framgår av Tabell 8. De största produktivetsökningarna av bättre transportinfrastruktur som ökar befolkningsunderlaget sker inom 40 minuters restid. För restider över 80 minuter har forskningen endast kunnat belägga mycket svaga eller inga samband mellan täthet och produktivitet (Andersson 2013). Det beror på att människor pendlar längre sträckor än 45-60 minuter enkel sträcka och just arbetsmarknadens storlek är en av de viktigaste aspekterna på hur regionförstoring påverkar tillväxten tillsammans med agglomerationsfördelar (se kapitel 2).

Tabell 8. Effekterna av regionförstoring är störst inom 40 minuters restid. Källa: Andersson 2013

Restid (minuter)	Benägenhet att pendla	Produktivetsökning vid en fördubbling av regionstorleken
0 – 40	Stor	4-5 %
40 – 80	Liten	1-2 %
80 - 120	Mycket liten	Mycket svag eller icke signifikant

En annan styrka som återkommer är Blekinge Tekniska Högskola. Som beskrivits i kapitel 2 är det en viktig resurs för den regionala utvecklingen, men insatserna behöver anpassas utifrån de specifika förutsättningarna. Lärosätet bidrar på olika sätt till arbetsmarknaden, innovationskraften och utbildningsnivån. Det gäller bland annat att stärka samarbetet med näringslivet, men också att stödja BTH:s profilering, exempelvis genom att bistå högskolan i marknadsföringen utanför länet. Det kan också handla om att stärka kopplingen mellan studenternas studier och den regionala miljön genom att skapa olika utbyten som ger studenter och arbetsgivare gemensamma nätverk.

Den sistnämnda åtgärden har också betydelse för behovet av att ha goda kopplingar mellan utbildningar och arbetsmarknaden, något som också Blekinges strategi för kompetensförsörjning behandlar på ett utförligt sätt (Region Blekinge 2019c).

En återkommande styrka är Blekinges skärgård och närheten till havet. Det bidrar till länets attraktivitet för både besökare och boende. Här handlar utvecklingsbehoven om att på olika sätt stärka tillgängligheten till dessa attraktiva miljöer.

Tabell 9 Styrkor i Blekinge som kan ge ännu mer nytta med vissa kompletterande åtgärder.

Styrka	Saknas för fullt bidrag till regional, hållbar utveckling (exempel)	Åtgärd (exempel)
Närhet inom länet för gemensam utvecklingskraft, gynnsamma förutsättningar för systemutformning och socialt kapital	<ul style="list-style-type: none"> Förbättrad infrastruktur för såväl transporter som energi och digital kommunikation Gemensam vision och strategi Samarbete i stället för konkurrens inom länet 	<ul style="list-style-type: none"> Tydligare gemensamma visioner och prioriteringar för Blekinge inom olika områden Ökat samarbete mellan kommuner och andra offentliga organisationer
Blekinge Tekniska Högskola för strategisk kompetensförsörjning och innovationskraft	<ul style="list-style-type: none"> Patentverksamhet Samverkan med små och medelstora företag BTH:s profilering ökar behovet av att rekrytera utanför länet Skapa förutsättningar för studenter att stanna kvar i Blekinge 	<ul style="list-style-type: none"> Etablera en regional patentverksamhet (med privata rådgivare) som stöttar såväl BTH som andra aktörer Stötta BTH och företag med nätverksbyggande och finansiering (direkt och stöd för att finna) av gemensamma utvecklingsprojekt. Bistå högskolan med marknadsföring gentemot möjliga studenter. Stärk kopplingarna mellan den regionala miljön och studenternas studiegång genom olika utbyten.

Styrka	Saknas för fullt bidrag till regional, hållbar utveckling (exempel)	Åtgärd (exempel)
<p>Utbildningar med god koppling till arbetsmarknaden</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sökande (platser står tomma) • Kunskap om yrkena • Ökad jämställdhet 	<ul style="list-style-type: none"> • Marknadsföring av utbildningarna mot olika målgrupper • Motarbeta fördomar mot utbildningarna genom studiebesök och andra åtgärder <p>Ur kompetensförsörjningsstrategin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medverka till insatser för att bryta könssegregation på arbetsmarknaden. • Identifiera plattformar och arbetssätt där arbetsökande och arbetsgivare kan träffas • Skapa system/strukturer kring arbetsgivarnas medverkan i yrkesval och i utbildning. • Stödja samverkansmodeller som Teknikcollege och Plattform för Vård och omsorg i Blekinge, yrkeshögskola m.fl.
<p>Skärgården och havet för attraktiva boendemiljöer, besöksnäring och hållbar energiproduktion</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tillgängligheten, möjligheten att etablera permanenta boenden • Fortsätt utveckla solenergi och vindkraft och säkerställ nödvändig ledningskapacitet 	<ul style="list-style-type: none"> • Utveckla kollektivtrafiken och tillgängligheten med cykel • Säkerställ attraktiva boenden kustnära • Utveckla exploateringsområden för bl.a. solenergi och vindkraft

Ytterligare en styrka som förtjänar att lyftas fram är Blekinges geografiska läge med dess växande betydelse för handel med och transporter till östra och centrala Europa. Här handlar de kompletterande insatserna exempelvis om att säkerställa en god landinfrastruktur till de stora hamnarna och att stödja utbyggnaden av logistikstrukturer, såväl fysiska som kompetensinriktade.

6.2.3 Satsa på insatser som kan ge positiva utvecklingsspiraler

En god princip för effektiva utvecklingsinsatser är att satsa på områden som ger goda, självförstärkande utvecklingsspiraler. Regionförstoring är ett sådant exempel som redan kommenterats.

Ett annat område är skolan. Genom att erbjuda attraktiva skolor och utbildningar med hög kvalitet lockas människor att bo kvar respektive flytta till länet, vilket i sin tur underlättar företagets kompetensförsörjning och grundar för såväl innovations- och konkurrenskraft som nyföretagande, vilket breddar arbetsmarknaden. Underlaget för både offentlig och privat service ökar, vilket ytterligare stärker attraktiviteten.

Det finns fler positiva utvecklingsspiraler. Satsningar på kultur och evenemang ökar Blekinges attraktivitet för såväl invånare som besökare. Betydelsen för den regionala utvecklingen är tydligt visat i forskningen om attraktiva städer och regioner (Florida 2001). Med fler turister utvecklas besöksnäringen också vidare, vilket ytterligare stärker det utbud som invånare och företag kan nyttja på mer regelbunden basis. På så sätt marknadsförs platsen Blekinge också i nya sammanhang och kretsar.

Ett tredje område är jämställdhet. Som visats av Tillväxtverket (2019a) bidrar en ökad jämställdhet till en bredare arbetsmarknad, ett bättre nyttjande av humankapitalet, ökad lönsamhet i företag och högre innovationsförmåga. Samtliga dessa aspekter har i sin tur positiv påverkan på både livskvalitet, det sociala kapitalet och företagets konkurrenskraft. Det är också ett uppenbart sätt att dämpa de negativa demografiska trenderna.

6.3 Rekommendationer för hur arbetet kan göras

6.3.1 Våga prioritera och samarbeta med andra för att komplettera med bredd

Ett företag har två principiella strategier för att vara konkurrenskraftig med begränsade medel, antingen att fokusera på en produkt och tillhandahålla denna till det lägsta priset, alternativt att erbjuda ett diversifierat och utbud som tilltalar olika målgrupper av kunder. För det regionala utvecklingsarbetet är det på många sätt nödvändigt att arbeta brett och diversifierat mot många målgrupper. Dels ligger det i samhällsrollen, dels innebär en allt för nischad profilering en ökad sårbarhet. Samtidigt är resurserna begränsade, i synnerhet för ett litet län som Blekinge. Med en allt för bred målbild och handlingsplan riskerar utvecklingsarbetet att spridas för tunt och leda till svag framdrift.

Det är i sammanhanget viktigt att identifiera målgrupper där Blekinge har naturliga fördelar att erbjuda. I en forskningsstudie över studenters rörlighet menar Bjerke och Mellander (2015) till exempel att marknadsföringsinsatser mot potentiella hemvändare blir ineffektiva för att de inte blir tillräckligt specifika/riktade och inte finner fram till

målgruppen. Likaså bör regionens arbete med att attrahera företag utgå från en tydlig analys av vilka starka näringar som redan finns i regionen och vad dessa behöver för att utvecklas vidare. Inom affärsturism och evenemang finns det en potential att utgå från Blekinges starka branscher och skapa nationella och till och med internationella återkommande mötesplatser som konferenser och mässor. Här är synergierna också tydliga med den attraktiva miljö som Blekinge kan erbjuda.

Ett sätt att arbeta effektivt är att prioritera vad Blekinge ska göra själva och samtidigt samarbeta med andra aktörer för att skapa den nödvändiga bredden. Ett tydligt exempel gäller kompetensförsörjning. När Blekinge Tekniska Högskola profilerar sig och kraftsamlar till ett antal specialiserade områden måste Blekinge arbeta närmare närliggande högskolor och universitet för att underlätta rekrytering av examinerade studenter inom bland annat samhällsvetenskap, humaniora och ekonomi. Av särskilt intresse är Linnéuniversitetet och Högskolan Kristianstad.

Gränsöverskridande samarbete framstår som ett mycket viktigt område. Internationellt samarbete är något av en paradgren för Blekinge och utgör en naturlig framgångsfaktor för att utnyttja länets geografiska läge. Det bör samtidigt betonas att samarbeten inom Sverige är minst lika viktiga för att skapa funktionella system och effektiva lösningar. Det gäller för såväl sakområden som kompetensförsörjning och kollektivtrafik som för arbetssätt och metoder, där gemensamma insatser kan ge samma nytta för en betydligt mindre insats.

Rekommendationen att samarbeta med andra gäller såväl på regional som kommunal nivå. Inte minst samarbeten mellan kommuner har goda möjligheter att stärka servicen till invånare och verksamheter till en rimlig kostnad. Därmed frigörs medel för att hantera mer specifika utmaningar och/eller kommunala verksamheter med mer specifik koppling till respektive kommun.

Likaså framträder det tydligt vid dialogmöten att deltagarna ser en potential i mer samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor och likaså mellan branscher. Det är en naturlig synpunkt med tanke på komplexiteten i de utmaningar som Blekinge står inför. Lösningen kan sällan letas i enbart en avgränsad del av samhället.

Blekinge har ca 160 000 invånare och är det tredje minsta länet i Sverige. Hade länet varit en kommun skulle det vara den sjätte största i landet. I Sverige finns 73 lokala arbetsmarknader. Karlskrona-Ronneby är den 24:e största och Karlshamn-Olofström ligger på plats 33. I Sydsverige kommer Karlskrona-Ronneby på plats 7 och Karlshamn-Olofström på plats 10.²²

Regionens storlek har mycket stor betydelse för utvecklingen. Attraktivitet föder attraktivitet. Det konstateras i såväl tidigare analyser av Blekinge som i forskningen om regional utveckling och vid dialogmötena att Blekinge har för liten volym när de olika kommunerna arbetar var för sig. För en mängd aktiviteter krävs en kritisk massa.

²² Källa till samtliga uppgifter: Statistiska Centralbyrån befolkningsstatistik. Uttag 190620.

Det är ett måste för Blekinge att arbeta tillsammans och i görligaste mån fungera som en gemensam enhet när det gäller funktionella samarbeten kring verksamheter som inte har en utpräglat lokal logik. Antalet verksamheter med en mycket lokal logik reduceras också allt mer, åtminstone i vissa dimensioner. Även om upptagningsområdet för elever till är mycket lokalt så sker utbildningen och rekryteringen av pedagogisk personal i en regional kontext, i synnerhet sedan BTH:s specialisering. Det samma gäller många andra utbildningar som företagsekonomi. Därför bör Blekinge samverka med närliggande lärosäten, exempelvis för att erbjuda studenter vid dessa universitet och högskolor praktikmöjligheter i Blekinge.

6.3.2 Bygg på och utveckla de befintliga strukturerna

I samband med dialogmötena har olika delar i infrastrukturen pekats ut som tydliga styrkor. Det gäller exempelvis BTH och andra utbildningsinstitutioner som Hyper Island och Teknikcollege, science parks och klusterinitiativ. Det finns goda möjligheter till både kostnadseffektivitet och större nyttor genom att samarbeta med institutionerna och stärka dem på olika sätt. Detta kan delvis motverka den dominerande och ibland hämmande formen för finansiering av utvecklingsarbete i projektform. De fasta strukturerna ger exempelvis möjlighet för kunskapsuppbyggnad medan projektet pågår och som sedan kan bevaras och nyttjas även när projektfinansieringen upphör.

Blekinge har som mål att attrahera boende, företag och besökare. Det finns ingen motsättning mellan själva målet och att främja de som redan bor i, verkar i och besöker Blekinge, men det är viktigt att ha fokus på det som redan finns i länet. Människor och verksamheter i Blekinge är enklare att identifiera, nå och samarbeta med. Ett tydligt exempel gäller utmaningen att många mindre företag står inför generationsskiften. Enligt uppgift gäller det cirka 500 företag i Blekinge. Ett generationsskifte innebär en möjlighet till förnyelse och utveckling av en verksamhet, men först måste ägandet flyttas över. Region Blekinge, kommuner och näringslivsorganisationer bör arbeta tillsammans för att underlätta växlingen och samtidigt stödja tillväxtarbetet. Ett annat exempel gäller de invandrare som kommit till Blekinge. Om de etablerar sig på arbetsmarknaden utgör de ett viktigt tillskott till kompetensförsörjningen och bidrar till skatteintäkter, förutom de rent mänskliga värdena av att inte hamna i utanförskap.

6.4 Sammanfattning

Det är en tydlig styrka att det finns en så hög samstämmighet kring Blekinges styrkor, svagheter, möjligheter och hot bland de aktörer i länet som är engagerade i det regionala utvecklingsarbetet. Denna samstämmighet är också tydlig i strategier och handlingsplaner, som ofta framstår som genomarbetade och mycket relevanta.

Utmaningarna har samtidigt varit kända under lång tid och kvarstår. Det finns anledning att fundera på varför det är så och att fokusera resurserna där de kan göra mest nytta. Genom att definiera om en utmaning är specifik för Blekinge eller allmän respektive vilken rådighet som länet har över utmaningen kan olika övergripande strategier formuleras.

Det finns tre svagheter som framstår som särskilt allvarliga:

- Utbildningsnivån behöver öka.
- Det finns en risk för ökat utanförskap som inte är unik för Blekinge, men där Blekinge som ett litet och nära län har goda förutsättningar att undvika den.
- Blekinge fungerar inte som en gemensam marknad för arbete, studier och vissa tjänster. Det grundar sig i brister i infrastrukturen och måste motarbetas genom att till exempel nyttja digitaliseringens möjligheter.

Det finns fyra styrkor som är återkommande i analysen, men som har potential att bidra än mer till den regionala utvecklingen:

- Den geografiska närheten inom Blekinge och befolkningstätheten är gynnsamma för att åstadkomma samarbeten, dra nytta av gemensamma tillgångar, utveckla tilliten och det sociala kapitalet samt utforma infrastrukturen som kollektivtrafik och energiförsörjning. Det var en vanlig uppfattning vid dialogmötena att Blekinge kan göra mer tillsammans.
- Blekinge Tekniska Högskola är en viktig resurs och dess betydelse säkerställs och ökar genom att stärka samarbetet med näringslivet och den regionala arbetsmarknaden, men också genom att på olika sätt stödja BTH:s profilering, exempelvis genom att bistå högskolan i marknadsföringen utanför länet.
- Ännu bättre kopplingar mellan utbildningar och arbetsmarknaden ger en mängd positiva fördelar och beskrivs i Blekinges strategi för kompetensförsörjning (Region Blekinge 2019c).
- Blekinges skärgård och närheten till havet bidrar till länets attraktivitet för både besökare och boende. Här handlar utvecklingsbehoven om att på olika sätt stärka tillgängligheten till dessa attraktiva miljöer. Samtidigt innebär närheten till havet gynnsamma förutsättningar för hållbar energiproduktion.

Det är också en god princip att satsa på utvecklingsområden som kan ge upphov till positiva, självförstärkande utvecklingsspiraler. Exempel på sådana insatser är regionförstoring, utbildning med hög kvalitet, attraktiva miljöer för boende och besökare samt jämställdhet. Samtliga dessa dimensioner verkar brett och påverkar i sin tur andra förutsättningar på ett positivt sätt.

Ett litet län måste med nödvändighet prioritera sina resurser. Det är en svår uppgift, eftersom det regionala utvecklingsansvaret per definition är brett och handlar om områden som är viktiga för människor och verksamheter. Genom att våga prioritera insatsområden, till exempel enligt ovan, samt att samverka med andra aktörer kan man skapa maximal nytta för resurserna. Blekinge har stor erfarenhet av att arbeta gränsöverskridande, inte minst i olika EU-projekt.

Det är också en god princip att arbeta med de strukturer som redan finns. Det gäller exempelvis att växla upp effekten av en regional högskola eller att underlätta för de flera hundra företag som står inför ett generationsskifte.

Hållbarhetsperspektivet är uppenbart relevant för samtliga målområden, vilket inte förvånar. De tre dimensionerna av hållbarhet har successivt formulerats allt tydligare, parallellt med att sambanden mellan vad som är bra och attraktivt för människor, miljö och ekonomi har vävts samman allt mer.

Demografin utgör en utmaning för Blekinge, på samma sätt som för en mängd andra regioner i västvärlden. Detta framträder också tydligt i samtliga mål för EU:s sammanhållningspolitik, antingen direkt eller indirekt. Lösningarna är mångfacetterade och omfattar en mängd olika insatser som bättre kommunikationer, digitalisering och automatisering, strategiska samarbeten och nya arbetsformer. Att lyckas med integrationen av utrikes födda är en tydlig möjlighet som lyfts fram vid dialogmöten. Attraktiviteten för människor är samtidigt en strategisk tillgång för Blekinge som måste säkerställas genom en god miljö och tillgång på bostäder och även tillgängliggöras för privata och offentliga verksamheter genom en kombination av fysiska och digitala kommunikationer.

Avslutningsvis kan betydelsen av regionförstoring knappast understrykas nog för att samla Blekinges alla kvaliteter och styrkor och tillgängliggöra dem för medborgare och verksamheter. Det ger ett tydligt bidrag till människors livskvalitet, stärker företagets konkurrenskraft och underlättar dessutom utvecklingen av en hållbar region.

Referenser

- Addendi (2017). Diagnos av intäktsbasen I Blekinge 2015
- Agenda 2030-delegationen (årtal okänt). <https://agenda2030delegationen.se/> Uttag 190831.
- Anderson, Schrage, Stoddard, Tuckey och Wetterstedt. 2018. Koldioxidbudget för Blekinge län 2020-2040: Del I (2018). Klimatledarskapsnoden, Uppsala universitet, Sverige
- Andersson M. (2013). Närhet ger jobb. Sydsvenska Handelskammaren
- Andersson Å. E. och Strömquist U. (1988). K-samhällets framtid. Prisma
- Andersson Å.E., Andersson D.E. och Wichmann Matthiessen C. (2013). Öresundsregionen. Den dynamiska regionen. Daidalos förlag
- Arbetsförmedlingen (2018). Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2018 för Blekinge län
- Archibagi D., Filippetti A. och Frenz M. (2010). The Impact of the Economic Crisis on Innovation: Evidence from Europe, CIMR Research Working Paper Series, Working Paper no 5
- Arena för Tillväxt (2015). Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling.
- Baily M. och Montalbano N. (2017). Clusters and Innovation Districts: Lessons from the United States Experience. The Brookings institution
- Bjerke L. och Mellander C. (2014). Moving home again – never! The locational choices of graduates in Sweden. Ann Reg Sci (2017) 59:707–729
- Blekinge Läns Tidning (2018). Försvarsministern lovordar BTH-satsning i marin teknik. 2018-04-25
- Blekinge Tekniska Högskola (2018a). <https://www.bth.se/forskning/forskningsomraden/> Uttag 190410.
- Blekinge Tekniska Högskola (2018b). Årsredovisning 2017
- Broström A. (2009). Vilka roller spelar universitet och högskolor i Stockholm-Mälardalsregionen? Mälardalsrådet
- Brottsförebyggande rådet (2017). Nationella trygghetsundersökningen <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html> Uttag 190907
- Cingano, F. (2014), Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing
- Deaton A. (2013). The Great Escape. Health, Wealth and the Origins of Inequality. Princeton University Press
- EU Strategy for the Baltic Sea Region och Republic of Poland Ministry of Foreign Affairs (2019). Better Together 10 Years EU Strategy for The Baltic Sea Region
- Europeiska kommissionen (2015). Gränsöverskridande samarbete i Europeiska unionen: en möjlighet för Europas gränsregioner

Europeiska kommissionen (2016a). EU:s strategi för hållbar utveckling. Hur EU tänker genomföra FN:s hållbarhetsmål tillsammans med medlemsländerna https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-approach-sustainable-development_sv Uttag 190825

Europeiska kommissionen (2016b). Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén – Nästa steg för en hållbar europeisk framtid EU-åtgärder för hållbarhet. COM(2016) 739 final.

Europeiska kommissionen (2017a). European Territorial Trends – Facts and Prospects for Cities and Regions

Europeiska kommissionen (2017b). Meddelande från kommissionen till europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén – En europeisk pelare för sociala rättigheter. COM(2017) 250 final.

Europeiska kommissionen (2018a). Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden. COM(2018) 372 final

Europeiska kommissionen (2018b). Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden samt Europeiska havs- och fiskerifonden, och om finansiella regler för dessa fonder och för Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för gränsförvaltning och visering. COM(2018) 375 final.

Europeiska kommissionen (2018c). Panorama – Sammanhållningspolitiken: framåtdriv mot en smartare framtid. 2018/65.

Europeiska rådet (2017). EU:s svar på Agenda 2030 för hållbar utveckling – en hållbar europeisk framtid <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2017/06/20/agenda-sustainable-development/> Uttag 190825

Falck S., Snickars F, och Westlund (2017). Högskolan i Borås. Om högskolans betydelse för kompetensförsörjning, forskning och samverkan i Västra Götaland

Ferguson S. och Forslid R. (2017). Flyget och företagen. SNS förslag

Florida R. (2001). Den kreativa klassens framväxt. Daidalos förlag

FN (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment & Development

Företagarna (2017). Ägar- och generationsskifte i svenska företag – överlåtelse eller avslut?

Helpman E. (2006). Tillväxtens mysterier. SNS förlag

Johansson P. (2017). Produktivitetens nya geografi. Dialogos förlag

Kander A. (2013). Slänger vi skräpet till grannen? Lund University Publications

Karppi I., Kokkonen M. och Lähteenmäki-Smith K. (2001). SWOT Analysis as a Basis for Regional Strategies. Nordregio Working Paper 2001:4.

Liljankovski U. (2013). Socialt kapital – Ett mätbart värde? I Stadsplanering.se, februari 2013. <http://stadsplanering.se/socialt-kapital-ett-matbart-varde-1804/> Uttag 190430

- Länsstyrelsen i Blekinge län (2012). Blekinge län – Översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys – naturolyckor
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2014). Anpassning till ett förändrat klimat. Blekinges regionala handlingsprogram
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2017a). Analys av bostadsmarknaden i Blekinge län 2017
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2017b). Vad behövs för en trygg dricksvattenförsörjning? – Regional vattenförsörjningsplan för Blekinge län
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2018a). Klimat- och energistrategi för Blekinge – Åtgärder år 2017-2020.
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2018b). Miljö kvalitetsmålen 2018 – Årlig uppföljning av miljömålen i Blekinge
- Länsstyrelsen i Blekinge län (2018c). Solelpotentialen i Blekinges kommuner
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor MUCF (2014). Fokus 14 - om ungas fritid och organisering
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor MUCF/Ung i dag (2019). Röstat i allmänna val http://www.ungidag.se/indikator/inflytande_och_representation/roestat-i-allmaenna-val-riksdagsval1# Uttag 190401
- Naturvårdsverket (2019). Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-territoriella-utslapp-och-upptag/?visuallyDisabledSeries=3c4b5983473bfa60> Uttag 190901
- Norberg J. (2016). Framsteg. 110 skäl att se fram emot framtiden. Volante
- OECD (2012a). OECD Territorial Reviews Småland-Blekinge
- OECD (2012b). What are the key growth factors? The theory.
- OECD (2019a). OECD Regional Outlook 2019: Leveraging Megatrends for Cities and Rural Areas. OECD Publishing: Paris
- OECD (2019b). OECD Territorial Reviews Småland-Blekinge: Monitoring progress and special focus on migrant integration
- OECD (2019c). Policy Highlights OECD Territorial Reviews Småland-Blekinge: Monitoring progress and special focus on migrant integration
- Pihl H. (2014). Miljöekonomi. Studentlitteratur
- Pokarzhevskaya G. och Regnér H. (2015). Val av högskoleort. Regionala mönster bland kvinnor och män. SACO
- Porter, M. (1998). The Competitive Advantage of Nations. Hampshire: Palgrave.
- Post och Televerksstyrelsen (2019). PTS Mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2018, Tabellbilaga
- Putnam R. (2000). Bowling Alone. Simon & Schuster

- Regeringen (årtal okänt). Agenda 2030 och globala målen
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/> Uttag 190825
- Regeringskansliet (2015). En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020. N2015.31
- Regeringskansliet (2018a). Handlingsplan Agenda 2030 – 2018-2020. FI 2018:3.
- Regeringskansliet (2018b). Lagstiftningspaket för sammanhållningspolitiken 2021-2027. 2017/18:FPM133.
- Regeringskansliet (2019). Sveriges nationella reformprogram 2019. Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla
- Region Blekinge (2014). Blekinges regionala digitala agenda: Handlingsplan 2014-2020
- Region Blekinge (2016). Trafikförsörjningsprogram 2016-2019
- Region Blekinge (2018a). Attraktiva Blekinge – Regional utvecklingsstrategi för Blekinge 2014-2020
- Region Blekinge (2018b). Attraktiva Blekinge. Indikatorsbilaga, refererar RegLab/Kontigo (2018). Innovationsindex, för publicering 2018
- Region Blekinge (2018c). Kompetensförsörjningsstrategi för Blekinge 2018-2020
- Region Blekinge (2018d). Länstransportplan för Blekinge 2018-2029
- Region Blekinge (2018e). Regional bredbandsstrategi för Blekinge 2018-2020
- Region Blekinge (2018f). Smart produktion <https://regionblekinge.se/utveckling-och-projekt/naringsliv-och-innovation/smart-produktion.html> Uttag 190831
- Region Blekinge (2018g). Utbildning och kompetens i Blekinge. Jämställd regional tillväxt
- Region Blekinge (2019a). Tillsammans kan vi göra skillnad Folkhälsorapport Blekinge 2018
- Region Blekinge (2019b). Sysselsättningsutvecklingen i Blekinge
- Region Blekinge (2019-05-15). Tillväxtprioriteringar Blekinge 2021-2027. En redovisning till Näringsdepartementet.
- Region Blekinge m.fl. (2017). TENTacle WP3, Activity Blekinge Case, Version 2017-08-30, Final Report. Analys och rekommendationer för Blekinges koppling till TEN-T
- Region Halland (2018). Nästa steg mot persontrafik på Markarydsbanan
<http://www.regionhalland.se/om-region-halland/nyheter/nasta-steg-mot-persontrafik-pa-markarydsbanan/> Uttag 190901
- RegLab/Kontigo (2018). Innovationsindex, för publicering 2018
- Rådet för främjande av kommunala analyser (2019). Kolada/Jämföraren www.Kolada.se Uttag 190901
- Schumpeter J. A. (1942). Capitalism, Socialism and Democracy. Harper & Brothers
- Schön L. (2000). En modern svensk ekonomisk historia. SNS förlag

- Sofisam (2019). Hitta sociala företag <https://sofisam.se/hitta-sociala-foretag.html> Uttag 190401
- Statistiska Centralbyrån (2018). Få länder når upp till mål om sysselsättning och barnomsorg <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/fa-lander-nar-upp-till-mal-om-sysselsattning-och-barnomsorg/> Uttag 190901
- Statistiska Centralbyrån (2019). En stor mängd kompletterande statistik rörande bland annat sysselsättning, regionala räkenskaper, med mera.
- Stone, Wendy. (2001). Measuring social capital: Towards a theoretically informed measurement framework for researching social capital in family and community life. Research paper No. 24. Australian Institute of Family Studies.
- Strömbäck J. (2016). Utan invandring stannar Sverige. Volante
- Svenska ESF-rådet (årtal okänt). Projektbanken 2007-2013. FKG. <https://www.esf.se/Resultat/Projektbanken/Behallare-for-projekt/Sydsverige/FGK-09/> Uttag 190901
- Svenskt Näringsliv (2018a). Företagsamheten 2019 – Blekinge län
- Svenskt Näringsliv (2018b). Ranking 2018 www.foretagsklimat.se/ranking. Uttag 190620.
- Sveriges kommuner och landsting SKL (2018a). Hälso- och sjukvårdsrapporten 2018.
- Sveriges kommuner och landsting SKL (2018b). Vägval för framtiden 3 – utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030
- Sweco (2015a). Blekinges nytta av ny stambana – Effekterna av den nya stambanan för höghastighetståg
- Sweco (2015b). Nyttöanalys Blekinge kustbana
- Sweco (2018). Underlag till Tågstrategi vision 2050 Blekinge
- Tillväxtanalys (2018a). Entreprenörskap i Sverige – Nationell GEM-Rapport 2018
- Tillväxtanalys (2018b). Inkubatorer – ett sätt att skapa tillväxt?
- Tillväxtverket (2018a). Förenkla för företagen
- Tillväxtverket (2018b). Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2018
- Tillväxtverket (2018c). Tillstånd och trender för regional tillväxt.
- Tillväxtverket (2019a). Att fortsätta välja jämställdhet
- Tillväxtverket (2019b). Delegationen för cirkulär ekonomi <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/affarsutveckling/delegation-cirkular-ekonomi.html> Uttag 190901
- Tillväxtverket (2019c). Urvalskriterier för vilka projekt som får EU-stöd <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/guider-och-vagledning/handbok-for-eu-projekt/ansoka/sa-bedomer-tillvaxtverket-er-ansokan/urvalskriterier-for-vilka-projekt-som-far-eu-stod.html>. Uttag 190410

Tillväxtverket och Reglab (2019). Breddat mått på regional utveckling.
<https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/brp--breddat-matt-pa-utveckling.html>
Uttag 190429.

Trafikverket (2019). Sydostlänken, Älmhult–Olofström–Blekinge kustbana
<https://www.trafikverket.se/nara-dig/projekt-i-flera-lan/Sydostlanken-Almhult--Olofstrom--Blekinge-kustbana/> Uttag 190907

Westlund H. (2004). Regionala effekter av högre utbildning, högskolor och universitet. En kunskapsöversikt. Institutet för tillväxtpolitiska studier

VISMA (2019). Digitaliseringsindex 2018

Winnet Västra Götaland (2019) Om Jämställdhetskartan – Tillgänglighet och Jämställdhet
<https://www.jamstalldhetskartan.se/kaellor-och-material/kartlaeggning-av-foereningslivet-i-samarbetskommunerna.html> Uttag 190829